ЗАХИСТ ПРАВ ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ

ХАРКІВ
«ПРАВА ЛЮДИНИ»
2018

УДК 341.43:340.132](477)
З-38

Ця публікація здійснена за фінансової підтримки
Міністерства закордонних справ Норвегії

Захист прав шукачів притулку / Упоряд. Є. Ю. Захаров; ГО «Харківська правозахисна група». – Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2018. – 240 с. іл.

З-38

ISBN 978-617-7391-43-1

Увазі читача пропонується видання, в якому представлені результати праці Харківської правозахисної групи у 2017–2018 рр. щодо захисту прав шукачів притулку та іноземців в Україні. Подається короткий опис 47 стратегічних справ, аналітичні матеріали щодо безпеки в Україні шукачів притулку, які переслідуються авторитарними режимами в країнах походження, виконання Україною зобов'язань у сфері надання притулку відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, запропоновані зміни та доповнення до законів «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Кримінального процесуального кодексу та інші матеріали.

УДК 341.43:340.132](477)

© Є. Ю. Захаров, упорядкування, 2018
© ГО «Харківська правозахисна група», упорядкування, 2018

ISBN 978-617-7391-43-1

Зміст

Список скорочень 4

ВСТУП 5

СТРАТЕГІЧНІ СПРАВИ
щодо захисту шукачів притулку та іноземців 6

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
про відповідність Конституції України (конституційність) нормативно-правових актів (абзацу 1 пункту 15 Постанови КМУ № 1110, пункту 5 Розділу X Наказу МВС № 141 та частини 18 статті 289 КАСУ України), що дозволяють позбавлення свободи людини без вмотивованого рішення суду 50

ПАМ'ЯТКА ІНОЗЕМЦЯМ
у спілкуванні з поліцією 59

БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ
жертв переслідувань авторитарними режимами країн колишнього СРСР 61

ПРО ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ УГОДИ
про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами у сфері міграційної політики «Переміщення осіб, міграція, притулок та управління кордонами» (аналітичні коментарі до Урядового звіту за 2017 рік) 117

ЗАКОН УКРАЇНИ (проект)
Про внесення змін до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» 129

ЗАКОН УКРАЇНИ (проект)
Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення гарантій для шукачів захисту) 155

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» стосовно вдосконалення процедури визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 157

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визнання особою без громадянства» 223

Список скорочень

АТО – Антитерористична операція;
ВПО – вимушено переміщені особи;
ВРУ – Верховна Рада України;
ГУ – Головне управління;
ДМС – Державна міграційна служба України;
ДПСУ – Державна прикородонна служба України
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань;
ЄКПЛ – Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року;
ЄС – Європейський Союз;
ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини;
ЗМІ – засоби масової інформації;
ІДІЛ – Ісламська держава Іраку і Леванту;
КААС – Київський апеляційний адміністративний суд;
КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства ВУкраїни;
КДБ – Комітет державної безпеки;
КК – Кримінальний кодекс України;
КМУ – Кабінет міністрів України;
КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України;
МВС – Міністерство внутрішніх справ України;
МО – Міністерство оборони України;
МОМ – Міжнародна організація з міграції;
НПУ – Національна поліція України;
ОБГ – особи без громадянства;
ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі;
ООН – Організація об'єднаних націй;
ООС – Операція об'єднаних сил;
ОРДЛО – окремі райони Донецької та Луганської областей;
ПТПІ – Пункт тимчасового утримання іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні;
ПТРБ – Пункт тимчасового розміщення біженців;
РВ – районний відділ;
РФ – Російська Федерація;
СБУ – Служба безпеки України;
СІЗО – слідчий изолятор;
СК – Слідчий комітет;
УВКБ ООН – Управління Верховного комісара ООН у справах біженців;
УДМСУ – Управління ДМС України;
ХПГ – Харківська правозахисна група;
ЦСЗ – Центр стратегічного захисту.

ВСТУП

Увазі читача пропонується видання, в якому представлені результати праці Харківської правозахисної групи у 2017-2018 рр. щодо захисту прав шукачів притулку та іноземців в Україні. Подається короткий опис 47 стратегічних справ, аналітичні матеріали щодо безпеки в Україні шукачів притулку, які переслідуються авторитарними режимами в країнах походження, виконання Україною зобов'язань у сфері надання притулку відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, запропоновані зміни та доповнення до законів «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Кримінального процесуального кодексу та інші матеріали.

Харківська правозахисна група щиро дякує Міністерству іноземних справ Норвегії за підтримку нашої роботи щодо захисту шукачів притулку та іноземців.

СТРАТЕГІЧНІ СПРАВИ
щодо захисту шукачів притулку та іноземців

Правова допомога за підтримки Міністерства іноземних справ Норвегії надавалася у 47 стратегічних справах, з них виграно 14 повністю, 12 – частково (мається на увазі заміна судом арешту на більш м'який запобіжний захід), 20 справ ще тривають. Призупинено екстрадицію та примусове видворення 6 осіб. Серед таких стратегічних справ декілька становлять великий суспільний інтерес на міжнародному рівні. Зокрема, було врятовано від екстрадиції до Азербайджану відомого азербайджанського журналіста і дисидента, громадянина Нідерландів Фікрата Гусейнова. Було врятовано від екстрадиції до Узбекистану відомого узбецького журналіста та поета Нарзулло Охунжонова. Навпаки, Тимур Тумгоев був екстрадований до Російської Федерації, де його жорстоко катували.

У цих стратегічних справах працювало 12 адвокатів ЦСЗ ХПГ. Більш детально ці стратегічні справи описані нижче, інформація щодо них узагальнена у наступних таблицях.

Кількісні показники

№	Тип справи	Кількість	
		Загалом	**Виграні**
1	Заява до ЄСПЛ	1	(1***)
2	в т. ч. за Правилом 39 Статуту ЄСПЛ	1	1
3	Заява до Комітету з прав людини ООН	1	
4	Заява про здійснене кримінальне правопорушення	3	0
5	Кримінальне провадження по екстрадиції (екстрадиційний арешт)	4	—
6	Оскарження постанови про екстрадицію	—	—
7	Захист у кримінальному провадженні	1	1***
8	Заборона в'їзду в Україну	3	3***
9	Видворення за межі України	2	2***
10	Представництво в процедурах отримання статусу біженця	18	7**(3***)
11	Позов про визнання утримання в ПТПІ незаконним	6	3 (3***)
12	Відшкодування моральної шкоди за незаконне утримання в ПТПІ	1	1
13	Скарга щодо повернення незаконно вилучених документів	1	0
14	Інші скарги (адміністративні позови) до органів державної влади	5	2 (1**)
	ЗАГАЛОМ	**47**	**20 (12***)**

** – визнані незаконними окремі рішення та дії ДМС: відмова в прийомі документів, призупинення процедури розгляду заяви

*** – провадження не закінчено

Назва країни походження особи, що надавались послуги	Кількість осіб	Кількість справ
Україна	1	1
Російська Федерація	10	15
Таджикистан	3	10
Узбекистан	4	7
Грузія	4	7
Азербайджан	1	1
Хашимітське Королівство Йорданії	1	2
Сирійська Арабська Республіка	1	1
Республіка Гана	1	1
Республіка Судан	1	1
Республіка Камерун	1	1
Всього:	28	47

Короткий опис правової допомоги у стратегічних справах

Шукачі притулку

Справа 1

Шукач притулку із Таджикистану, який є учасником організації, опозиційної до діючої влади Таджикистану, за участь в якій передбачена кримінальна відповідальність, звернувся за допомогою в оскарженні рішення міграційної служби від 05.01.2018 року про відмову у оформленні документів для розгляду його заяви про отримання статусу біженця.

23 січня 2018 року адвокатом було оскаржено дане рішення до окружного адміністративного суду. 07.05.2018 року судом прийнято рішення про скасування оскаржуваного рішення міграційної служби. Дане рішення суду було оскаржено міграційною службою до апеляційного адміністративного суду. 07.08.2018 року апеляційний адміністративний суд відмовив у задоволенні скарги та залишив рішення в силі. Триває розгляд заяви шукача притулку.

Справа 2

Громадянин Грузії, який проходив службу в збройних силах України та приймав участь у бойових діях в зоні проведення антитерористичної операції на сході України, був затриманий на території України за запитом Російської Федерації. Після затримання він звернувся за захистом в Україні. У захисті заявнику було відмовлено 17.07.2017 року. Він оскаржив це рішення до суду.

В лютому 2018 року заявник звернувся за допомогою в представництві його інтересів в суді щодо оскарження рішення про відмову в наданні статусу біженця. 19.02.2018 року проведено ознайомлення з матеріалами справи в суді.

12.04.2018 року підготовлено та подано до суду відповідь на відзив міграційної служби. У зв'язку з різким погіршенням стану здоров'я та необхідністю покинути територію України в жовтні 2018 року заявник відмовився від процедури отримання притулку в Україні.

Справа 3

Шукач притулку із Сирії звернувся в грудні 2017 року за допомогою в зв'язку з тим, що розгляд його заяви про надання статусу біженця призупинено 31.01.2017 року з невідомих йому причин. Документи, що підтверджують факт його звернення за захистом в Україні та законність перебування в Україні були вилучені представниками міграційної служби.

03.01.2018 року адвокат ознайомився з матеріалами особової справи шукача притулку та з'ясував, що розгляд його справи було зупинено, нібито у зв'язку з неявкою шукача притулку на співбесіду. До міграційної служби було надано документи, що шукач притулку не прийшов на вказану співбесіду через хворобу його доньки. Після подання відповідних документів наказ про зупинення розгляду було скасовано, а розгляд його справи відновлено.

Справа 4

Член політичної опозиційної партії Таджикистану покинув Таджикистан через оголошення даної партії екстремістською організацією, кримінальне переслідування її членів та нелюдське поводження з ними. Заявник виїхав до іншої країни, яку вважав безпечною, де організував роботу сайту, що висвітлював питання корупції та незаконних дій діючої влади Таджикистану, за що на адресу заявника надходили неодноразові погрози розправи з боку діючої влади Таджикистану.

В 2016 року в офіс заявника прийшла поліція з представником посольства Таджикистану та без будь-яких законних підстав закрили його офіс, а заявника депортували з даної країни. В зв'язку з цим, заявник приїхав в Україну, де в 2017 році звернувся із заявою про отримання статусу біженця. В жовтні 2017 року рішенням міграційної служби в наданні такого статусу було відмовлено.

Рішення про відмову оскаржено до окружного адміністративного суду. 28.12.2017 року в задоволенні позову та скасуванні рішення було відмовлено. Дане рішення оскаржено до апеляційного суду. 06.03.2018 року апеляційний суд відмовив у задоволенні скарги. Рішення судів першої та апеляційної інстанції оскаржено в касаційний суд. 02.04.2018 року касаційним судом відкрито провадження.

Справа 5

Заявник, проживаючи в Узбекистані, входив до політично-релігійної організації, учасників якої переслідували в даній країні, а згодом взагалі було віднесено до терористичної організації. Через кримінальне переслідування учасників даної групи в Узбекистані він був змушений покинути батьківщину, та в 2013 р. переїхав до України.

В 2016 році судом прийнято рішення про примусове видворення заявника за межі України та його затримання в ПТПІ.

Під час перебування в ПТПІ, через загрозу його переслідування в Узбекистані, 04.10.2016 р. заявник звернувся до міграційної служби України з заявою про надання йому статусу біженця. 17.02.2017 р. рішенням міграційної служби в наданні такого статусу було відмовлено. Дане рішення про відмову було оскаржено до суду в квітні 2017 року. В травні розгляд справи було зупинено до червня 2017 року. Після відновлення судового розгляду представника заявника було усунуто судом. Заявника не доставляли в судові засідання для

розгляду даної справи, тому заявник звертався до суду та до ПТПІ, з вимогою доставити його в суд, ці звернення були проігноровані судом, а 20.07.2017 р. суд своєю ухвалою залишив без розгляду позов заявника через неявку його до суду при тому, що заявник не міг самостійно покинути ПТПІ.

31.07.2017 року дану ухвалу суду було оскаржено до апеляційного суду. 14.08.2017 року апеляційним судом було залишено без розгляду апеляційну скаргу заявника, оскільки вона була відправлена працівниками ПТПІ 01.08.2017 року. Відповідачем отримано довідку з ПТПІ про те, що він надав для відправки апеляційну скаргу 31.07.2017 року, але вона була відправлена працівниками ПТПІ лише 01.08.2017 року через обставини, що не залежали від заявника. 28.08.2017 р. дана довідка з клопотанням про поновлення строку направлена до апеляційного суду. 19.09.2017 року апеляційним судом було відмовлено у відкриті провадження. 02.10.2017 року рішення апеляційного суд оскаржено до касаційного суду. 12.10.2017 року відкрито касаційне провадження, рішення по якому не прийнято по даний час.

Справа 6

В серпні 2016 року громадянин Таджикистану звернувся з заявою про отримання статусу біженця або особи яка потребує додаткового захисту. У вересні 2016 року заявник отримав відмову у наданні статусу біженця. 28.09.2016 р. оскаржив до суду дане рішення з вимогою його скасувати. 11.10.2016 р. судом в задоволенні вимог було відмовлено. Рішення суд було оскаржено до апеляційного суду. 25.01.2017 р. апеляційним судом скасовано наказ міграційної служби про відмову в наданні статусу біженця та зобов'язано повторно розглянути заяву про надання притулку. Рішення апеляційного суду не було оскаржене міграційною службою. Заявник перебуває в процедурі отримання статусу біженця.

В лютому 2018 року міграційною службою прийнято рішення про відмову в наданні статусу біженця для заявника. 12.03.2018 року дане рішення було оскаржено до окружного суду. Судовий розгляд триває.

Справа 7

30.08.2016 року шукач притулку із Таджикистану, щодо якого прийнято рішення про видворення за межі України, звернувся із заявою про отримання в Україні статусу біженця або особи яка потребує додаткового захисту. У вересні 2016 року заявник отримав відмову у наданні статусу біженця.

28.09.2016 р. заявник оскаржив до суду дане рішення з вимогою його скасувати. 11.10.2016 р. районним судом в задоволенні вимог було відмовлено.

На рішення районного суду було подано апеляційну скаргу. 22.12.2016 р. апеляційним судом було відмовлено в задоволенні апеляційної скарги, рішення районного суду залишено в силі. Рішення апеляційного суду оскаржено до касаційного суду. 13.01.2017 року було відкрито касаційне провадження, розгляд триває.

23.12.2016 р. до Європейського суду з прав людини направлено заяву про вжиття невідкладних заходів, щодо заборони видворення заявника до Таджикистану. 28 грудня 2016 року Європейський суд з прав людини ухвалив в терміновому порядку рішення про застосування тимчасових (невідкладних) заходів за правилом 39 Регламенту Суду, яким зобов'язав Уряд України утриматись до вирішення справи Судом від видворення заявника до країни походження. Комунікація по справі завершена, очікується рішення.

Справа 8.

Громадянин Таджикистану А. прибув в Україну в червні 2016 року, переховуючись від переслідування за його політичні погляди, але Україна його зустріла не досить тепло. Через два тижні після його приїзду він був незаконно затриманий та утримувався протягом тижня в камерах Харківського управлінні СБУ.

В той час, як даний іноземець незаконно утримувався в управлінні СБУ, в Харківському Управлінні ДМС за командою Харківського СБУ щодо нього, без його присутності, незаконно приймались рішення, які згодом стали підставою для прийняття рішення про його затримання та примусове видворення за межі України.

Першим таким рішенням, про яке не було відомо А., було прийнято в липні 2016 року, а саме рішення про скорочення терміну його перебування в Україні. Після того, як А. звернувся за допомогою до Харківської правозахисної групи, юристи дізналися про існування рішення та неодноразово намагалися отримати його копію, але це рішення Харківським управлінням ДМС не надавалось. І лише в березні 2017 року іноземець отримав копію даного рішення, після чого воно було відразу оскаржено до суду.

9 жовтня 2017 р. Харківський окружний адміністративний суд розглянувши адміністративний позов, прийняв постанову, якою визнав протиправним та скасував рішення Харківського управління ДМС про скорочення терміну перебування іноземця в Україні.

Скасовуючи дане рішення, суд виходив з наступних мотивів*: «Проте, відповідачем до суду не надано жодних доказів, які б свідчили про наявність обставин, для скорочення терміну перебування іноземця на території України, а саме: вироку суду, яким іноземця засуджено до позбавлення волі; документів про те, що дії іноземця становлять загрозу національній безпеці України, громадському порядку в Україні; документів про те, що скорочення терміну перебування в Україні є необхідним для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України.*

Відповідачем, також, не надано суду жодного доказу, який би підтверджував порушення позивачем законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства.

Посилання представника відповідача, що громадянин Таджикистану ОСОБА_3 на момент виявлення його на території України ні з ким не перебував у трудових відносинах, із заявою про отримання посвідки на тимчасове проживання не звертався суд не бере до уваги, оскільки відповідачем не надано до суду доказів того, що позивач мав намір залишитися в Україні на тимчасове проживання.».

Скасування судом даного рішення територіального органу ДМС є досить важливим, оскільки після його скасування усі наступні рішення про затримання іноземця та прийняття рішення про його примусове видворення є незаконними, як і факт його позбавлення свободи шляхом тримання в Пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, строком в дев'ять місяців, а судове рішення про примусове видворення підлягає перегляду за нововиявленими обставинами.

Незаконне утримання в ПТПІ

Справа 1

Іноземець А. утримувався в ПТПІ без відповідного рішення суду з 11.02.2018 року на підставі норми Кодексу адміністративного судочинства України, що не узгоджується з нормами Конституції України .

28 лютого 2018 року адвокат звернувся із позовом про незаконність утримання заявника без рішення суду через порушення Конституції. В той же день позов був розглянутий та у задоволенні позову відмовлено повністю.

12.03.2018 року рішення суду від 28.02.2018 року було оскаржено до апеляційного суду.

04.04.2018 року апеляційний суд відмовив у задоволенні скарги та залишив в силі рішення суду першої інстанції без змін.

Заявник відмовився оскаржувати дані рішення в апеляційному порядку.

Справа 2

Іноземець Д. утримувався в пункті тимчасового перебування іноземців без відповідного рішення суду з 11.02.2018 року до 13.03.2018 року на підставі норми Кодексу адміністративного судочинства України, що не узгоджується з нормами Конституції.

14 березня 2018 року адвокат звернувся із позовом про незаконність утримання заявника без рішення суду через порушення Конституції. В той же день позов був розглянутий та частково задоволений, визнано незаконним утримання заявника з 6 березня 2018 року по 13 березня 2018 року, в іншій частині у задоволенні позову відмовлено

17.03.2018 року рішення суду 14.03.2018 року було оскаржено до апеляційного суду в частині відмови у задоволенні позову.

04.04.2018 року апеляційний суд відмовив у задоволенні скарги, та залишив в силі рішення суду першої інстанції без змін.

01.05.2018 року було подано касаційну скаргу на рішення суду першої та апеляційної інстанції. 10.05.2018 року відкрито касаційне провадження, розгляд триває.

Справа 3

Шукач притулку був затриманий в ПТПІ до 20.03.2017 р.

Незважаючи на те, що заявник був затриманий рішенням суду до 20.03.2017 р., він продовжував утримуватись в ПТПІ після 21.03.2017 р. В зв'язку з чим 21.03.2017 р. до ПТПІ подано заяву про негайне звільнення заявника, яку було проігноровано. В той же день слідчому судді подано скаргу про незаконність затримання заявника в ПТПІ, проте у відкритті провадження було відмовлено.

21.03.2017 р. міграційна служба звернулась до районного суду з позовом про продовження строку затримання заявника. В задоволені даного позову було відмовлено, в зв'язку з тим, що були відсутні обставини, що дозволяють його продовжити, та тому, що строк затримання заявника закінчився 20.03.2017 р.

22.03.2017 р. подано скарги до Генеральної, місцевої та обласної прокуратур, міграційної служби та до Міністерства внутрішніх справ щодо незаконного позбавлення волі заявника.

22.03.2017 р. до районного суду також подано адміністративний позов про визнання незаконним затримання заявника після 21.03.2017 р. та його негайне звільнення. 24.03.2017 р. заявник був звільнений з ПТПІ. 28.03.2017 р. суд задовольнив адміністративний позов та визнав незаконним утримання заявника в ПТПІ після 21.03.2017 р.

Справа 4

09.11.2017 р. громадянин Узбекистану був затриманий працівниками міграційної служби. 10.11.2017 року представники міграційної служби звернулись до суду з позовом про затримання заявника та поміщення до ПТПІ з метою його ідентифікації. В той же день районним судом прийнято рішення про задоволення позову та затримання заявника.

11.2017 року заявник звернувся за правовою допомогою. 15.11.2017 року на рішення районного суду подано апеляційну скаргу. 05.12.2017 року апеляційну скаргу задоволено в повному обсягу, рішення районного суду скасовано. 06.12.2017 року рішення апеляційного суду разом із заявою про звільнення направлено до ПТПІ та районної прокуратури. 07.12.2017 року заявник звільнений з ПТПІ.

Справа 5

Шукач притулку з Таджикистану звернувся за захистом в Україні. Перебуваючи в процедурі отримання статусу біженця, 15.08.2017 року заявник незаконно перетнув кордон з Польщею, де був виявлений та затриманий прикордонною службою Польщі. Під час затримання заявника його побили. 16.08.2017 року заявника передали до прикордонної служби України. Прикордонна служба звернулась до суду з позовом про примусове видворення та затримання заявника в пункті тимчасового перебування іноземців. 18.08.2017 року районний суду частково задовольнив позов, затримав заявника строком на шість місяців в ПТПІ та відмовив у примусовому видворенні заявника. На підставі рішення суду заявника помістили до ПТПІ.

20 серпня заявник звернувся за правовою допомогою. Було отримано рішення районного суду. 04.09.2017 року рішення районного суду оскаржено до апеляційного суду.

21.09.2017 року прикордонна служба повторно звернулась до суду з позовом про примусове видворення та затримання позивача. 10.02.2017 року суд відмовив в задоволення даного позову, оскільки аналогічний позов прикордонної служби вже був розглянутий судом 18.08.2017 року. 01.11.2017 року апеляційний суд розглянувши скаргу, частково її задовільнив, скасувавши оскаржуване рішення в частині затримання заявника та ухвалив про відмову в задоволенні вимоги про затримання заявника.

02.11.2017 року заявник був звільнений з ПТПІ.

Справа 6

Громадянин Хашимітського Королівства Йорданії звернувся в зв'язку з тим, що з 05.08.2018 р. його утримували в пункті тимчасового перебування іноземців без рішення суду про його затримання.

09.08.2018 року до окружного суду було подано позов про звільнення заявника з ПТПІ оскільки норма закону на підставі якої утримується позивач не відповідає Конституції України. В задоволенні позову відмовлено 10.09.2018 року. Дане рішення оскаржено до апеляційного суду 17.09.2018 року. Судовий розгляд триває.

У цій справи конституційний експерт ХПГ Всеволод Речицький підготував експертний висновок щодо відповідності Конституції утримання під вартою позивача. Див. текст експертного висновку нижче.

Інші справи шукачів притулку та іноземців

Справа 1

Громадянин Камеруну Н. є студентом Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (далі – університет), який з 2012 року перебуває в Україні.

В 2014 році він вперше звернувся до ХПГ з приводу незаконних дій працівників міліції, а також стосовно умов продовження його навчання в університеті.

В Камеруні протягом тривалого часу спостерігається політична нестабільність у відносинах між «французькою» та «англійською» частинами населення країни з моменту загибелі колишнього Президента країни, переходу влади до нового Президента, і залишається такою дотепер. Часто відбувають-

ся насильство, затримання (арешти), масова різанина та вигнання, замовлені та спрямовані урядом як найкращий варіант поступового вселення в «англійських» камерунців почуття мовчазного страху, при цьому мирні англомовні протести такої частини населення найчастіше узагальнені як терористичні. Родина п. Н. належить до «англійської» меншини населення. В час цих конфліктів сталася смерть його батьків при за нез'ясованих обставин, причому його батько зник під час подорожі у службових справах до Нігерії. За таких обставин п. Н. стало зрозуміло, що повертатись на батьківщину буде небезпечно.

В 2016 році у п. Н. виявили туберкульоз хребта, він звернувся до ХПГ за допомогою в отриманні необхідної медично допомоги. За сприянням працівників організації йому зробили операцію в лікарні у м. Харкові, після чого доправили на реабілітацію до м. Одеса.

Після одужання, в 2018 році, п. Н. звернувся з проханням допомогти у наданні йому статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту в Україні. Адвокатом готуються необхідні документи для подачі заяви про надання статусу біженця до органів ДМС України.

Справа 2

Громадянин Грузії, який оскаржував у судовому порядку відмову міграційної служби України узаконити його перебування в Україні, 17.11.2017 року був незаконно затриманий та видворений за межі України.

Розслідування за фактом викрадення заявника

Адвокатом отримані відеозаписи незаконного затримання заявника. 20.12.2017 року дані відеозаписи разом із заявою про злочин щодо викрадення заявника направлено до прокуратури Печерського району Києва. Прокуратура відмовила у розслідування даного злочину.

05.01.2018 року до слідчого судді та прокуратури направлено скаргу щодо невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 02.07.2018 року слідчий суддя відмовив у задоволенні скарги. Рішення отримано у вересні 2018 року. Готується скарга до ЄСПЛ щодо незаконного затримання та видворення заявника із України.

У відповідь на адвокатський запит, адресований Печерському відділу поліції м. Києва, отримано інформацію, що за фактом викрадення заявника відкрито кримінальне провадження. Цивільна дружина заявника звернулась із заявою про залучення її до провадження в якості потерпілої. В залученні в якості потерпілої їй було відмовлено, рішення про відмову було отрима-

но після численних запитів, лише в червні 2018 року. Після отримання рішення воно було оскаржено до слідчого судді 04.06.2018 року. Розгляд скарги триває.

Оскарження рішення СБУ, що стало підставою для незаконного затримання видворення за межі України

Адвокатом було отримано копії документів на підставі яких було здійснено такі дії, а саме рішення про примусове повернення та заборону в'їзду в Україну на три роки.

15.02.2018 року дані рішення були оскаржені до Окружного адміністративного суду міста Києва. 25.02.2018 року відкрито провадження у справі. Триває судовий розгляд.

Справа 3

Розслідування за фактом викрадення заявника

Громадянин Грузії 17.11.2018 року був незаконно затриманий особами в у формі Служби безпеки України та проти його волі вивезений за межі України.

02.01.2018 року адвокатом подано заяву про злочин щодо незаконного викрадення заявника. 12.01.2018 року оскаржено до слідчого судді та прокуратури бездіяльність щодо не розслідування даного кримінального провадження.

30.01.2018 року слідчим суддею було відмовлено у відкритті провадження за даною скаргою. Дане рішення було оскаржено до апеляційного суду, яким дане рішення було скасовано 16.04.2018 року та направлено на новий розгляд.

14.06.2018 року скаргу розглянуто за відсутності адвоката, у задоволенні скарги відмовлено. Рішення отримано в серпні 2018 року. Готується скарга в Європейський суд з прав людини за фактом незаконного затримання та викрадення заявника.

Оскарження рішення СБУ, що стало підставою для незаконного затримання видворення за межі України

Громадянин Грузії, який перебував на території України на законних підставах, був незаконно видворений за межі України.

Адвокатом було отримано копії документів на підставі яких було здійснено такі дії, а саме рішення про примусове повернення та заборону в'їзду в Україну на три роки.

20.03.2018 року дані рішення були оскаржені до Окружного адміністративного суду міста Києва. 27.03.2018 року було ухвалено рішення про відмо-

ву у відкритті провадження через порушення правил підсудності. 06.04.2018 року дане рішення було оскаржено до апеляційного суду. 19.04.2018 року апеляційний суд скасував дане рішення та направив справу на новий розгляд в окружний суд.15.05.2018 року відкрито провадження у справі. Триває судовий розгляд.

Оскарження рішень міграційної служби про скасування посвідки на тимчасове проживання

Громадянин Грузії, який перебував на території України на підставі посвідки на тимчасове проживання, був незаконно видворений із України.

У відповідь на адвокатський запит було отримано копію рішення про скасування посвідки заявника та відмову в продовженні дії посвідки, які були винесені без повідомлення про їх прийняття за місяць до видворення заявника.

«03» лютого 2018 року адвокат звернувся із позовом про скасування даних рішень. 21.05.2018 року суд виніс рішення, яким скасував оскаржувані рішення та зобов'язав міграційну службу розглянути повторно заяву заявника про продовження строку дії посвідки.

Міграційна служба подала апеляційну скаргу на дане рішення, 24.07.2018 року відкрито провадження за скаргою. 17.09.2018 року апеляційний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення про відмову в задоволенні позову.

2 вересня 2018 року рішення апеляційного суду оскаржено до касаційного суду.

Справа 4

В 2017 році громадянка Росії зі своїми сімома неповнолітніми дітьми прибула в аеропорт «Бориспіль» рейсом з Арабської республіки Єгипет через Туреччину, для зустрічі з її чоловіком, який перебуває в процедурі отримання статусу біженця. Службовими особами прикордонної служби заявниці було відмовлено у в'їзді в Україну з посиланням на рішення уповноваженого органу на заборону в'їзду в Україну. Заявниця звернулась з заявою про захист, але ДМС України їй відмовила в розгляді даної заяви.

16.08.2017 року заявниця з її неповнолітніми дітьми була відправлена з аеропорту України.

Адвокатом направлено запити до СБУ та міграційної служби щодо причин заборони в'їзду до України та відмови в розгляді заяви по надання статусу біженця .

02.10.2017 року СБУ надано копію постанови від 29.03.2017 року про заборону в'їзду в Україну позивачці. Дана постанова була винесена через загрозу національній безпеці.

Оскільки інформація, викладена в рішенні СБУ, на думку заявниці, не відповідає дійсності, рішення про заборону в'їзду в Україну було оскаржено до адміністративного суду 21 листопада 2017 року. Судовий розгляд триває.

Справа 5

10.09.2016 р. щодо громадянину Узбекистану, який перебував на території України без законних підстав, було прийнято рішення про примусове видворення за межі України та його затримання в пункті тимчасового перебування іноземців строком на шість місяців. 28.02.2017 р. строк затримання заявника було продовжено на три місяці. 02.06.2017 р. строк затримання заявника був повторно продовжено ще на три місяці.

Під час перебування в ПТПІ, через загрозу його переслідування в Узбекистані, заявник звернувся до міграційної служби України з заявою про надання йому статусу біженця.

02 червня 2016 р. постановою районного суду позов прикордонної служби задоволено в повному обсягу, продовжено строк затримання заявника на три місяці до 04.09.2017 року.

01.09.2017 року постановою районного суду позов прикордонної служби задоволено в повному обсягу, продовжено строк затримання заявника на три місяці до 04.12.2017 року. На дане рішення подано апеляційну скаргу, розгляд апеляційної скарги призначено на 13.12.2017 року, незважаючи на те, що термін дії оскаржуваного рішення закінчувався 04.12.2017 року. Апеляційну скаргу не розглянуто.

01.12.2017 року постановою районного суду позов прикордонної служби задоволено в повному обсягу, продовжено строк затримання заявника на три місяці до 04.03.2018 року. Рішення районного суду було оскаржено до апеляційного суду. 04.01.2018 року апеляційним судом відмовлено в задоволенні апеляційної скарги. 11.02.2018 року рішення суду першої та апеляційної інстанції оскаржено до касаційного суду. Касаційним судом було відмовлено у відкритті касаційного провадження.

Справа 6

21.03.2017 року закінчився строк утримання шукача притулку в Пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, визначе-

ний судовим рішенням. З 21 по 24 березня 2017 року заявник утримувався в ПТПІ незаконно без рішення суду. 24.03.2017 року він був звільнений з ПТПІ. Рішенням суду було задоволено позов представника заявника та встановлено факт його незаконного утримання заявника в ПТПТІ з 21 по 24 березня 2017 року.

До районного суду 22.05.2017 року було подано позов про відшкодування моральної шкоди в розмірі 2 700 грн. завданої органом державної влади через незаконне утримання заявника в ПТПІ з 21 по 24 березня 2017 року. 24.07.2017 року районним судом позов задоволено повністю, стягнуто з держави на користь заявника моральну шкоду.

На дане рішення суду 11.02.2017 року було подано апеляційну скаргу представниками державних органів. Рішенням апеляційного суду від 04.10.2017 р. скарги задоволено частково, рішення районного суду частково змінено, зменшено розмір відшкодування з 2 700 грн. до 1 500 грн., в іншій частині залишено без мін. Представниками державних органів направлено касаційні скарги на рішення у даній справі. Касаційний розгляд триває.

Справа 7

Управління міграційної служби звернулось до суду з позовом про продовження строку затримання іноземця громадянина Хашимітського Королівства Йорданії. 30.07.2018 року за результатами судового розгляду даного позову було прийнято рішення про відмову в продовженні строку затримання заявника.

Управління міграційної служби направило скаргу на дане рішення. Представником заявника на апеляційну скаргу 23.08.2018 року подано відзив. 03.09.2018 року апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення, яким продовжив строк затримання заявника.

Справа 8

Громадянин Російської Федерації Р.М. з 2013 року одружений на громадянці України, вони мають двох дітей, мав посвідку на постійне проживання. До своєї втечі з Росії у 2012 році піддавався утискам та переслідуванням з боку держави за свої релігійні переконання — він є практикуючим мусульманином-сунітом, та за етнічною належністю, він є інгушем.

Слід наголосити, що Р.М. не знаходився на території Російської Федерації з 2012 року, та постійно знаходився у весь час з періоду з 2012 р. до

сьогодні на території України. Враховуючи даний факт, й те що проти Р.М. було об'явлено обвинувачення 19.01.2015 р., а згодом об'явлено у міжнародний розшук 26.02.2015 р. (після 3-х років, як Р.М. вже постійно проживав на території України) – само по собі ставить під сумнів об'єктивність порушення кримінальної справи проти Р.М., на території Російської Федерації (як країни-запитувача), та здійснення прозорого та неупередженого кримінального переслідування Р.М. за вчинення злочинів, що йому інкримінуються. На підтвердження вищенаведеного, слід також зауважити, що 23 березня 2015 р., вже після порушення проти Р.М. кримінальної справи та оголошення його у міжнародний розшук, Р.М. перебував у Консульстві Російської Федерації на території України з метою зміни закордонного паспорту, де до нього не було застосованого ніякого затримання чи не наведено жодних питань про наявність Р.М. у міжнародному розшуку (про факт перебування Р.М., у Консульстві Російської Федерації на території України, під час знаходження Р.М. у міжнародному розшуку за ініціативою правоохоронних органів Російської Федерації, підтверджується відповідними квитанціями про оплату мита за зміну закордонного паспорту).

За вказаних обставин, можна обґрунтовано стверджувати, Р.М. не ухилявся від правосуддя перебуваючи на території запитуючої сторони, а саме, Російської Федерації, та навпаки вів себе як законослухняний та добросовісний громадянин. Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та Консульської конвенції між Україною і Російською Федерацією від 04.02.1994 р. територія дипломатичних представництва (приміщення де перебуває дипломатичне представництво) Російської Федерації (яким, зокрема, є й Консульство Російської Федерації), користується імунітетом від юрисдикції України та вважається тією територією де розповсюджується юрисдикція Російської Федерації.

Відповідно до пояснень Р.М., переїхав до України з метою постійного проживання на території України, облаштування власного життя та побуту, одруження та заведення сім'ї, про наявність будь-якої кримінальної справи на території Російської Федерації під час свого виїзду за кордон не знав.

Р.М. є уродженцем м. Владікавказ, Республіки Північна Осетія-Алані, Російської Федерації. Наразі дана територія Республіки Північна Осетія-Алані є окупованою, уродженці якої піддаються переслідуванням, насильницьким зникненням, тортурам тощо.

Громадянин Російської Федерації А.М., який є знайомим Р.М., – 30.12.2010 р. був підданий насильницькому зникненню, та був попередньо затриманим правоохоронними органами.

Відповідно до письмових пояснень громадянина Російської Федерації А.М. ним було зазначено, що 30.12.2010 року він був викрадений працівниками російських спецслужб. До нього було застосовано катування, під час якого працівники російських спецслужб вимагали від А.М., визнати що він приймає участь в незаконному збройному формуванні, незаконно зберігає зброю. Окремо, під час застосування тортур, працівники російських спецслужб вимагали щоб А.М. оговорив деяких людей, що були показані йому по фотокартках, де серед вказаних людей А.М. впізнав своїх сусідів та знайомих, серед яких були: Р.М. та Цеголь А. .В свою чергу, як зазначив А.М., Цеголь А. був викрадений працівниками російських спецслужб (а саме «эскадроном смерти»), та по даний час Цеголь А. вважається безвісти відсутнім. Після відмови А.М. від оговорення Р.М., він був підданий побиттю, після чого працівники російських спецслужб запевнили А.М., що вони знайдуть Р.М. та знищать, і що А.М. та Р.М. не потрібні як інакодумці та багато думаючі.

Після втручання міжнародний правозахисних організацій – А.М. було звільнено, на теперішній час А.М., через вказані вище обставини, та обґрунтовані побоювання за своє життя знаходиться у Фінляндії.

З іншого боку, Ібрагімов Ескендер та Манн Рустам, які були залучені як підозрювані по справі, за якою обвинувачується Р.М., та відповідно до якої наразі Російською Федерацією запитується видача (екстрадиція) Р.М. – у червні 2014 р. після останньої їх поїздки до Російської Федерації для надання показів правоохоронним органам по справі, зникли у невідомому напрямку, та з вважаються зниклими безвісти вже понад 2 роки, будь-які намагання родичів Ібрагімова Ескендера та Манна Рустама знайти їх, до сих пір є безрезультатними, хоча їх родичі звертались з відповідними зверненнями до правоохоронних органів Російської Федерації.

Так вищевказані факти щодо застосування російськими спецслужбами насильницького викрадення, застосування жорстокого поводження та тортур, також мали місце ще до одного знайомого та односельця Р.М. – Агієва Руслана Ібрагімовича. Застосування російськими спецслужбами насильницького викрадення, застосування жорстокого поводження та тортур до Агієва Р.І., були здійснені з метою надання неправдивих свідчень проти Р.М. щодо причетності останнього до скоєння злочинів на території Російської Федерації.

У 2014 році Р.М. та його родина внаслідок анексії АР Крим були змушені переміститися спочатку до Вінниці, потім до Запорізької області. Тут Р.М. брав активну участь у добровольчому русі захисників України від російської агресії, зокрема, був волонтером Міжнародного миротворчого батальйону ім.

Іси Мунаєва, громадської організації з охорони громадського порядку та державного кордону «Аскер» у 2014-2016 рр.

У 2015 році правоохоронними органами РФ було порушено кримінальну справу відносно нього за ч. 1 ст. 205.1 КК РФ (сприяння терористичній діяльності) та ч. 2 ст. 205.5 КК РФ (участь у терористичній організації), він був оголошений у розшук в РФ та за лінією Інтерполу.

Правоохоронними органами Російської Федерації, Р.М. обвинувачується у тому, що перебуваючи на території Криму, Р.М. здійснював схиляння іншої особи до терористичної діяльності та здійснював підготовку у здійсненні терористичного акту.

У міжнародному розшуку Р.М. перебуває з 26.02.2015 р., ініціатор розшуку – ФСБ Росії.

16.01.2016 року працівниками Запорізького управління Служби Безпеки України, було здійснено затримання Р.М.

19.01.2016 р., за відповідним клопотанням Прокуратури Запорізької області, слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, було винесено ухвалу про застосування до Р.М. тимчасового арешту строком до 26.02.2016 року.

Адвокат ЦСЗ зібрала відомості про те, що у разі екстрадиції Р.М. до Російської Федерації, існують реальні загрози застосування до нього катування, насильницького зникнення, нелюдського поводження, окремо було зібрано та подано відомості про поширення у Чеченській Республіці (місця екстрадиції) катування, насильницькі зникнення та вбивства мирного населення. На цій підставі, беручи до уваги адвокат подала до прокуратури Запорізької області клопотання про припинення процедури екстрадиції Р.М. до Російської Федерації.

З огляду на наведене, беручи до уваги положення ЄКПЛ, Європейської конвенції про видачу правопорушників, Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, та кримінального процесуального законодавства України отримані адвокатом відомості, адвокат наполягала на неможливості здійснення екстрадиції Р.М.

25.02.2016 р. прокуратурою було подано до суду клопотання про застосування екстрадиційного арешту до Р.М.

25.02.2016 р. адвокатом було подано заперечення на вказане клопотання прокуратури, та докази, які аргументують можливість застосування до Р.М. запобіжного заходу не пов'язаного з триманням під вартою, та неможливість застосування до Р.М. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи практику ЄСПЛ та обставини справи.

25.02.2016 р. слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, до Р.М. було застосовано екстрадиційний арешт строком до 2 місяців.

В квітні 2016 р. Р.М. звернувся до ГУ ДМС України в Дніпропетровській області із заявою про надання йому статусу біженця з Російської Федерації.

Адвокатом зібрав та подав до прокуратури додаткові відомості, які дають обґрунтовано вважати, що у разі екстрадиції Р.М. до Російської Федерації до нього буде застосовано катування та нелюдське поводження, які були застосовані російськими спецслужбами Російської Федерації до знайомих Р.М., після їх затримання, їх допиту, під час якого представники російських спецслужб вимагали надати свідчення проти Р.М. та інших невідомих осіб. Наразі вищевказані особи, знаходяться поза межами Російської Федерацію та мають відповідний статус біженців.

24.04.2016 р. прокуратурою було подано до суду клопотання про продовження екстрадиційного арешту до Р.М.

24.04.2016 р. адвокатом було подано заперечення на вказане клопотання прокуратури, та докази, які аргументують можливість застосування до Р.М. запобіжного заходу не пов'язаного з триманням під вартою, та неможливість продовження до Р.М. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи практику Європейського суду з прав людини та обставини справи.

24.04.2016 р. слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, було прийнято ухвалу про продовження Р.М. екстрадиційного арешту строком до 2 місяців.

23.06.2016 р. прокуратурою було подано до суду клопотання про продовження екстрадиційного арешту до Р.М.

23.06.2016 р. адвокатом було подано заперечення на вказане клопотання прокуратури, та докази, які аргументують можливість застосування до Р.М. запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, та неможливість продовження до Р.М. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи практику Європейського суду з прав людини та обставини справи.

23.06.2016 р. слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, було прийнято ухвалу про продовження Р.М. екстрадиційного арешту строком до 2 місяців.

29.06.2016 р. адвокат звернувся з апеляційною скаргою до апеляційного суду на вказану ухвалу про продовження Р.М. екстрадиційного арешту.

08.07.2016 р. Апеляційним судом Запорізької області було відмовлено у задоволенні апеляційної скарги адвоката.

22.08.2016 р. прокуратурою було подано до суду клопотання про продовження екстрадиційного арешту до Р.М.

22.08.2016 р. адвокатом було подано заперечення на вказане клопотання прокуратури, та докази, які аргументують можливість застосування до Р.М. запобіжного заходу не пов'язаного з триманням під вартою, та неможливість продовження до Р.М. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи практику Європейського суду з прав людини та обставини справи.

22.08.2016 р. слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, було прийнято ухвалу про продовження Р.М. екстрадиційного арешту строком до 2 місяців.

21.10.2016 р. прокуратурою було подано до суду клопотання про продовження екстрадиційного арешту до Р.М.

21.10.2016 р. адвокатом було подано заперечення на вказане клопотання прокуратури, та докази, які неможливість продовження до Р.М. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи практику Європейського суду з прав людини та обставини справи, а таож надано змістовні аргументи щодо можливості застосування до Р.М. особистої поруки, яку був готовий надати народний депутат України Р.Чубаров.

24.10.2016 р. адвокат звернувся з апеляційною скаргою до апеляційного суду на вказану ухвалу про продовження Мейрієву Р.М. екстрадиційного арешту.

18.11.2016 р. Апеляційним судом Запорізької області було відмовлено у задоволенні апеляційної скарги адвоката.

Після ще двух таких кіл подовження екстрадиційного арешту 17.02.2017 р. Р.М. був звільнений із Запорізького СІЗО. Перебуваючи в ув'язненні, крім ускладнення серйозної хвороби кісток, на яку Р.М. страждав з дитинства, він також захворів на онкологічне захворювання шлунку. Ці захворювання призвели до декількох операцій.

Знаходячись в ув'язненні та побоюючись за своє життя, а також катувань, нелюдського та принижуючого поводження у разі видачі до Російської Федерації, Р.М. звернувся до ДМС України із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. У визнанні його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, було відмовлено у жовтні 2016 року, після чого цю відмову було оскаржено до Окружного адміністративного суду міста Києва. Постановою Окружного адміністративного суду міста Києва від 08.11.2017 р. позов Р.М. було задоволено частково, визнано протиправним та скасовано рішення ДМС України про відмову у визнанні його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язано ДМС повторно розглянути його заяву.

Державна міграційна служба України оскаржила постанову від 8.11.2017 р. до Апеляційного суду. Адвокат ЦСЗ підготував заперечення на апеляційну скаргу, та 13.02.2018 року колегія суддів Київського апеляційного адміністративного суду в письмовому провадженні залишила скаргу ДМС без задоволення, а рішення суду першої інстанції — без змін.

Далі, ДМС України подала касаційну скаргу до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, на яку адвокатом ЦСЗ було подано заперечення.

Касаційний розгляд справи триває.

Крім цього, адвокат ЦСЗ ініціював включення Р.М. до програми соціальної допомоги біженцям за фінансування УВКБ ООН, в результаті чого УВКБ ООН та його соціальний партнер БФ «Рокада» оплатили лікування Р.М. та надали йому матеріальну допомогу для утримання родини.

Одночасно Головне управління ДМС України в Дніпропетровській області у квітні 2018 року розпочало повторний розгляд заяви Р.М.

18.06.2018 р. адвокатом ЦСЗ направлено адвокатський запит до ГУ ДМС України в Дніпропетровській області з метою дізнатися, на якій стадії повторного розгляду зараз знаходиться заява. 11.07.2018 р. адвокат отримав відповідь про те, що повторний розгляд заяви Р.М. триває.

17.08.2018 р. Р.М. знов отримав повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

23.08.2018 р. адвокат ЦСЗ оскаржив цю відмову до Окружного адміністративного суду міста Києва. Розгляд справи був призначений на 02.10.2018 р., але ДМС України не надала матеріали особової справи Р.М. вчасно.

Судове засідання було відкладено до 06.11.2018 р., але суддя взяла відпустку.

Судовий процес триває.

Справа 9

Громадянин Російської Федерації М.І. з 2013 року мешкає в Україні. До своєї втечі з Росії у 2012 році піддавався утискам та переслідуванням з боку держави за свої релігійні переконання — він є практикуючим мусульманином-сунітом, та за етнічною належністю, він є чеченцем.

У 2014 році М.І. внаслідок окупації АР Крим був змушений переміститися спочатку до Вінниці, потім до Запорозької області. М.І. брав активну участь у добровольчому русі захисників України від російської агресії, зокрема, був волонтером Міжнародного миротворчого батальйону ім. Іси Мунаєва,

громадської організації з охорони громадського порядку та державного кордону «Аскер» у 2014-2016 рр.

У 2015 році правоохоронними органами РФ було порушено кримінальну справу відносно нього за ч. 2 ст. 208 КК РФ (участь у збройному формуванні на території іншої держави), він був оголошений у розшук в РФ та за лінією Інтерполу.

Правоохоронними органами Російської Федерації, М.І. обвинувачується у участі у збройному формуванні на території іноземної держави, не передбачений законодавством цієї держави, з метою, що суперечать інтересам Російської Федерації

У міжнародному розшуку М.І. перебуває з 02.04.2015 року, ініціатор розшуку – слідчий відділ органів внутрішніх справ Росії по Грозненському району Чеченської Республіки.

16.01.2016 р. його було затримано в Запорізькій області співробітниками СБУ. Усе, що стосується арешту Р.М. в описі попередньої справи, стосується також арешту М.І., вони обоє проходили всі суди, і у них був один адвокат. До 17.02.2017 р. М.І. був ув'язнений в Запорізькому СІЗО за екстрадиційним арештом.

Знаходячись в ув'язненні та побоюючись видачі на розправу до Російської Федерації, звернувся до ДМС України із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. У визнанні його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту було відмовлено у жовтні 2016 року, після чого цю відмову було оскаржено до Окружного адміністративного суду міста Києва. Постановою Окружного адміністративного суду міста Києва від 04.12.2017 р. М.І. було відмовлено повністю у задоволенні позову. Була подана апеляційна скарга 20.02.2018 р. після отримання копії постанови.

Справа була призначена до апеляційного розгляду спочатку на 21.03.2018 р. Під час засідання, яке з власної ініціативи відвідав народний депутат України Р. Чубаров та журналісти декількох телеканалів та видань, серед них «Еспресо» та «ATR», КААС зажадав обов'язкової участі перекладача з/на російську мову, незважаючи на той факт, що до цього під час розгляду заяви в ДМС та справи в суді першої інстанції, позивачу перекладач не надавався, оскільки він розуміє українську мову. Через це справу було відкладено до 17.04.2018.

17.04.2018 р. адвокат ЦСЗ організував перекладача з/на російську мову, а народний депутат України Р. Чубаров та журналісти телеканалів «Еспресо», «ATR» та інших знову відвідали засідання. Головуючий суддя перебив адво-

ката ЦСЗ на пів-слові під час надання ним пояснень та оголосив перерву до 24.04.2018 р. без жодних пояснень.

24.04.2018 р., в судовому засіданні, куди знову з'явилися народний депутат та журналісти, головуючий суддя після суперечки дозволила адвокату ЦСЗ закінчити свої пояснення, які були мотивовані, у першу чергу тим, що справу належить розглядати з огляду на те, що М.І. є «біженцем на місці», а по-друге, порівнянням його справи зі справою Р.М., згаданою вище. У підсумку апеляційного розгляду справи, КААС ухвалив свою постанову, якою скасував постанову суду першої інстанції та задовольнив позов М.І. частково, визнавши протиправним та скасувавши рішення ДМС України про відмову у визнанні його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язавши ДМС повторно розглянути його заяву

Далі, ДМС України подала касаційну скаргу до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, яку було повернуто скаржнику через підписання скарги неповноважною особою.

Одночасно Головне управління ДМС України в Дніпропетровській області у червні 2018 року розпочало повторний розгляд заяви М.І.

18.06.2018 р. адвокатом ЦСЗ направлено адвокатський запит до ГУ ДМС України в Дніпропетровській області з метою дізнатися, на якій стадії повторного розгляду зараз знаходиться заява.

11.07.2018 р. адвокат ЦСЗ отримав відповідь про те, що досі триває повторний розгляд заяви М.І.

Справа 10

Громадянка Грузії Т.Ц. останній рік живе в Україні, користуючись безвізовим режимом, та виїжджаючи з України на 3 місяці кожні 90 днів. Вона опікується своїм чоловіком — громадянином Грузії Г.Ц., який є іноземцем-військовослужбовцем ЗСУ та одночасно шукачем захисту, оскільки його розшукує Російська Федерація за участь у збройному конфлікті на боці України. Г.Ц. хворіє на важке онкологічне захворювання й не може повернутися до Грузії, оскільки існує реальна можливість його видачі Росії або викрадення російськими спецслужбами там. Отже, Т.Ц. змушена залишатися біля хворого чоловіка.

Крім того, Т.Ц. *de jure* є громадянкою України, оскільки вона народилася в Україні, до 2001 року мешкала разом з родиною у м. Чернігові та мала український паспорт. Після переїзду до Грузії, вона отримала грузинське громадянство, але не відмовлялася від українського. Свій український паспорт вона загубила при переїзді. Ситуацію ускладнює ще той факт, що первин-

ні документи, які слугували підставою для отримання грузинського громадянства, залишилися на тимчасово окупованій території Південної Осетії, а в Україні вона обліковується як громадянка під дошлюбним прізвищем, оскільки шлюб брала як громадянка Грузії.

19.02.2018 р. адвокат ЦСЗ проконсультував Т.Ц. з приводу можливих рішень щодо її міграційного статусу.

20.02.2018 р. адвокат ЦСЗ направив адвокатський запит до УДМСУ в Чернігівській області стосовно її актуального статусу як громадянки України.

Одночасно адвокатом ЦСЗ було підготовлено документи та проконсультовано Т.Ц. стосовно продовження її строку перебування як громадянки Грузії до червня 2018 р. у зв'язку із хворобою чоловіка.

06.03.2018 р. адвокат ЦСЗ отримав відповідь УДМСУ в Чернігівській області з документами, що підтверджують, що Т.Ц. досі обліковується як громадянка України під своїм дошлюбним прізвищем.

Одночасно Т.Ц. було продовжено строк перебування в Україні до червня 2018 р.

Подружжям Т.Ц. та Г.Ц. після неодноразових консультацій з адвокатом ЦСЗ, будучи проінформованими про наслідки кожного можливого шляху дій, було прийнято спільне рішення не відновлювати документи Т.Ц. про українське громадянство, а отримати посвідку на тимчасове проживання в Україні, як волонтерці Цивільного корпусу «АЗОВ».

У травні 2018 р. Т.Ц. отримала посвідку на тимчасове проживання в Україні як волонтерка Цивільного корпусу «АЗОВ» на 1 рік.

Справа 11

Пані С. – громадянка Російської Федерації разом з чоловіком, паном Б., який у 2014 році проходив військову службу у складі добровольчого батальйону «Свята Марія» та захищав цілісність і суверенітет України від Російської Федерації, переїхала на територію України. 05 травня 2016 року пані С. звернулася до ДМС України з заявою про надання їй статусу біженця або особи, що потребує додаткового захисту, при цьому в заяві вона повідомила, що не може повернутися у країну походження, у зв'язку з вірогідністю бути підданою фізичному тиску, кримінальному та політичному переслідуванню за участь її чоловіка у бойових діях проти російської агресії у складі українського добровольчого батальйону «Свята Марія». На момент звернення із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала на території України легально.

02 грудня 2016 року ДМС України відмовила пані С. у статусі біженця та додатковому захисті. Попередньо, 16 вересня 2015 року та 02 листопада 2015 року, рішеннями Деснянського районного суду м. Чернігова та Київського апеляційного адміністративного суду були встановлені загрози для подальшого проживання пані С. у РФ. 24 листопада 2015 року Верховний суд відмовив міграційній службі у відкритті касаційного провадження.

10 січня 2017 року пані С. звернулася до суду, щоб оскаржити вищевказане рішення ДМС, однак судом першої інстанції в задоволенні її позову відмовлено. При цьому, суд послався на те, що документи про проходження служби паном Б. є сумнівними – як це вказала у висновку ДМС, яка допустила «штучний сумнів» (розбіжності в датах та органах, що надали такі документи). Проте, саме у суді адвокат надав усі документи, які спростовували вказану аргументацію – нові підтвердження проходження служби та вказівка від командування батальйону про технічну помилку при перших довідках про проходження служби. Адвокатом було підготовано апеляційну скаргу на рішення суду.

20 березня 2018 року КААС скасовано рішення суду першої інстанції. Судом зобов'язано міграційну службу прийняти рішення про надання статусу біженця або додаткового захисту пані С.

Справа 12

Пан Б. – громадянин Російської Федерації, який у 2014 році проходив військову службу у складі добровольчого батальйону «Свята Марія» та захищав цілісність і суверенітет України від власної країни громадянської належності, разом із дружиною – пані С., переїхав на територію України. 05 травня 2016 року пан Б. звернувся до Державної міграційної служби з заявою про надання йому статусу біженця або особи, що потребує додаткового захисту, при цьому повідомив, що не може повернутися у країну походження, у зв'язку з великою вірогідністю бути підданим фізичному тиску, кримінальному та політичному переслідуванню через його участь у бойових діях проти російської агресії у складі українського добровольчого батальйону «Свята Марія». На момент звернення із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебував на території України нелегально.

02 грудня 2016 року ДМС відмовила пану Б. у наданні такого статусу. Попередньо, 16 вересня 2015 року та 16 жовтня 2015 року, рішеннями Деснянського районного суду м. Чернігова та Київського апеляційного ад-

міністративного суду були встановлені загрози для подальшого проживання пана Б. у РФ. 16 листопада 2015 року Вищим адміністративним судом було відмовлено у відкритті касаційного провадження за скаргою міграційної служби.

Міграційна служба Чернігівської області намагалася видворити громадянина Б до Російської Федерації, після чого він тяжко захворів і потребує постійної медичної допомоги.

10 січня 2017 року пан Б. звернувся до Окружного адміністративного суду м. Києва з проханням скасувати рішення ДМС про відмову у наданні йому статусу біженця та зобов'язати ДМС надати йому такий статус.

15 серпня 2018 року судом було розглянуто справу, та, спираючись на доводи адвоката, позовні вимоги пана Б. було задоволено повністю. Рішення ДМС скасовано та зобов'язано ДМС прийняти рішення стосовно пана Б. про визнання біженцем або особою, що потребує додаткового захисту.

13 листопада 2018 року Шостим апеляційним адміністративним судом підтверджено рішення суду першої інстанції та відхилено апеляційну скаргу міграційної служби.

Справа 13

Пану Ш., громадянину Російської Федерації, народився у м. Москва, якому рішенням ДМС від 27.10.2016 року було вдруге відмовлено (вперше відмовлено 29 липня 2015 року, рішення оскаржене в суді, судом зобов'язано ДМС повторно розглянути звернення) у визнанні біженцем або особою, що потребує додаткового захисту. У своїй заяві він посилався на те, що він є громадянином Російської Федерації та, маючи цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою дискримінації та переслідувань через свої політичні переконання, не може повернутись до країни походження. Він є відомим політичним активістом та брав участь у багатьох акціях протесту. На сторінці в соціальній мережі Facebook 15.08.2014 року він розповсюдив матеріал українського журналіста, до якого додав власний емоційний коментар. У подальшому, 30.09.2014 року старшим слідчим Кунцевського МРСВ СК по ЗАО ГСУ СК Російської Федерації Кривовим А.М. проти нього порушено кримінальну справу, що і стало приводом для залишення території Російської Федерації.

Пан Ш. через свої політичні переконання має обґрунтовані побоювання стати жертвою дискримінації та переслідування з боку органів влади РФ та позавладних націоналістичних формувань, саме тому не може повернутися

до країни походження. Під час процедури визначення статусу біженця ДМС не зроблено перевірки наслідків, які настануть відносно одного із відомих російських опозиційних блогерів та проукраїнських активістів.

Адвокат ЦСЗ самостійно подав численні документи на підтвердження недотримання Росією прав людини, порушення прав на досудовому слідстві та судових процесах, катування та нелюдське поводження з боку правоохоронних органів до громадян РФ та іноземців. Проте, ані при першому розгляді заяви органами ДМС, ані при повторній процедурі, вказані документи не були прийняті до уваги.

30 листопада 2016 року адвокатом, в інтересах пана Ш., подано заяву до окружного адміністративного суду м. Києва з проханням скасувати рішення ДМС про відмову у визнанні біженцем та прийняти постанову, якою зобов'язати ДМС вирішити питання про надання йому статусу біженця.

31 жовтня 2018 року Окружний адміністративний суд м. Києва повністю задовольнив позов пана Ш, скасував рішення ДМС про відмову у визнанні біженцем та зобов'язав ДМС вирішити питання про надання пану Ш. статусу біженця або додатковий захист.

Справа 14

Пан М., громадянин РФ, який приїхав в Україну, рятуючи власну свободу, та через свої політичні вподобання, оскільки у країні походження він брав участь у багатьох заходах опозиції, у тому числі одиночних пікетах, масових акціях протесту, мітингах тощо (у тому числі Болотній площі, захисту Хімкінського лісу та інших). За свою правозахисну та опозиційну діяльність пан М. декілька разів притягався до відповідальності та перебував на обліку у Центрі «Е», який займається наглядом за «ненадійними громадянами». Після переїзду в Україну пан М. продовжував співпрацювати із незалежною організацію Conflict Intelligence Team, яка викривала дії російської влади на Сході України та Сирії. Фактично діяльність шукача притулку направлена на боротьбу із російською агресією та викривання брехні російської влади про відсутність російського втручання в Україні.

Вперше звернувшись за захистом до ДМС 7 травня 2014 року, пан М. отримав відмову у статусі біженця та додатковому захисті. У суді не оскаржував і тому після звернення до адвоката було прийнято рішення вдруге подати на захист в Україні.

25 травня 2018 року було отримано відповідь про відхилення скарги про відмову в оформленні документів для вирішення питання про набуття захисту в Україні паном М.

Рішенням міграційної служби йому було відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо подальшої процедури. Вказане рішення оскаржено до Окружного адміністративного суду м. Києва, який 18 червня 2018 року відкрив провадження. Відповідно до ухвали суду вказана справи буде розглядатися за правилами спрощеного порядку без повідомлення учасників справи (письмовому провадженні).

На даний час рішення не прийнято.

Справа 15

В Україну пані Ш. приїхала із РФ наприкінці березня 2015 року через свої політичні вподобання, і приймала участь в антитерористичній операції на сході України на боці урядових сил України. Зокрема, з червня 2015 року вона відстоювала інтереси України на передовій та у якості негласної співробітниці ГУ розвідки Міністерства оборони. 09 грудня 2015 року, внаслідок політичних та різноманітних інтриг у силових структурах України, вона була заарештована та звинувачена СБУ у різних злочинах.

Досить довго (понад рік) пані Ш перебувала під арештом. В даний час кримінальні справи передані до суду, але майже рік затягуються як з боку прокурорів, так і судів, які під різними приводами виносили рішення про відкладення процесу.

Навесні 2016 року, перебуваючи під вартою у слідчому ізоляторі, пані Ш. звернулася до ДМС України з заявою про надання їй статусу біженця або додаткового захисту. 19 квітня 2017 року пані Ш., отримала повідомлення головного управління ДМС в м. Києві про рішення № 24-17 від 04.04.2017 року про залишення без розгляду її скарги ДМС України на рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, оскільки нею пропущений термін оскарження такого рішення.

Пані Ш. має цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою дискримінації та переслідування з боку як влади РФ (у вигляді порушення кримінального провадження, незаконного засудження, застосування тортур та нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження), так і окремих, позавладних, націоналістично налаштованих угрупувань, та не може повернутися до країни походження.

Крім того, пані Ш. обґрунтувала той факт, що вона не могла вчасно оскаржити рішення ГУ ДМСУ в м. Києві, оскільки перебувала в умовах слідчого ізолятору, тобто була обмежена у можливостях спілкування із перекладачем, юристом, а її загальний емоційний стан був пригніченій.

Відповідно до рішення ДМС пані Ш. не має підстав боятися стати жертвою переслідування, а також те, що вони не змогли довести небезпеку для її життя, свободи, а також застосування нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження у разі повернення до РФ.

23 квітня 2017 року пані Ш. звернулася до Окружного адміністративного суду м. Києва з метою оскаржити рішення міграційної служби. В даний час в адміністративному провадженні у справі по пані Ш. (відмова в оформленні документів для вирішення питання щодо набуття статусу біженця або додатковому захисті) 12 грудня 2017 року у судовому процесі винесено рішення про письмове провадження даної справи. З того часу суддя не винесла рішення.

Справа 16

В Україну пан П., громадянин РФ, приїхав із РФ наприкінці березня 2015 року через свої політичні вподобання, крім того, приймав участь в антитерористичній операції на сході України на боці урядових сил України. Зокрема, з червня 2015 року він відстоював інтереси України на передовій та у якості негласного співробітника ГУ розвідки Міністерства оборони. 09 грудня 2015 року, внаслідок політичних та різноманітних інтриг у силових структурах України, він був заарештований та звинувачений СБУ у різних злочинах.

Досить довго (понад рік) пан П перебував під арештом. В даний час кримінальні справи передані до суду, але майже рік затягуються як з боку прокурорів, так і судів, які під різними приводами виносили рішення про відкладення процесу.

Навесні 2017 року, перебуваючи під вартою, пан П. звернувся до Державної міграційної служби України, з заявою про надання йому статусу біженця або додаткового захисту. 04 жовтня 2017 року П. отримав повідомлення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Пан П. має цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою дискримінації та переслідування з боку як влади Російської Федерації (у вигляді порушення кримінального провадження, незаконного засудження, застосування тортур та нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження), так і окремих, позавладних, націоналістично налаштованих угрупувань та не може повернутися до країни походження.

Відповідно до рішення міграційної служби пані П. не має підстав боятися стати жертвою переслідування, а також те, що вони не змогли довести небез-

пеку для його життя, свободи, а також застосування нелюдського або такого, що принижує гідність поводження у разі повернення до Російської Федерації.

Пану П. було відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо набуття статусу біженця. Він оскаржив наказ Київської міграційної служби до ДМС України. Рішенням № 80-17 від 13.09.2017 року ДМС України відхилила скаргу на рішення ГУ ДМСУ в м. Києві про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 10 жовтня 2017 року пан П. подав позовну заяву до Окружного адміністративного суду м Києва.

Рішенням суду першої інстанції від 08.08.2018 року позов задоволено частково. Рішення міграційної служби було визнано незаконним та скасовано. Постановою суду ДМС України зобов'язано повторно розглянути скаргу пана П. на рішення Управління міграційної служби в м. Києві з урахуванням встановлених у суді обставин.

ДМС України не погодилась із прийнятим рішенням та направила апеляційну скаргу.

29 листопада 2018 року Шостим апеляційним адміністративним судом прийнято рішення, яким апеляційна скарга ДМС відхилено та зобов'язано ДМС оформити документи п. Ш. для вирішення питання щодо визнання його біженцем або надати додатковий захист.

Справа 17

Пан М-в, громадянин РФ, 1988 р.н., на даний момент перебуває у Київському слідчому ізоляторі №13.

17 вересня 2018 року був затриманий при в'їзді в Україну в аеропорту «Бориспіль» представниками Державної прикордонної служби України, як особа, що знаходиться у розшуку у Російській Федерації за вчинення злочину передбаченого статтею 208 КК РФ (участь на території іноземної держави у збройному формуванні).

Процедури щодо оскарження арешту пана М-ва

20 вересня 2018 року ухвалою Солом'янського районного суду м. Києва до пана М-ва було застосовано тимчасовий арешт строком на 40 діб.

17 жовтня 2018 року Прокуратура м. Києва розпочала екстрадиційну перевірку щодо пана М-ва, яка на даний момент триває.

18 жовтня 2018 року у справу вступив адвокат ЦСЗ.

26 жовтня 2018 року Шевченківський районний суд м. Києва продовжив екстрадиційний арешт пана М-ва до 14 листопада 2018 року. Прокуратура

оскаржила дану ухвалу в Київському апеляційному суді, вимагаючи застосування екстрадиційного арешту строком на 12 місяців.

12 листопада 2018 року Київський апеляційний суд відмовив у задоволенні апеляційної скарги прокуратури.

13 листопада 2018 року Шевченківський районний суд м. Києва продовжив екстрадиційний арешт пана М-ва до 11 січня 2019 року. Адвокат ЦСЗ подав апеляційну скаргу, судовий розгляд триває.

Процедури щодо надання статусу біженця або додаткового захисту

21 вересня 2018 року пан М-в надіслав поштою заяву до Державної міграційної служби (далі – ДМС) України про надання йому статусу біженця або додаткового захисту. У заяві він зазначив, що у разі повернення до РФ він буде підданий репресіям на політичному ґрунті, адже як громадський активіст та діяч у 2016-2018 роках він висвітлював у засобах масової інформації за допомогою мережі Інтернет відомості про участь РФ у військових діях у Республіці Сирія.

12 листопада 2018 року конверт із заявою повернувся до СІЗО як такий, що не був забраний адресатом – ДМС України. У той же день пан М-в відправив свою заяву повторно. Відповіді від ДМС України не надходило.

Справа 18

На даний час проблема, що піднята громадянкою України О. розглядається в Шевченківському відділі поліції ГУ НПУ в Харківській області. Було подано заяву про вчинення кримінального правопорушення.

14 грудня 2017 року О. звернулась до Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області за оформленням паспорта громадянина України у формі пластикової картки типу ID-1 вперше. Після перевірки документів, уповноважений працівник підрозділу ДМС сформував заяву-анкету (у тому числі здійснив отримання біометричних даних, параметрів О. – сфотографував її у хіджабі), та надав заяву-анкету на підпис. Коли О. прибула до Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області, їй було повідомлено, що після того, як її документи були направлені працівником територіального підрозділу ДМС до розгляду, вони були повернуті через необхідність перефотографуватися без хіджабу. При цьому на вимогу О. надати письмове повідомлення про відмову в розгляді документів в першому оформленому варіанті, їй відмовили в його надані, чим порушили порядок прописаний в «Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання не-

дійсним та знищення паспорта громадянина України», затвердженого Постановою КМУ від 25 березня 2015 р. № 302.

Після цього О. неодноразово зверталась до Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області із усними і письмовими заявами про оформленням паспорта громадянина України у формі пластикової картки типу ID-1 вперше, проте у всі наступні рази в неї відмовлялися приймати документи, першочергово питаючи про те, чи готова вона буде на стадії відібрання біометричних даних зняти хіджаб. Отримуючи відмову від зняття хіджабу, співробітники навіть не починали оформлення заяви анкети та відмовлялись розпочинати розгляд документів.

04.07.2018 О. звернулась до Харківського окружного адміністративного суду із позовом про визнання дій Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області неправомірними. В ході розгляду справи представником О. було заявлено клопотання про витребування у Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС в Харківській області копій документів, поданих О. 14.12.2017 для отримання паспорта громадянина України у формі пластикової картки типу ID-1 вперше, у тому числі належним чином засвідчену копію заяви-анкети та сканованих документів (у тому числі отримані біометричні дані – фотознімок О.). Представником ГУ ДМС України в Харківській області було надано пояснення по справі вих..№6301.9, відповідно до змісту яких наведено неправдиві відомості про те, що 14 грудня 2017 року О. відмовилась знімати головний убір та покинула приміщення до закінчення прийому та формування заяви-анкети. Відповідно до п. 27 Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України, затвердженому Постановою КМУ від 25 березня 2015 р. № 302, після перевірки заявник власним підписом підтверджує правильність внесених до заяви-анкети відомостей про особу. Тобто, з моменту поставлення підпису на заяві-анкеті вона вважається сформованою. 14 грудня 2017 року О. проставила підпис на заяві-анкеті, наданій їй працівником Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області після відібрання в неї біометричних даних, у тому числі її фотографування. Письмові пояснення, надані представником ГУ ДМС України в Харківській області у справі №2040/5241/18 свідчать, що співробітниками Шевченківського районного відділу у місті Харкові ДМС України в Харківській області було умисно знищено або приховано заяву-анкету та скановані документи (у тому числі отримані біометричні дані – фотознімок О.) отримані ними 14 грудня 2017 року, в зв'язку з чим, в діях останніх вбачається склад

кримінальних правопорушень передбачених ст.ст. 356, 357 Кримінального кодексу України. На даний час слідчим розглядається вказане кримінальне провадження.

Крім того представником О. подано звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо запобігання та протидії дискримінації, Комітету ВРУ з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, народних депутатів України щодо проблеми із видачею біометричних паспортів громадянина України та закордонного паспорта громадянина України, яка полягає у відмові фотографування у хіджабі осіб, що сповідують іслам, з метою звернення на зазначену проблему щодо заборони фотографування осіб у головних уборах на підставі медичних, релігійних чи культурних обставин та здійснити відповідне реагування на усунення законодавчих недоліків шляхом розробки законопроектів або змін до діючих законів шляхом внесення виключних підстав щодо здійснення фотографування у головних уборах через медичні, культурні або релігійні обставини. Відповіді на даний час ще не отримано.

Справа Фікрата Гусейнова

Фікрат Гусейнов 14 жовтня 2017 року був затриманий Державною прикордонною службою України в міжнародному аеропорту «Бориспіль». Під час посадки на рейс до Дюссельдорфу виявилось, що пана Гусейнова оголошено в міжнародний розшук на запит Республіки Азербайджан. Тому журналіста було затримано, а 17 жовтня – заарештовано Бориспільським районним судом на 18 діб, з метою подальшої екстрадиції. Влада Азербайджану заявляла, що Фікрат Гусейнов у 2008 році покинув країну нібито з метою організації нелегальної міграції окремих громадян з Республіки Азербайджан. Журналіста підозрювали, що він підробив документи щодо переслідування певних осіб через їх ідеологічні, політичні погляди, соціальну приналежність та представив ці відомості іноземним міграційним органам. В результаті, деякі особи отримали статус біженця в різних європейських країнах. Насправді Фікрат Гусейов покинув Азербайджан після того, як його викрали, жорстоко побили та поранили ножем в шию. Викрадачів не було знайдено. Він отримав статус біженця, а згодом і громадянство Королівства Нідерландів.

За тиждень до затримання Фікрат Гусейнов без проблем прилетів до України. Метою його візиту було відкриття української філії опозиційного азербайджанського супутникового телеканалу «Turan.TV». Журналіст заявляє, що весь час в Україні за ним стежили спецслужби.

На захист Фікрата Гусейнова звернулися: Institute for Reporter Freedom and Safety (Інститут свободи і безпеки репортерів), Нідерландський Гельсінський комітет та Гельсінська фундація з прав людини, IPHR (Міжнародне партнерство за права людини), телеканал «Turan.TV», а також інші міжнародні та українські організації.

27 жовтня Фікрат Гусейнов був звільнений з-під варти Шевченківським районним судом м. Києва на поруки народного депутата Миколи Княжицького та директора адвокаційного центру УГСПЛ Бориса Захарова.

Одразу із залу суду прокурор Рустам Сутко поїхав до Київського СІЗО, де раніше утримувався журналіст та незаконно забрав його паспорт. Лише через два місяці під час продовження запобіжного заходу прокуратурі вдалось «продавити» додатковий обов'язок для Фікрата Гусейнова: «здати на зберігання паспорт громадянина Королівства Нідерландів».

Майже одразу, дипломатичними каналами нам стало відомо, що Комісія з контролю за файлами Інтерполу видалила запис про розшук Фікрата Гусейнова у зв'язку із явним політичним переслідуванням. Однак Національна поліція, прокуратура та суди залишались байдужими до цих повідомлень і відмовлялись зробити необхідні запити.

Протягом шести місяців жодних значимих дій у справі не відбувалось. Фікрат Гусейнов був змушений залишатись в України, а прокуратура Київської області, відповідальна за екстрадиційну перевірку, не квапилась. За цей час було відправлено лише два запити до Державної міграційної служби України для з'ясування, чи звертався журналіст із заявою про надання статусу біженця в України або за набуттям українського громадянства. І лише 2 квітня 2018 року слідчий суддя Печерського районного суду міста Києва відмовив у черговому продовження запобіжного заходу щодо Фікрата Гусейнова. Ця новина виявилась настільки неочікуваною для присутнього в суді прокурора Сергія Остапця**,** що він забрав паспорт журналіста у секретаря судового засідання і покинув будівлю суду. На жаль, ані звернення самого Фікрата, ані заява про злочин від народного депутата Миколи Княжицького не допомогли повернути незаконно вилучений паспорт. Фікрат знов був змушений залишатись в України без жодного обмеження, накладеного судом.

Не зважаючи на такі грубі порушення закону з боку прокуратури, за кілька днів в суд знов надійшло клопотання про обрання запобіжного заходу журналісту у вигляді особистого зобов'язання не відлучатись з Києва без повідомлення прокурора та здати на зберігання до прокуратури свій паспорт. Але слідчий суддя не зміг розглянути це клопотання за одне засідання та оголо-

сив перерву. Після закриття судового садіння адвокат Дмитро Мазурок підійшов до секретаря та забрав свої посвідчення та паспорт Фікрата Гусейнова. Не зважаючи на протести прокурора суд відмовився втручатися і покривати чергове порушення закону прокуратури.

Саме це дозволило журналісту Фікрату Гусейнову законно залишити Україну наступного дня. Він перетнув кордон із Польщею і благополучно дістався Голландії.

Справа Нарзулло Охунжонова

20 вересня 2017 року Нарзулло Охунжонов прибув до України з Турецької республіки разом зі своєю дружиною та п'ятьма неповнолітніми дітьми. В аеропорті «Київ» (Жуляни) Охунжонов разом із сім'єю надали всі необхідні документи для законного в'їзду на територію України та написали заяви про визнання біженцями. Після перевірки документів Охунжонова виявилось, що він перебуває в міжнародному розшуку за запитом Узбекистану за, начебто, вчинений злочин, передбачений ст. 168 ч. 3 – шахрайство. Він був затриманий, а 23 вересня 2017 року Солом'янський районний суд ухвалив рішення про застосування тимчасового арешту Охунжонова на 40 діб. Народний депутат України, Голова Меджлісу кримськотатарського народу **Рефат Чубаров** написав заяву про взяття Нарзулло Охунжонова на поруки. 18 жовтня він був звільнений з-під варти на підставі рішення прокуратури міста Києва.

Обставини, що змусили Нарзулло Охунжонова та його сім'ю залишити Узбекистан для пошуку притулку в інших країнах безпосередньо пов'язані з його професійною журналістською діяльністю. Охунжонов працював завідувачем республіканського радіо Узбекистану, він публікував у засобах масової інформації матеріали про розслідування злочинів та порушеннями прав людини, які вчиняли представники влади в Узбекистані. Через журналістку діяльність і принципову життєву позицію проти нього та його сім'ї владою Узбекистану розпочалося переслідування: затриманнями правоохоронними органами Узбекистану, які супроводжувались тортурами та насильством, викрадення невідомими особами його дітей, застосуванням насильства щодо них. В Узбекистані Нарзулло Охунжонову та його сім'ї загрожувала реальна небезпека і він був змушений разом із своєю сім'єю шукати притулку в Туреччині. Перед тим, як втекти до Туреччини в 2013 році, Охунжонов очолював відділ політики та освіти на радіостанції державної Узбецької телерадіокомпанії.

В Туреччині Нарзулло Охунжонов офіційно проживав останні чотири роки, де надав усі необхідні документи для отримання статусу біженця, і продовжував займатися журналісткою діяльністю, що пов'язана з розслідуваннями злочинів влади Узбекистану. За інформацією Комітету із захисту журналістів, Охунжонов у своїх матеріалах критикував «авторитарну владу Узбекистану», його статті публікуються в різних інтернет-виданнях, включаючи BBC.

Однак, в Туреччині проти нього та його сім'ї переслідування тривали: постійні дзвінки з погрозами розправи над ним та його дітьми. Одного разу родина навіть була отруєна. Виникла реальна загроза безпеці та життю Охунжонова та життю його рідних, що фактично змусило їх виїхати з Туреччини та шукати притулку в України.

На захист Нарзулло Охунжонова звернулася низка авторитетних міжнародних організацій таких, як Committee to Protect Journalists, CPJ («Комітет із захисту журналістів»), «Репортери без кордонів», Міжнародний «ПЕН-клуб» (PEN-Club International), Британська Телерадіомовна Корпорація (BBC), а також українські громадські організації.

1 червня 2018 року рішенням ДМСУ Нарзулло Охунжонову було надано статус біженця в Україні, а згодом притулок отримала вся його сім'я. Супроводження справи щодо надання притулку Охунжонову і його родини здійснював ВБФ «Право на захист». Інтереси Охунжонова в екстрадиційній справі представляв адвокат Олексій Федоров і Харківська правозахисна група, яка здійснювала також адвокаційне супроводження справи.

4 жовтня 2018 року Генеральна прокуратура Україна відмовила Республіці Узбекистан в екстрадиції Охунжонова і закрила екстрадиційну справу.

Справа Тімура Тумгоєва

17.06.2016 року Тімур Тимгоєв (далі Т.) був затриманий на території Міжнародного аеропорту «Харків», місто Харків, Україна. Був складений протокол про затримання. Після затримання заявник був поміщений під варту до Харківської установі виконання покарань № 27 (далі – Харківська УВП № 27). Підставою для його взяття під варту був запит про екстрадицію Генеральної прокуратури Російської Федерації.

Згідно з документами, наданими Генеральною прокуратурою РФ, 7 грудня 2015 року була винесена постанова про обрання щодо Т. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, на підставі того, що він обвинувачувався у вчинення злочину передбаченого ч. 2. ст. 208 Кримінального кодексу Ро-

сійської Федерації (участь на території іноземної держави в озброєному формуванні, не передбаченому законодавством даної держави, в цілях, що протирічать інтересам Російської Федерації). 21 березня 2016 року у Російській Федерації була винесена постанова про притягнення Т. у якості обвинуваченого, згідно з якою заявник обвинувачувався у вчинення злочинів, передбачених ст. 205.3 (проходження особою навчання, яке завідомо для того, хто навчається, проводиться з метою здійснення терористичної діяльності або вчинення одного із злочинів, передбачених статтями 205.1, 206, 208, 211, 277, 278, 279, 360 і 361 цього Кодексу); ч. 2 ст. 205.5 (участь в діяльності організації, яка відповідно до законодавства Російської Федерації визнана терористичною) Кримінального кодексу Російської Федерації.

22 липня 2016 року ухвалою слідчого судді Жовтневого районного суду м. Харкова до заявника застосований екстрадиційний арешт строком до 12 місяців.

21 вересня 2016 року слідчий суддя Жовтневого районного суду міста Харкова виніс ухвалу, у якій визнав наявність підстав для подальшого тримання Т. під вартою.

13 жовтня 2016 року Генеральна прокуратура України винесла постанову про видачу (екстрадицію) Т. до Російської Федерації.

21 жовтня 2016 року адвокат заявника Найдьонова О. Г. подала скаргу на вищезазначену постанову до Жовтневого районного суду міста Харків.

31 жовтня 2016 року адвокат Глущенко В. Б. подав доповнення до скарги від 21.10.2016 року.

31 жовтня 2016 року Жовтневий районний суд виніс ухвалу, в якій відмовив у задоволенні скарги адвокатів та скасуванні постанови від. 13.10.2016 року. При цьому, суд не взяв до уваги ту обставину, що процедури щодо оскарження Т. відмови Головного управління Державної міграційної служби України в Харківській області щодо надання йому статусу біженця ще не закінчені.

4 листопада 2016 року адвокат Т. подав апеляційну скаргу на ухвалу від 16.09.2016 року до апеляційного суду Харківської області.

10 листопада 2016 року апеляційний суд Харківської області виніс ухвалу, якою відмовив у задоволенні апеляційної скарги.

23 листопада 2016 року Жовтневий районний суд міста Харкова виніс ухвалу, у якій задовольнив клопотання прокурора про подальше тримання Т. під вартою.

19 червня 2017 року адвокат ЦСЗ подав до Жовтневого районного суду м. Харкова клопотання про перевірку наявністі підстав для звільнення заявника з-під варти, та доповнення до клопотання.

22 червня 2017 року слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Харкова ухвалено рішення яким відмовлено у задоволенні клопотання адвоката про визнання наявністі підстав для звільнення заявника з-під варти.

18 липня 2017 року адвокат ЦСЗ звернувся з клопотанням до Жовтневого районного суду м. Харкова про зміну запобіжного заходу у зв'язку зі спливом 12-місячного строку тримання під вартою на особисте зобов'язання.

20 липня 2017 року Жовтневий районний суд м. Харкова задовольнив клопотання, змінив заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (екстрадиційний арешт) на особисте зобов'язання, який неодноразово продовжувався.

У 2018 році адвокат приймав участь в судових засіданнях з приводу продовження пану Т. запобіжного заходу.

22 листопада 2017 року адвокат заявника подав скаргу до ЄСПЛ, про порушення статті 5-1 Конвенції у період тримання під вартою з 22 червня 2017 року по 20 липня 2017 року.

Процедури щодо отримання статусу біженця

Т. два рази звертався до Головного управління державної міграційної служби України в Харківській області (далі –ДМС) з проханням про надання йому статусу біженця в Україні.

4 липня та 5 серпня 2016 року заявник отримував відповіді від ДМС, у яких зазначалося, що заявник порушив порядок звернення до ДМС за наданням статусу біженця, закріплений у законодавстві.

28 вересня 2016 року ДМС видано наказ №163, яким відмовлено в прийнятті заяви заявника про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту направлену із ДМС України через невідповідність заяви вимогам законодавства, а саме: заява заповнена не на бланку заяви-анкети та до неї не додано копії фотографій заявника і документів, що підтверджують його особу.

29 жовтня 2016 року заявником за допомогою адвоката заповнено власноруч заяву-анкету, додано до неї фотографії та копію документів, які необхідні за законодавством, і через установу виконання покарань направлено до Головного управління ДМС України в Харківській області.

4 листопада 2011 року ДМС видала наказ, у якому відмовила у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, що потребує додаткового захисту. Однак, копія цього наказу не була видана на руки ні заявнику, ні його адвокату.

9 листопада 2016 року представник позивача подав позовну заяву на вищезазначений Наказ ДМС, не будучи ознайомленим з його текстом, до Харківського окружного адміністративного суду.

10 листопада 2016 року Харківський окружний адміністративний суд виніс ухвалу про відкриття провадження за позовною заявою адвоката.

23 грудня 2016 року Харківський окружний адміністративний суд виніс постанову, у якій відмовив у задоволенні скарги заявника на відмову Державної міграційної служби у наданні заявнику статусу біженця або особи, яка потребує додаткового статусу.

4 січня 2017 року адвокат заявника подав апеляційну скаргу на вищезазначене рішення суду.

15 лютого 2017 року Харківський апеляційний адміністративний суд виніс ухвалу, у якій відмовив задовольнити апеляційну скаргу адвоката.

27 лютого 2017 року адвокат подав касаційну скаргу на рішення апеляційного суду до Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ)).

3 березня 2017 року ВАСУ виніс ухвалу, якою відмовив задовольнити касаційну скаргу адвоката.

У березні 2017 року ДМС відмовила у наданні заявнику статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

9 березня 2017 року представник Т. подав позовну заяву на скасування вищезазначеного Наказу ДМС до Харківського окружного адміністративного суду

15 травня 2017 року Харківський окружний адміністративний суд виніс постанову, у якій відмовив у задоволенні скарги Т. на відмову ДМС у наданні йому статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

Адвокатом Т. подана апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції

05 липня 2017 року Харківський апеляційний адміністративний суд скасував рішення окружного адміністративного суду, зобов'язав ДМС повторно розглянути заяву Т. про надання статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

04 серпня 2017 року Головне управління ДМС в Харківській області надіслало повідомлення, яким відмовило в оформленні документів для вирішення питання про надання статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

Заявник оскаржив таке рішення спочатку до ДМС України, а після відмови у задоволенні нею його скарги – знов до адміністративного суду. 5 травня 2018 року адміністративний суд першої інстанції відмовив Тумгоєву у задоволенні його позову, і це рішення 9 липня 2018 року було залишено без змін судом апеляційної інстанції. На рішення апеляційних судів першої та апеляційної інстанцій представник заявника подав касаційну скаргу, за якою було відкрите касаційне провадження та визначений склад суду для нього.

Процедури перед Комітетом ООН з прав людини

21 квітня 2017 року юрист ЦСЗ подала від імені пана Т. заяву до Комітету ООН з прав людини

21 квітнф 2017 року адвокат ЦСЗ від імені Тумгоєва на підставі Додаткового Протоколу до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права звернувся до Комітету ООН з прав людини із заявою, у якій вказувала на порушення Статті 7 (захист від катувань та поганого поводження) Міжнародного пакту про громадянські та політичні права шляхом запланованої його екстрадиції до РФ, де існує загроза його життю та здоров'ю, з проханням направити вимогу до Уряду України не видавати Тумгоєва до РФ до розгляду його скарги Комітетом.

31 травня 2017 року Комітет направив Уряду України таку вимогу та повідомив, що повідомлення про заяву було направлено уряду України для надання коментарів. Крім того, Комітет повідомив, що пан Т. не повинен бути висланий до Росії, поки його справа знаходиться на розгляді Комітету.

* * *

11 серпня 2018 року, після приїзду з м.Києва до м.Харкова, Тумгоєва несподівано затримали співробітники правоохоронних органів, доставили його до приміщення поліції біля Центрального ринку м.Харкова, де о 23:50 слідчий Холодногірського ВП ГУНП в Харківській області слідчий Корнєєва Я. Ю. склала протокол про його затримання в порядку ст.ст.208, 582 КПК України. Його затримали, незважаючи на те, що після зміни йому більше року тому запобіжного заходу на особисте зобов'язання він сумлінно виконував всі обов'язки, покладені на нього судом, зокрема кожні два місяці з'являвся до суду для продовження йому строку дії запобіжного заходу.

Адвокат ЦСЗ приїхав до затриманого і провів з ним конфіденційне побачення у відділі поліції, після чого Тумгоєва мали перевезти до Ізолятора тимчасового тримання. Через добу з'ясувалось, що правоохоронці таємно вивезли його до пункту пропуску з РФ та передали його властям РФ.

Згодом з'ясувалось, що заступник Генерального Прокурора України видав доручення на фактичну передачу Тумгоєва органам влади РФ, і співробітники поліції та СБУ виконали це доручення.

Таким чином, керівництво Генеральної прокуратури України знехтувало прямою вказівкою Комітету з прав людини ООН державі не видавати («*the State party has also been requested not to deport*») Тумгоєва до РФ до завершення розгляду його справи Комітетом. Воно свідомо порушило норми наці-

онального та міжнародного законодавства, приписами найвищого міжнародного органу в галузі прав дини, не кажучи вже про права самої людини. Адже вислання або примусове повернення особи, яку може бути визнано біженцем, до країни, де її життю або свободі загрожує небезпека, заборонене ст. 3 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», а також Конвенцією про статус біженців 1951 року та Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року. Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 590 Кримінального процесуального кодексу України, рішення про видачу не може бути прийнято, якщо особа подала заяву про визнання її біженцем, чи скористалась згідно із законодавством правом на оскарження рішення про відмову в наданні цього статусу, до кінцевого розгляду заяви, в порядку, передбаченому чинним законодавством України, тобто до прийняття рішення в касаційній інстанції.

За ініціативою Харківської правозахисної групи за фактом видачі екстрадиції Тумгоєва було порушено кримінальне провадження, а заступник Генерального прокурора, який віддав доручення на екстрадицію, був відсторонений від посади.

Наразі немає надійної інформації про долю Тумгоєва в РФ після його видачі. Стверджують, що його катували, і що він знаходиться в СІЗО м. Владикавказ.

Правова позиція щодо незаконності екстрадиції до РФ вихідців з Північного Кавказу

Відповідно до опублікованих доповідей міжнародних організацій з приводу стану дотримання прав людини на території Чеченської Республіки Російської Федерації та іншої території Північного Кавказу, на даних територіях є досить поширеними факти насильницьких зникнень людей, зокрема, мусульман, вбивств, наявності порушених штучних кримінальних справ щодо тероризму та застосування катувань з боку правоохоронних органів, з метою отримання зізнання у вчиненні злочинів, які інкриміновані як тероризм.

Наприклад серед іншого, відповідно до доповіді «Amnesty International» за 2014-2015 роки «Права людини у сучасному світі» стосовно ситуації дотримання міжнародних стандартів прав людини у Північному Кавказі було зафіксовано наступне. «Ситуація на Північному Кавказі залишалася нестабільною; збройні угруповання періодично нападали на силовиків. Як повідомлялося, більше 200 людей загинули в ході ряду інцидентів, в тому числі де-

сятки цивільних осіб. Операції з підтримки безпеки, що проводилися в Дагестані, Кабардино-Балкарії, Чечні та інших районах, супроводжувалися грубими порушеннями прав людини, в тому числі незаконними затриманнями, катуваннями і жорстоким поводженням, передбачуваними насильницькими зникненнями і позасудовими стратами. 4 грудня озброєні бойовики напали на урядові будівлі в Грозному (Чечня), убивши щонайменше одного цивільного та 14 співробітників поліції. На наступний день голова Чеченської Республіки Рамзан Кадиров публічно пообіцяв вислати з Чечні родичів учасників цієї озброєного угрупування і знести їх будинки. Не менш 15 будинків, в яких жили десятки людей, в тому числі маленькі діти, були спалені або знесені. Одинадцятого грудня на прес-конференції в Москві правозахисників, які засудили цю практику і зажадали розслідування, закидали яйцями. Рамзан Кадиров через соціальні мережі звинуватив керівника Зведеної мобільної групи по Чечні Ігоря Каляпіна в підтримці терористів. Офіс групи в Грозному був знищений під час пожежі 14 грудня, що стало результатом підпалу, а двох її співробітників кілька годин обшукували і утримували в поліції без будь-яких пояснень, вилучивши у них телефони, камери і комп'ютери. Особи, чиї права виявилися порушені, були майже повністю позбавлені доступу до законних засобів правового захисту, в той час як система кримінального судочинства залишалася неефективною і схильною до політичного тиску на високому рівні (здебільшого негласно). Разом з тим в Чечні Рамзан Кадиров відкрито вичитував суддів і членів журі присяжних за рішення у кримінальних справах, які він вважав занадто м'якими по відношенню до обвинувачених. Оприлюднення відомостей про порушення прав людини залишалося важкою і часто небезпечною справою, і багато порушень, які мали місце, залишилися не зафіксованими. Правозахисникам, незалежним журналістам і адвокатам, які займалися справами про порушення прав людини, як і раніше, погрожували співробітники правоохоронних органів і невідомі особи. Активіст громадянського суспільства Руслан Кутаєв скаржився на тортури, в тому числі на побиття і застосування електрошоку, після арешту в лютому за сфабрикованими звинуваченнями в зберіганні героїну. Незалежні спостерігачі точно зафіксували завдані йому тілесні ушкодження. Проте, слідчі органи ухвалили передбачуване пояснення винуватців про те, що тілесні ушкодження Руслана Кутаева викликані падінням, і відмовилися від подальшого розслідування скарги. У липні в Урус-Мартані (Чечня) Руслана Кутаева визнали винним за підсумками несправедливого судового процесу і засудили до чотирьох років позбавлення волі, скоротивши термін вироку на два місяці за підсумками його оскарження в жовтні».

Вищевказані випадки застосування насилля до населення на території Чеченської Республіки, Російської Федерації є досить поширеними, про що й свідчить прийняття відповідних документів міжнародними організаціями.

Так, відповідно до Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1733 (2006) «Порушення прав людини в Чеченській Республіці: відповідальність Комітету Міністрів щодо стурбованості Асамблеї» – було визнано наявність фактів серйозного порушення прав людини, в масовому масштабі, що відбуваються у Чеченській Республіці, а в деяких випадках – і в сусідніх з нею регіонах Північного Кавказу (п. 1 Рекомендації). Відповідно до п. 3 Рекомендації Асамблея закликала Комітет Міністрів обговорити шляхи і засоби запобігання подальших порушень прав людини і викорінення обстановки безкарності в Чеченській Республіці та звернутися з відповідними рекомендаціями до уряду Російської Федерації.

Враховуючи тяжкий стан дотримання прав людини в Чеченській Республіці, Російської Федерації, вбачаючи на наявний масштаби грубого порушення прав людини, наявності насильницьких зникнень людей, відповідно до пп.5.4. п. 5 Рекомендації було закликано Комітет Міністрів «вжити заходів до надання Радою Європи підтримки владі Російської Федерації в практичних кроках щодо вирішення проблеми зниклих без вести і «зникнення» людей в Чечні, зокрема, шляхом створення ефективної системи впізнання і реєстрації виявлених трупів і вдосконалення роботи установ судової експертизи в Чечні».

Враховуючи вищевикладене, з огляду на наявні та системні порушення прав людини (а саме, на незаконні затримання, тортури і жорстоке поводження, передбачувані насильницькі зникнення і позасудові страти, наявність порушення штучних кримінальних справ проти мирного населення), які мають місце на Північному Кавказі, існує реальна загроза того, що до тих, хто буде висланий туди, буде застосовано катування, чи навіть позбавлено їх життя.

Згідно з абз. 1 ч. 1 ст. 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземець або особа без громадянства не можуть бути примусово повернуті чи примусово видворенні або видані чи передані до країн, де їх життю або свободі загрожуватиме небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань.

Згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземець або особа без громадянства не можуть бути примусово повернуті чи примусово видворенні або видані чи передані

до країн, де їм загрожує смертна кара або страта, катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Згідно з ч. 1, 2 ст. 3 Європейської конвенції про видачу правопорушників – видача не здійснюється, якщо правопорушення, у зв'язку з яким вона запитується, розглядається запитуваною Стороною як політичне правопорушення або правопорушення, пов'язане з політичним правопорушенням. Таке ж правило застосовується, якщо запитувана Сторона має достатньо підстав вважати, що запит про видачу правопорушника за вчинення звичайного кримінального правопорушення був зроблений з метою переслідування або покарання особи на підставі її раси, релігії, національної приналежності чи політичних переконань або що становище такої особи може бути зашкоджене з будь-якої з цих причин.

Згідно з п. 5) ч. 1 ст. 589 КПК України у видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо видача особи (екстрадиція) суперечить зобов’язанням України за міжнародними договорами України.

Згідно з п. 6) ч. 1 ст. 589 КПК України у видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України.

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

про відповідність Конституції України (конституційність нормативно-правових актів (абзацу 1 пункту 15 Постанови КМУ № 1110, пункту 5 Розділу X Наказу МВС № 141 та частини 18 статті 289 КАСУ України), що дозволяють позбавлення свободи людини без вмотивованого рішення суду

1. Обставини справи.

02.03.2017 року о 10-00 годин по вул. Мурманська, 8 в м. Києві на ринку «Лісовий» було виявлено, що позивач порушив правила перебування іноземців в Україні, а саме: проживав без документів на право проживання в Україні, у зв'язку з чим уповноваженою особою – спеціалістом Деснянського РВ ГУ ДМС України в м. Києві було складено відносно відповідача протокол про адміністративне правопорушення від 02 березня 2017 року.

02.03.2017 року Деснянським РВ ГУ ДМС України в м. Києві було винесено постанову про накладення відносно позивача адміністративного стягнення у виді штрафу у розмірі 510,00 гривень.

02.03.2017 Деснянським РВ ГУ ДМС України в місті Києві відносно позивача було прийнято рішення про примусове повернення його з України та зобов'язано його залишити територію України у термін до 17.03.2017 року.

У подальшому, у зв'язку з невиконанням зазначеного рішення, Деснянський районний відділ ГУ ДМС України в м. Києві 04.05.2017 року звернувся до Деснянського районного суду м. Києва з адміністративним позовом до позивача про примусове видворення його з території України та затримання з поміщенням до ПТПІ.

Постановою Деснянського районного суду м. Києва від 04 травня 2017 року позов Деснянського РВ ГУ ДМС України в м. Києві до позивача про примусове видворення його за межі України було задоволено. Було прийнято рішення про примусове видворення з України позивача з поміщенням його в ПТПІ на строк, необхідний для забезпечення примусового видворення за межі України, але не більше, ніж на шість місяців.

04.05.2017 року Деснянським РВ ГУ ДМС України в м. Києві було прийнято рішення про поміщення позивача в ПТПІ. Того ж дня (04.05.2017 року) його було поміщено в Чернігівський ПТПІ.

Не погоджуючись з цією постановою Деснянського районного суду м. Києва, позивач звернувся до КААС з апеляційною скаргою на постанову Деснянського районного суду міста Києва від 04 травня 2017 року у справі № 754/5776/17 за адміністративним позовом Деснянського районного відділу Головного управління Державної міграційної служби України в м. Києві до позивача про його примусове видворення з території України та затримання з поміщенням до Пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Постановою КААС від 31 травня 2017 року апеляційну скаргу позивача на постанову Деснянського районного суду м. Києва від 04 травня 2017 року було залишено без задоволення, а постанову Деснянського районного суду міста Києва від 04 травня 2017 року – залишено без змін.

23 жовтня 2017 року Деснянський районний суд м. Києва задовільнив позов ГУ ДМС України в м. Києві до позивача, продовживши при цьому строк його затримання в ПТПІ до 04 лютого 2018 року.

29 січня 2018 р. Дніпровський районний суд м. Києва задовільнив позов ГУ ДМС України в м. Києві до позивача, продовживши строк його затримання в ПТПІ до 04.08.2018 року.

30 липня 2018 року Дніпровський районний суд м. Києва відмовив в задоволенні позову про продовження тримання під вартою позивача.

Таким чином, 05.08.2018 року о 00 год. 00 хв. припинило свою дію рішення суду від 29 січня 2018 р., але позивач продовжував утримуватись в ПТПІ без відповідного рішення суду на підставі ч. 18 ст. 289 КАС України, що порушує ст. 29 Конституції, та право позивача на свободу та особисту недоторканність.

2. Аналіз нормативно-правового масиву, що регулює актуальні для експертного висновку правові відносини.

Згідно з абзацом 5 п. 5 рішення Конституційного суду від листопада 2017 року № 1-р/2017 *Конституційний Суд України вважає, що будь-які положення Кодексу повинні застосовуватися органами державної влади та їх посадовими особами з урахуванням конституційних норм, принципів і цінностей*[1].

[1] Тут і далі – виділення тексту курсивом, так само як виділення жирним шрифтом – належать експерту. – В.Р.).

Згідно з частинами 2, 3 ст. 8 Конституції України «*Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.*»

Згідно з частинами 1, 2, 3 ст. 29 Конституції України «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.»

Згідно з частиною 4 ст. 5 КАСУ: *Суб'єкти владних повноважень мають право звернутися до адміністративного суду виключно у випадках, визначених Конституцією та законами України.*

Згідно з частиною 4 ст. 7 КАСУ: *Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт,* ***а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії****. У такому випадку суд після винесення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, що віднесено до юрисдикції Конституційного Суду України.*

Згідно з частинами 1, 2 ст. 289 КАСУ: «*За наявності обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства, стосовно якої подано адміністративний позов про примусове видворення, ухилятиметься від виконання рішення про її примусове видворення, перешкоджатиме проведенню процедури видворення чи реадмісії відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію або якщо існує ризик її втечі, а так само у разі відсутності в іноземця або особи без громадянства, яка вчинила порушення законодавства України з прикордонних питань або про правовий статус іноземців, документа, що дає право на виїзд з України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, його територіальним органом чи підрозділом, органом охорони державного кордону або Служби безпеки України*

подається до місцевого загального суду як адміністративного суду *за місцезнаходженням цих органів (підрозділів) або за місцезнаходженням пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні,* ***позовна заява про застосування судом до іноземця або особи без громадянства одного з таких заходів:*** *1) затримання іноземця або особи без громадянства з метою ідентифікації та (або) забезпечення видворення за межі території України; 2) затримання іноземця або особи без громадянства з метою забезпечення її передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію; 3) взяття іноземця або особи без громадянства на поруки підприємства, установи чи організації; 4) зобов'язання іноземця або особи без громадянства внести заставу».*

Згідно з пунктом 11 частини 2 ст. 245 КАСУ: «*У разі задоволення позову суд може прийняти рішення про затримання іноземця або особи без громадянства з метою ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України або* ***про продовження строку такого затримання****».*

Згідно з частиною 12 ст. 289 КАСУ: «*Про продовження строку затримання не пізніш як за п'ять днів до його закінчення орган (підрозділ), за клопотанням якого затримано іноземця або особу без громадянства, кожні шість місяців* ***подає відповідний адміністративний позов****. У такому позові зазначаються дії або заходи, що вживалися органом (підрозділом) для ідентифікації іноземця або особи без громадянства, забезпечення виконання рішення про примусове видворення (реадмісію) або для розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні».*

Згідно з частинами 16, 17 ст. 289 КАС України: *«Апеляційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, визначених цією статтею, можуть бути подані в десятиденний строк із дня їх проголошення. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи».*

Згідно з частиною 18. ст. 289 КАС України: *«На час апеляційного оскарження іноземці або особи без громадянства, у яких відсутні документи, що дають право на виїзд з України, продовжують утримуватися у спеціально обладнаних для цих цілей приміщеннях органів (підрозділів) охорони державного кордону чи Служби безпеки України або в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні».*

Згідно з пунктом 2 Постанови КМУ № 1110 *Пункт тимчасового перебування у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, міжнародними актами з прав люди-*

ни та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють питання щодо іноземців та осіб без громадянства, а також положенням, розробленим відповідно до цього Типового положення і затвердженим ДМС.

Згідно з абзацом 1 пункту 15 Постанови КМУ від 17 липня 2003 р. № 1110 Про затвердження Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (далі по тексту – Постанова КМУ № 1110): *Іноземці та особи без громадянства звільняються з пункту тимчасового перебування його адміністрацією після отримання від органу, за рішенням якого вони розміщувалися в такому пункті, повідомлення про неможливість їх примусового видворення за межі України через відсутність проїзного документа, транспортного сполучення з країною походження або з інших причин, що не залежать від таких осіб, після завершення граничного строку утримання в пункті тимчасового перебування або раніше такого строку, якщо зазначеним органом встановлено причини, що перешкоджають примусовому видворенню.*

Згідно з пунктом 5 Розділу X Інструкції про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29 02.2016 р. № 141 (далі – Наказ МВС № 141): *Звільнення іноземців або осіб без громадянства на підставі рішення суду про скасування рішення про їх затримання або примусове видворення за межі України, або відмову в продовженні строку затримання, що набрало законної сили, здійснюється невідкладно, але не пізніше трьох годин з моменту отримання адміністрацією ПТПІ такого рішення (постанови, ухвали).*

Згідно з частиною 1 ст. 310 КАСУ України: *«Апеляційний розгляд здійснюється колегією суддів у складі трьох суддів за правилами розгляду справи судом першої інстанції за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, встановлених цією главою».*

Згідно з частиною 1 ст. 262 КАС України: *«Розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи за правилами загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі».*

Згідно з пунктом в) пункту 2 частини 1 ст. 322 КАС України: *«Постанова суду апеляційної інстанції складається з описової частини із зазначенням: в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу».*

Згідно з пунктом в) пункту 3 частини 1 ст. 322 КАС України: *«Постанова суду апеляційної інстанції складається з мотивувальної частини із зазначенням: доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з*

висновками суду першої інстанції; мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу».

3. Аргументація й висновок про те, що частина 18 ст. 289 КАС України суперечить ст. 29 Конституції України.

Позивач вважає, що частина 18 ст. 289 КАС України суперечить ст. 29 Конституції України, а тому просить суд керуватись частинами 2, 3 ст. 8 Конституції України, частиною 4 ст. 7 КАС України та застосувати до спірних правовідносин положення частини 2 ст. 29 Конституції України та визнати незаконним позбавлення волі позивача без відповідного рішення суду.

Позивач вважає, що частина 18 ст. 289 КАС України суперечить ст. 29 Конституції України, виходячи з наступного:

1. Затримання (утримання) іноземця або особи без громадянства в ПТПІ без відповідного рішення суду – це позбавлення людини свободи, право на яку передбачене й гарантоване ст. 29 Конституції України.

Згідно з пунктами 3.4 Рішення Конституційного суду від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011: *Одним із засобів обмеження права на свободу та особисту недоторканність людини є адміністративне затримання, яке є заходом забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (глава 20 Кодексу) (80732-10). Відповідно до частини першої статті 260 Кодексу (80732-10) у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускається, зокрема, адміністративне затримання особи.*

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України затримання треба розуміти і як тимчасовий запобіжний кримінально-процесуальний, і як адміністративно-процесуальний заходи, застосування яких обмежує право на свободу та особисту недоторканність індивіда (абзац п'ятий пункту 6 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 26 червня 2003 року N 12-рп/2003) (v012p710-03).

Хоча на законодавчому рівні зміст поняття «затримання» як адміністративно-процесуального заходу не розкрито, однак аналіз положень пункту 5 части-

ни першої ст. 11 Закону (565-12) дає підстави вважати, що під затриманням законодавець розуміє не лише обмеження свободи особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, щодо якої обрано запобіжний захід взяття під варту (тобто кримінально-процесуальні заходи), але й адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення (тобто адміністративно-процесуальний захід).

Про те, що в результаті затримання обмежується право індивіда на свободу йдеться також у міжнародних актах, а саме: Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню у будь-якій формі, затвердженому Резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 року (995-206) за яким «слово «затримана особа» означає будь-яку особу, позбавлену особистої свободи не в результаті засудження за вчинення правопорушення»; Правилах Організації Об'єднаних Націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі, прийнятих Резолюцією 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року (995-204), згідно з якими «позбавлення свободи означає будь-яку форму затримання чи тюремного ув'язнення будь-якої особи чи її поміщення в державну чи приватну виправну установу»; Правилах застосування тримання під вартою й умов, у яких воно відбувається, і запровадження гарантій від зловживань, наданих Рекомендацією REC (2006) 13 Комітету Міністрів Ради Європи від 27 вересня 2006 року, що застосовуються до всіх осіб, що підозрюються у вчиненні правопорушення, та в яких, зокрема, йдеться про те, що «тримання під вартою» визначене таким чином, щоб виключити будь-який період утримання під вартою поліції або іншого правоохоронця під час первинного короткого позбавлення свободи ними або будь-ким іншим, уповноваженим застосувати такий захід (наприклад, за правом громадянського арешту) для мети допиту до пред'явлення обвинувачення, а також будь-яке продовження такого затримання, дозволене судовим органом».

З аналізу положень наведених міжнародних актів не вбачається різниці між кримінальними та адміністративними протиправними діяннями, оскільки вони охоплюються загальним поняттям «правопорушення».

При цьому слова: «затримувати», «тримати» означають залишати, утримувати кого-, що-небудь на якийсь час у певному місці, положенні.

Отже, є підстави для висновку, що внаслідок адміністративного затримання відбувається короткострокове позбавлення людини свободи, право на яку передбачено у ст. 29 Конституції України (254к/96-ВР)».

До внесення змін в Кодекс адміністративного судочинства Законом України № 1379-VIII від 19.05.2016 року в Україні повноваження для затримання осіб могло бути здійснене у відповідності до порядку, встановленого Кримінальним про-

цесуальним кодексом та Кодексом України про адміністративні правопорушення. Однак після внесення змін Законом України № 1379-VIII від 19.05.2016 року до КАСУ в законодавстві з'явився ще один порядок позбавлення людини свободи. Враховуючи мотиви та висновки, викладені в пункті 3.4 рішення Конституційного суду від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011, позивач вважає, що під час його затримання (утримання) в ПТПІ мало місце й продовжується позбавлення людини свободи, право на яку передбачено у ст. 29 Конституції України.

4. Обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканність має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та виключно на підставі вмотивованого рішення суду.

Згідно з висновком Конституційного Суду, викладеним в Рішенні КС від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016: «*…Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення третього речення частини першої статті 13 Закону у взаємозв'язку з положенням частини другої цієї статті суперечить статтям 3, 8, 29, 55 Конституції України,* ***оскільки передбачає госпіталізацію особи, визнаної у встановленому законом порядку недієздатною, до психіатричного закладу на прохання або за згодою її опікуна за рішенням лікаря-психіатра без судового контролю***.

Згідно з висновком Конституційного Суду викладеного в пункті 3.6. та пункті 3.7. Рішення КСУ: *«…Системний аналіз положень статті 29 Конституції України (254к/96-ВР) у поєднанні з її статтею 8 дає підстави вважати, що конституційна вимога, яка міститься в частині третій статті 29 Основного Закону України (254к/96-ВР) щодо максимально можливого часу обмеження свободи особи без вмотивованого рішення суду в кримінальному процесі, повинна враховуватися при визначенні максимально можливого часу такого обмеження в адміністративному процесі.* ***Тобто адміністративне затримання особи без вмотивованого рішення суду не може перевищувати сімдесяти двох годин…***

Положення частин другої, третьої статті 263 Кодексу (80732-10), якими передбачено можливість затримання осіб, що вчинили відповідні адміністративні правопорушення, до десяти діб, тобто більше ніж сімдесят дві години, є такими, що суперечать статті 8, частині третій статті 29, статті 64 Конституції України (254к/96-ВР)».

Згідно з висновком Конституційного Суду, викладеним в пункті 2.1. Рішення КСУ від 23 листопада 2017 року № 1-р/2017: *«Конституційний Суд України виходячи з положень частин першої, другої статті 29 Основного Закону України та сформульованих ним юридичних позицій, а також беручи до уваги наведені положення міжнародних правових актів щодо захисту права людини на свободу та особисту недоторканність, вважає, що право на свободу та особисту недоторканність <...> може бути обмежене <...> тільки на підставах та в порядку, визначених законами України.* ***Обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканність має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та виключно на підставі вмотивованого рішення суду»***Враховуючи наведені вище аргументи, можна дійти обґрунтованого висновку про те, що нормативно правові акти, що дозволяють позбавлення свободи без вмотивованого рішення суду та не входять до кола дії частини 3 ст. 29 Конституції України, суперечать частині другій ст. 29, а тому і норми абзацу 1 пункту 15 Постанови КМУ № 1110, пункту 5 Розділу X Наказу МВС № 141 та частини 18 ст. 289 КАСУ України суперечать частині 2 ст. 29 Конституції України.

20 жовтня 2018 р.

Конституційний експерт Харківської правозахисної групи, член Конституційної Комісії України, доцент кафедри конституційного права України, Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук
Всеволод Речицький

ПАМ'ЯТКА ІНОЗЕМЦЯМ

у спілкуванні з поліцією

1. Для уникнення непорозумінь майте з собою документи, що посвідчують особу та законність перебування в Україні.

2. При спілкуванні з поліцією будьте ввічливим, стриманим, не хвилюйтесь і не відповідайте грубістю на грубість. Уникайте вчинків, які можуть бути розцінені поліцейським, як небезпечні, зокрема, швидко дістати предмети із кишені або сумки. Не намагайтесь втекти!

3. На вимогу поліцейського надати документи, що посвідчують особу, з'ясуйте у нього причину перевірки документів, у випадку, якщо він не представився, попросіть його це зробити і показати посвідчення, після цього покажіть йому свої документи.

4. У випадку виникнення конфліктної ситуації, неправомірних дій поліції фіксуйте це на аудіо або відео та вимагайте від поліцейського увімкнути відеокамеру, яка повинна бути розміщена у нього на формі.

5. У випадку прохання поліцейського пройти у відділення поліції – з 'ясуйте причину затримання. Якщо поліцейський продовжує наполягати - вимагайте складення протоколу про затримання в присутності двох незалежних осіб та забезпечення Вас безкоштовним адвокатом та перекладачем (за необхідності). Відразу повідомьте телефоном своїх знайомих, рідних про затримання, вказавши дані поліцейського(их), номери їх авто та відділення поліції, куди Вас запрошують. Якщо поліцейський захоче опитати Вас, він може запросити Вас до поліцейського приміщення, але Ви вправі відмовитись від надання інформації.

6. Поліцейський уповноважений проводити поверхневу перевірку – візуальний огляд особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальний оглядом речі, який проводиться поліцейським відповідної статі. На вимогу поліцейського Ви повинні самостійно показати йому вміст особистих речей чи транспортного засобу. Перед проведенням поверхневої перевірки з'ясуйте підставу для її проведення.

7. Якщо поліція вирішіть Вас затримати, вона може застосувати до Вас кайданки, а також фізичну силу, якщо Ви не виконаєте його законні вимоги, а також гумові кийки, якщо Ви будете чинити опір під час затримання. Якщо Ви будете чинити опір із застосуванням зброї або інших предметів, поліцейський має право застосувати вогнепальну зброю. Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити Вас про застосування цих засобів примусу і надати достатньо часу для виконання його законної вимоги, крім випадків, коли таке попередження є невиправданим або неможливим.

8. У випадку проявів агресії з боку поліцейського, або погрози застосування засобів примусу, не сперечайтесь і не демонструйте невдоволення цим, а краще виконайте вимоги поліцейського, навіть, якщо вони здаються Вам незаконними. Ви вправі оскаржити їх у суді в подальшому.

9. Під час спілкування з поліцією Ви маєте право користуватись телефоном, але це потрібно робити спокійно, без демонстрації бажання поскаржитись. Поліція не має права вилучати та оглядати Ваш телефон.

10. Якщо розмова з поліцією є тривалою та незмістовною, повідомьте про свій намір припинити розмову.

11. Не підписуйте документи за відсутності адвоката або зміст яких вам невідомий. В разі наполягання поліцейських, щоб Ви підписали їх, спокійно висловіть своє бажання запросити адвоката з центру безоплатної правової допомоги, пояснивши це Вашим незнанням законодавства України.

12. У випадку протиправних дій поліції щодо вас або ваших знайомих невідкладно повідомьте про це за номером «102».

13. У разі вчинення поліцейським незаконних, на вашу думку, дій, спробуйте записати та/або запам'ятати деталі обставин цих правопорушень, для оскарження їх в майбутньому.

БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ

жертв переслідувань авторитарними режимами країн колишнього СРСР

Загальний огляд

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, окупації АР Крим і м. Севастополь, війни на сході України і створення квазідержавних утворень, т. зв. ЛНР і ДНР під фактичним контролем РФ, вкрай загострилося питання безпеки українських та іноземних громадян, які стали жертвами переслідувань Російської Федерації та її сателітів.

Протягом останніх років авторитарний режим Володимира Путіна у Російській Федерації став ще більш централізованим і жорстким. Війна проти України і окупація Кримського півострова супроводжується придушенням громадянських та політичних свобод в самій Росії. Були прийняті нові репресивні закони, а вже діючі також вибірково застосовуються для переслідування, дискредитації, висунення обвинувачень, позбавлення волі, утримання під вартою, накладення штрафів, а також тиску на приватних осіб та організації, що виступають з критикою влади. Зміни до антитерористичних законів, відомі як «пакет Ярової», надали владі широкі повноваження[2]. Головною мішенню переслідувань стали українські громадяни, а також російські громадяни та організації, які підтримують уряд України або критикують окупацію Криму та воєнну агресію Росії на сході України.

У деяких аспектах режим Путіна має ознаки тоталітаризму. Його не можна назвати класичним тоталітарним режимом, тому що зберігається відносно відкрите суспільство, але такі ознаки, як монополія держави на «правду», підміна понять і брехлива пропаганда, індоктринація з використанням сучасних технологій комунікації в комплексі з терором проти інакодумців дозволяють говорити про гібридність авторитарного і тоталітарного режиму в РФ. В Росії йде процес історичного ревізіонізму радянського тоталітаризму. Він проявляється не тільки в заявах політиків і в галасливих святах з вивішуванням портретів «вождів». У сталінському

[2] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Russia. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/#wrapper //

стилі відбуваються викрадення, затримання, арешти, обшуки і катування затриманих, яким інкримінують вигадані злочини.

Режим Путіна не є одноманітним на всій території РФ. Найбільш жорсткі форми він набув на Північному Кавказі та в окупованому Криму. На цих територіях він перевершив навіть радянський тоталітаризм доби «застою». Старі радянські методи набули нової сили: створення атмосфери страху, безсилля і безнадії, терор проти інакодумців, воєнні злочини, вбивства, насильницькі зникнення, катування, великі строки ув'язнення, переслідування за ознаками релігії, етнічної приналежності та сексуальної орієнтації, презирство до людської гідності, підміна непорушних цінностей доктриною «русского мира», тотальна пропаганда.

На даний момент в окупованому Криму за нашими підрахунками перебуває 44 українських політв'язня, і ще 20 відбувають покарання на території РФ[3]. Крім того, за даними СБУ, в так званих ЛНР і ДНР, що знаходяться під фактичним контролем РФ, знаходиться 103 заручники, як військових, так і цивільних, 402 особи вважаються зниклими безвісти[4].

На думку експертів Правозахисного центру «Меморіал», в РФ за політичними мотивами переслідується 261 особа. Політв'язнями визнані 53 особи, жертвами переслідувань за релігійні переконання – 151 осіб, жертвами переслідувань без позбавлення волі – 57 осіб, і ще 106 осіб є ймовірними жертвами[5].

В таких умовах багато хто з росіян, жертв переслідувань російською владою, намагаються знайти притулок в Україні, а українці, яких переслідує РФ, сподіваються на захист української держави. Але чи є Україна безпечною країною?

Відповідно до параграфу 52 доповіді УВКБ ООН «Обговорення питань міжнародного захисту, пов'язаних з розвитком ситуації в Україні – Оновлення III» від 24 вересня 2015 року Україна не повинна розглядатися як «безпечна країна походження». УВКБ ООН роз'яснює: «За нинішніх обставин УВКБ ООН не вважає належним визнання України «безпечною країною походження». Держави повинні вилучити Україну зі списків «безпечної країни походження». Відповідно, УВКБ

[3] Сайт LetMyPplGo: http://letmypeoplego.org.ua/uk/

[4] Волкеру передали листа від родин заручників в ОРДЛО і Росії – Геращенко: https://www.radiosvoboda.org/a/news/28997900.html// Радіо Свобода – 25 січня 2018

[5] Программа «Поддержка политзаключенных и других жертв политических репрессий» Меморіал: https://memohrc.org/ru/content/programma-podderzhka-politzaklyuchennyh-i-drugih-zhertv-politicheskih-repressiy//

ООН закликає уряди не застосовувати прискорені процедури із зменшенням процесуальних гарантій (у тому числі, без припинення виконання) до заяв про міжнародний захист громадянами України або звичайними мешканцями України; і не піддавати цих осіб різним умовам прийому, ніж інші заявники на міжнародний захист»[6].

Так само, Україна не розглядається як «безпечна третя країна». УВКБ ООН у п. 54 зазначеного документу стверджує: «УВКБ ООН не вважає за доцільне, щоб держави призначали або підтримували призначення України як так званої «безпечної третьої країни». Позначення країни як «безпечної третьої країни» може призвести до того, що запит про міжнародний захист не розглядається по суті, але оголошується неприйнятним, або обробляється в прискореній процедурі з обмеженими процесуальними гарантіями… УВКБ ООН просить держави розглядати заяви про притулок від громадян третіх країн, які раніше проживали в Україні або слідували транзитом через Україну, з застосуванням справедливих та ефективних процедур з повним набором процедурних гарантій»[7].

У Додатку 1 до Директиви 2013/32 / ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 р. про загальні процедури надання та скасування міжнародного захисту (нове видання) надається визначення безпечної країни походження: «Країна розглядається як безпечна країна походження, в якій, на основі правової ситуації, застосування закону в рамках демократичної системи та загальних політичних обставин, можна продемонструвати, що загалом і послідовно немає переслідувань, як визначено в Статті 9 Директиви 2011/95/ ЄС, не має жодних катувань або нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання та немає загрози через невибіркове насильство в умовах міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту. При здійсненні цієї оцінки враховуються, зокрема, ступінь захисту від переслідувань або поганого поводження:

(a) відповідні закони та положення країни та спосіб, яким вони застосовуються;

(b) дотримання прав і свобод, закріплених у Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та / або Міжнародного пакту про

[6] Refworld/ International Protection Considerations related to developments in Ukraine – Update III/September 2015: http://www.refworld.org/docid/56017e034.html

[7] Refworld/ International Protection Considerations related to developments in Ukraine – Update III/September 2015: http://www.refworld.org/docid/56017e034.html

громадянські та політичні права та / або Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти катувань, зокрема прав, відступ від яких не може бути зроблено відповідно до пункту 2 статті 15 згаданої Європейської конвенції;

(c) повага до принципу неповернення відповідно до Женевської конвенції;

(d) забезпечення системи ефективних засобів захисту від порушень цих прав та свобод»[8].

На превеликий жаль, на нашу думку, Україна не відповідає критеріям ЄС, як безпечна країна походження. Хоча українське законодавство загалом відповідає міжнародним стандартам у цій сфері, правозастосувальна практика залишається далекою від таких стандартів. У річній аналітичній доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні – 2017» наводяться дані про вбивства, насильницькі зникнення, невибіркове насильство під час конфлікту з РФ, застосування катувань та поганого поводження тощо[9].

Ст. 3 Конституції України (КУ) визнає життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини найвищою соціальною цінністю, а відповідно до ст. 25 КУ «Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство. Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі. Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами»[10]. Незважаючи на ці конституційні гарантії, Україна не є спроможною ефективно захистити своїх громадян від переслідувань російською владою. Це також стосується й росіян – шукачів притулку, яких переслідує РФ. Система надання притулку в Україні демонструє цілий комплекс системних порушень прав людини:

1. Викрадення і незаконна видача в країну походження;
2. Відмова у можливості подати заяву про притулок в Україні та зловживання з процедурою подачі заяви;
3. Передача конфіденційної інформації державним органам країни походження;
4. Безпідставна відмова у наданні притулку;

---

[8] EUR-Lex-32013L0032-EN: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32013L0032

[9] Права людини в Україні – 2017. Доповідь правозахисних організацій / За ред.: О.М. Павліченка, О.А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., 2018. – https://helsinki.org.ua/publications/richna-dopovid-pravozahysnyh-orhanizatsij-prava-lyudyny-v-ukrajini-2017/

[10] Конституція України: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80// Відомості Верховної Ради України № 30, ст. 14, 1996

5. Порушення процедури оскарження;

6. Невиконання рішень суду і багатократні оскарження судових рішень з боку ДМСУ;

7. Порушення права на свободу та особисту недоторканність в екстрадиційних справах через безальтернативність тимчасового арешту, застосування практики повторних арештів, незаконного збільшення терміну екстрадиційного арешту;

8. Дискримінація іноземців-учасників АТО та ООС, пов'язана з відсутністю їхнього визначеного статусу.

За останні роки маємо багато випадків вбивств, насильницьких зникнень в Україні й викрадень з території України, а також катувань осіб, яких переслідує РФ.

Вбивства осіб на території України, яких переслідує РФ

На території України, не враховуючи окуповані території та зону бойових дій, було скоєно низку злочинів, однією з версій яких, на думку слідства, було замовлення з РФ.

Так, 1 червня 2017 року замовним вбивцею було вчинено замах на Адама Осмаєва і Аміну Окуєву. Осмаєв був поранений, а Окуєва поранила нападника. Йому було оголошено про підозру. Народний депутат, член колегії МВС Антон Геращенко назвав нападника «агентом російських спецслужб». За даними Геращенка, чоловік був легалізований в Україні в лютому 2016 року, під ім'ям Олександра Дакара[11]. Окуєва вважала, що кілером є агент ГРУ або ФСБ РФ[12]. Але вже 30 жовтня під час повторного замаху Аміну Окуєву було вбито, а Адам Осмаєв отримав поранення. Вона загинула біля селища Глеваха Київської області – невідомі обстріляли з кущів автомобіль Окуєвої та Осмаєва[13].

---

[11] Підозрюваного у замаху на Осмаєва і Окуєву заарештували без права застави: https://www.unian.ua/society/1963016-pidozryuvanogo-u-zamahu-na-osmaeva-i-okuevu-zaareshtuvali-bez-prava-zastavi.html//.Сайт УНІАН – 7 червня 2017

[12] Окуєва про кілера, який стріляв у Осмаєва: «Його ФСБ готувала або ГРУ»: https://ua.censor.net.ua/news/442739/okuyeva_pro_kilera_yakyyi_strilyav_u_osmayeva_yiogo_fsb_gotuvala_abo_gru// ЦЕНЗОР.НЕТ – 6 червня 2017

[13] Вбивство Аміни Окуєвої: https://www.pravda.com.ua/articles/2017/10/30/7160146// Сайт Українська Правда – 30 жовтня 2017

Денис Вороненков, екс-депутат Держдуми Росії, який отримав українське громадянство, був розстріляний у центрі Києва 23 березня 2017 року. Охоронець Вороненкова вогнем у відповідь поранив нападника. Вбивця помер у лікарні. Ним виявився уродженець Павлограда Павло Паршов, який раніше служив у Нацгвардії, але був звільнений за невиконання умов контракту. Антон Геращенко назвав його «російським диверсантом» – за даними українських правоохоронців, перед нападом на Вороненкова Павло Паршов відвідував РФ. Вороненков вважався одним із головних свідків «російської агресії проти України й, зокрема, ролі Януковича щодо введення до України російських військ»[14].

8 вересня 2017 року, у центрі Києва, в районі Бессарабського ринку, був підірваний автомобіль Тимура Махаурі, в якому також знаходилася його знайома зі своєю дитиною. Махаурі загинув, жінка отримала тяжкі тілесні ушкодження, а дитина– незначні. Загиблий був громадянином Грузії, добровольцем чеченського Міжнародного миротворчого батальйону імені Джохара Дудаєва. На думку товариша загиблого, Махаурі був «особистим ворогом Кадирова», на його життя неодноразово чинили замах, і у вбивстві є «російський слід». Слідство розглядає різноманітні версії злочину: російський слід, терористичний акт, кримінальні, особиста помста тощо[15].

Павло Шеремет, білоруський журналіст, який вже кілька років працював в Україні, був підірваний в автомобілі від закладеної у нього міни у центрі Києва 20 липня 2016 року. Пізніше у мережу потрапили відео з камер спостереження, на яких видно, як у ніч перед вибухом кілька людей закладають міну під авто журналіста[16]. У травні журналісти «Слідство.Інфо» оприлюднили фільм-розслідування, де стверджувалося, що біля будинку Шеремета у ніч перед вбивством начебто перебував і екс-співробітник СБУ Ігор Устименко[17]. Крім того, автор журналістського розслідування Дмитро Гнап повідомив, що працівники СБУ вилучили сервер із відео з камер спостереження в одному з магазинів поблизу будинку Шеремета,

[14] Шрамович В./ Резонансні вбивства в Україні за три роки: http://www.bbc.com/ukrainian/features-40418876 // ВВС Україна – 27 червня 2017

[15] Тимура Махаурі підірвали у машині разом з подругою та її дитиною: https://tsn.ua/kyiv/use-pro-vibuh-u-kiyevi-zagiblim-viyavivsya-pidozryuvaniy-u-vbivstvi-basayeva-postrazhdaloyu-vidoma-model-988465.html // ТСН – 8 вересня 2017

[16] Шрамович В./ Резонансні вбивства в Україні за три роки: http://www.bbc.com/ukrainian/features-40418876 // ВВС Україна – 27 червня 2017

[17] Розслідування загибелі Павла Шеремета: https://www.pravda.com.ua/photo-video/2017/05/11/7143545/ //Українська Правда – 11 травня 2017

і повернули його порожнім[18]. Попри гучні заяви перших осіб держави про необхідність швидкого та ефективного розслідування вбивства і надання йому статусу пріоритетного, слідство досі не знайшло вбивць Павла Шеремета чи замовників злочину.

Також було скоєно два вбивства українських офіцерів: начальника управління спеціального резерву Головного управління воєнної розвідки Максима Шаповала, та полковника СБУ Олександра Хараберюша. 27 червня 2017 року автомобіль Шаповала був підірваний у Києві. Підлеглі Шаповала проводили операції у зоні АТО та на непідконтрольних територіях Донбасу. Основні версії – російський слід та помста за успішні операції на непідконтрольній території ОРДЛО[19]. Машину Хараберюша було підірвано 31 березня 2017 року в житловому кварталі Маріуполя. СБУ заявила про розкриття злочину. За версією СБУ, підозрювана у вбивстві входила до «центру спецоперацій під егідою «МГБ ДНР». За інформацією голови СБУ, «центр» координується і фінансується спецслужбами РФ, а його очолює Василь Євдокімов, з позивним «Ленін»[20].

Івана Мамчура, який раніше служив у спецпідрозділах ЗСУ на Донбасі та був майором внутрішньої служби, застрелили 16 вересня 2016 року в коридорі будинку, де він жив, у Рівному. Згодом одного з підозрюваних у вбивстві затримали під час спроби потрапити до Росії. Генпрокурор Юрій Луценко заявив, що затриманий – житель Маріуполя – повідомив, що вчинив вбивство Івана Мамчура на замовлення органів ФСБ Росії[21].

Є й позитивні приклади роботи СБУ з запобігання вбивств та викрадень. Так було затримано двох зловмисників, які, за версією СБУ, планували прикріпити до автомобіля Антона Геращенка вибуховий пристрій і активувати за допомогою мобільного телефону[22]. СБУ завершила досудове розслідування щодо посягання на

---

[18] Гнап: Працівники СБУ почистили сервер із відео у справі Шеремета: https://www.pravda.com.ua/news/2017/05/10/7143499/ // Українська Правда – 10 травня 2017

[19] Коваленко О. Вбивство командира спецназу ГУР: https://www.pravda.com.ua/articles/2017/06/27/7148093// Подробиці. Українська Правда – 27 червня 2017

[20] Затримано підозрювану у вбивстві полковника СБУ в Маріуполі: https://www.pravda.com.ua/news/2017/10/31/7160303/ // Українська Правда – 31 жовтня 2017

[21] Шрамович В. Резонансні вбивства в Україні за три роки: http://www.bbc.com/ukrainian/features-40418876 // ВВС Україна – 27 червня 2017

[22] Брифинг советника главы МВД Антона Геращенко относительно покушения на него: https://www.youtube.com/watch?v=tJSYhGMKAuM // YouTube – 23.01.17

життя народного депутата Антона Геращенка через його громадську та державну діяльність. Як встановило слідство, замах на депутата організував один з активних членів терористичної організації «ЛНР» на виконання завдання головного управління Генштабу ЗС РФ. Підозрюваний переховується від слідства в РФ та на тимчасово окупованих територіях[23].

29 травня 2018 року Національна поліція України повідомила про вбивство відомого російського опозиційного журналіста Аркадія Бабченка[24]. Протягом кількох годин громадськість вважала, що його немає в живих, але, як виявилося, «вбивство» було інсценоване СБУ, оскільки громадянин України, найнятий для виконання злочину, одразу повідомив про замовлення. За підозрою в організації замаху на вбивство Бабченка був затриманий Борис Герман, виконавчий директор українсько-німецького спільного підприємства «Шмайсер»[25]. Це єдине недержавне підприємство з виробництва зброї в Україні. У серпні 2018 року Голосіївський суд Києва засудив Германа до 4,5 років позбавлення волі. Суд відбувся за відсутності представників ЗМІ. За твердженням СБУ, Герман пішов на угоду зі слідством, повністю визнавши свою провину. Викриття замовника викликало підозри щодо справжніх причин арешту та вироку Б.Германові. СБУ заявила, що до замаху на А.Бабченка причетні російські спецслужби, а також про те, що має список журналістів та громадських діячів, яких ФСБ мала намір ліквідувати після вбивства А.Бабченка. Проте, потім жодного замаху не сталося, натомість з'явилася інформація про тиск на свідків, що посилило сумніви у результатах розслідування.

Насильницькі зникнення, викрадення і виманювання осіб з території України, яких переслідує РФ

Викрадення опозиціонерів спецслужбами РФ з території України практикувалися і до Євромайдану. Так 20 жовтня 2012 року біля офісу УВКБ ООН був викрадений Леонід Розвазжаєв. У ГУ МВС України в Києві заявили, що жодних заяв про

[23] СБУ завершила досудове розслідування щодо замаху на нардепа Геращенка Прес-центр СБ України:https://www.ssu.gov.ua/ua/news/1/category/2/view/3560#.yqZbmqOH.dpbs // Служба Безпеки України

[24] У Києві вбили російського журналіста Бабченка – поліція Києва: https://www.radiosvoboda.org/a/news/29257794.html // Сайт Радіо Свобода – 29 травня 2018

[25] Новини України: https://24tv.ua/ukrayina_tag1119 // Сьогодні, 24 канал

зникнення даної людини не надходило. Свою причетність до перевезення Розважаєва в Росію заперечила ДПСУ. Проте є обґрунтовані підозри вважати, що українські спецслужби сприяли викраденню[26].

Після Євромайдану і з початком агресії РФ проти України насильницькі зникнення, викрадення і виманювання осіб з території України стають елементом гібридної війни. Олександр Костенко, мешканець Криму, колишній співробітник міліції, брав участь у Євромайдані. Зі слів його адвоката Дмитра Сотникова, вже після Євромайдану він був викрадений невідомими і, якимись каналами без фіксації в документах, вивезений до м. Брянська, РФ. Там Костенку вдалося втекти від викрадачів. Не ризикуючи перетинати державний кордон, він дістався окупованого Криму. 5 лютого 2015 року він був викрадений з власного будинку в Сімферополі невідомими і вивезений у мікроавтобусі без розпізнавальних знаків. В домі було проведено несанкціонований обшук. 6 лютого Костенко «знайшовся» у ФСБ у важкому стані, після катувань зі зламаною рукою і вивихом передпліччя. Костенка катували колишні кримські співробітники СБУ, а нині співробітники ФСБ Тишенін і Шамбазов[27]. Костенко був засуджений за те, що, перебуваючи в Києві, він брав участь «у заворушеннях, спрямованих на повалення конституційного ладу» і «кинув камінь у співробітника міліції, керуючись ідеологічною ненавистю до співробітників органів внутрішніх справ» (п. «б» ч. 2 ст. 115 КК РФ). Треба відзначити, що в РФ немає «юрисдикції судити за правопорушення вчинені на території іншої держави, а також за незаконне зберігання зброї та її основних частин (ч. 1 ст. 222 КК РФ)»[28].

Батько Олександра Костенка Федір Костенко зник безвісти. 1 березня 2015 року він виїхав до Києва на прес-конференцію. Після повідомлення про другий обшук, він вирішив повернутися додому. На зворотному шляху, ймовірно 2 березня, Федір Костенко зник. Спочатку повідомлялося, що Федір Костенко встиг в'їхати на територію Криму, але пізніше ці дані не підтвердилися. Кримські слідчі органи відмовили в порушенні кримінальної справи. Державна прикордонна служба України заявила, що адміністративний кордон він не перетинав. Очевидно, він був

[26] Влада США непокоїться за викраденого в Києві російського опозиціонера: https://www.unian.ua/world/707754-vlada-ssha-nepokojitsya-za-vikradenogo-v-kievi-rosiyskogo-opozitsionera.html // УНІАН – 25жовтня 2012

[27] Дмитро Сотніков, адвокат кримського майданівця Олександра Костенка: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1962640-dmitro-sotnikov-advokat-krimskogo-majdanivca-oleksandra-kostenka.html // Укрінформ – 9 лютого 2016

[28] Олександр Костенко: http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoner/oleksandr-kostenko/

викрадений на підконтрольній Україні території. В Україні було порушено кримінальну справу за статтею 115 КК (умисне вбивство) [29].

Мешканець Сімферополя Ескендер Ібраїмов невдовзі після анексії Криму Росією переїхав на материкову частину України. За словами його дружини, він виїхав з Вінниці до Москви на зустріч з майбутнім діловим партнером, вихідцем з Кабардино-Балкарії Рустамом Манном. Востаннє Ібраїмов потелефонував дружині вночі з 19 на 20 червня 2014 року. Відтоді вона не має звісток від нього, а про його місце перебування нічого не відомо. Звернення до державних установ України і Росії не дали інформації, достатньої для ефективних пошуків Ібраїмова. З матеріалів кримінальної справи, порушеної ФСБ проти втікача з Росії, інгуша Руслана Мейрієва, відомо, що Рустам Манн був допитаний в якості свідка, а згодом підозрюваного за два місяці до запланованої зустрічі із Ібраїмовим. Відтак, є серйозні підстави припускати, що на момент зникнення Ібраїмова та Манна, який перестав відповідати на телефонні дзвінки також 20 червня 2014 року, Манн був контрольований ФСБ і був використаний для того, аби виманити Ібраїмова з-поза меж України. Вочевидь зникнення Ібраїмова є насильницьким і до нього причетні російські спецслужби[30].

Станіслав Клих та Микола Карпюк були виманені на територію Росії і згодом обвинувачені у так званій «чеченській справі» – у створенні банди та вбивствах російських військовослужбовців під час чеченських подій двадцятитрирічної давнини. За словами Юрія Тандита, голови Координаційного центру зі звільнення заручників, Микола Карпюк виїхав до Росії 17 березня 2014 року «на запрошення одного з генералів російських спецслужб на переговори, фактично з білим прапором»[31]. За словами матері Станіслава Клиха, його виманили до РФ через його дівчину Вікторію, під приводом її вагітності[32]. До Клиха і Карпюка за-

[29] Скобельський В. Ті, що зникли. Під грифом «Невідомо»: https://www.pravda.com.ua/articles/2017/03/24/7139085/ Українська Правда – 24 березня 2017

[30] Матеріал на підставі заяви дружини Ескандера Ібраїмова Мар'яни Кудінової до Харківської правозахисної групи.

[31] Тандит розповів у ПАРЄ, як спецслужби РФ підлаштували затримання Миколи Карпюка:https://zik.ua/news/2016/06/21/tandyt_rozpoviv_u_parye_yak_spetssluzhby_rf_pidlashtuvaly_zatrymannya_mykoly_710108 // ZIK – 21 червня 2016

[32] Українця Станіслава Клиха по-звірячому катували в російській в'язниці, щоб вибити свідчення про участь у чеченській війні Яценюка й Тягнибока: https://svitua.org/kolonka-podii/item/5680-ukraintsia-stanislava-klykha-pozviriachomu-katuvaly-v-rosiiskii-viaznytsi-shchob-vybyty-svidchennia-pro-uchast-u-chechenskii-viini-yatseniuka-i-tiahnyboka.html // Нашого цвіту по всьому світу – 19 квітня 2017l

стосовували страшні катування, через які Клих став психічно хворим. З підслідних витягли звинувачення в бік А. Яценюка, Д. Яроша та братів Тягнибоків. Є підстави вважати цю справу організованою з метою дискредитувати нове керівництво України. В обвинувальному висновку ім'я прем'єр-міністра України Яценюка згадується 228 разів. У травні 2016 р. Верховний суд Чеченської Республіки засудив Клиха і Карпюка до 20 та 22,5 років колонії суворого режиму відповідно[33].

Павло Гриб, 19-річний український блогер, був викрадений російськими спецслужбами 24 серпня 2017 р. на території Білорусі. Його насильно доправили до РФ, де обвинуватили у підбурюванні до підриву школи, яке буцімто виявили у його спілкуванні з онлайн-подругою. Співробітники ФСБ шляхом шантажу примусили її відіграти роль приманки у транскордонній спецоперації, що мала на меті переконати Гриба прибути до Білорусі із подальшим його викраденням. Тепер його знайома виступає в процесі як свідок звинувачення. Її допитано в закритому засіданні в режимі відеоконференції. Життя Павла перебуває під загрозою, оскільки він живе з інвалідністю, пов'язаною з порушеннями роботи серцево-судинної системи. Павлу не надають необхідних йому ліків, а українським лікарям заборонено доступ до нього[34].

Олександр Шумков, учасник Євромайдану, військовослужбовець, який співпрацював з Військовою прокуратурою у питаннях розшуку дезертирів, був затриманий працівниками ФСБ 6 вересня 2017 року на території РФ за підозрою в «скоєнні злочину» за ч.2 ст. 282.2 КК РФ – участь в екстремістських організаціях, утримується в брянському СІЗО. Своєму адвокатові Олександр повідомив, що потрапив до Росії в результаті провокації. За версією родини Шумкова, Олександра було знерухомлено невідомою речовиною на території Сумської області України і таємно доправлено до РФ співробітниками російських спецслужб. Державна прикордонна служба заявляє, що кордон Олександр Шумков перетнув добровільно. Найбільш імовірно, що російські спецслужби виманили Шумкова на територію РФ для подальшого переслідування[35].

У червні 2015 року Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень і зобов'язана дотримуватися усіх

[33] Справи щодо війн у Чечні та Донбасі: http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoners/war// Сайт Let my people go

[34] Павло Гриб: http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoner/pavlo-hryb //Сайт Let my people go

[35] Подобєд П. Справа Олександра Шумкова: Ще один українець став заручником Росії : http://tyzhden.ua/Society/201515 //Тиждень – 8 жовтня 2017

її норм. За статтею 2 цієї Конвенції «насильницьким зникненням уважається арешт, затримання, викрадення чи позбавлення волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону»[36]. За міжнародним правом насильницьке зникнення є злочином, а за певних обставин навіть злочином проти людяності. У ч. 2 статті 1 Конвенції зазначено: «Жодні виключні обставини, якими б вони не були, чи то стан війни або загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи інший надзвичайний стан, не можуть слугувати виправданням насильницького зникнення»[37]. В українському законодавстві незаконне позбавлення волі або викрадення людини є тяжким кримінальним злочином (ст. 146 ККУ)[38]. Натомість, ми змушені констатувати, що СБУ здійснює насильницькі зникнення вже протягом тривалого періоду[39]. Зокрема, нам відомо про три випадки викрадення співробітниками СБУ і незаконної видачі РФ осіб, які бажали звернутися, або звернулися за статусом біженця в Україні.

Амінат Бабаєва була затримана 9 вересня 2016 року прикордонниками на пункті перетину кордону в аеропорту «Харків», хоча жодних законних підстав для затримання не було. Вона була депортована з Туреччини у зв'язку з тим, що її колишній чоловік підозрювався в участі у військових діях в Сирії на боці ІДІЛ. Бабаєва стверджувала, що вже два роки не бачила свого колишнього чоловіка. В Стамбулі вона викладала дітям арабську мову та Коран. Її друзі звернулися до ХПГ з проханням про правову допомогу, але адвоката ХПГ до Бабаєвої в порушення закону не допустили. Співробітники СБУ, які приїхали до аеропорту, вмовляли Бабаєву погодитися на повернення до Росії, потім до Білорусі. Після втручання керівництва МВС Бабаєву впустили до країни. Вона поселилася в готелі і в понеділок 12 вересня звернулася до Харківського регіо-

[36] Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_154

[37] Там само.

[38] Кримінальний кодекс України, стор. 5: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page5

[39] Служба безпеки України та права людини – Є. Захаров:https://helsinki.org.ua/sluzhba-bezpeky-ukrajiny-ta-prava-lyudyny-e-zaharov // Українська Гельсінська Спілка з прав людини – 23 січня 2017

нального відділення міграційної служби для подання заяви про отримання притулку, звідки невідомі особи викрали її, силоміць посадили до машини та повезли. В одному з викрадачів Амінат впізнала співробітника СБУ на ім'я Артур, який розмовляв з нею в аеропорту. Артур забрав в неї планшет і не повернув. Бабаєву привезли до пункту перетину кордону з Росією «Гоптівка» і передали російським прикордонникам. Її речі залишилися в готелі. На сайті СБУ було опубліковане повідомлення, що у зв'язку з підозрою в тероризмі щодо Бабаєвої було застосоване примусове повернення, і вона добровільно перетнула кордон України з РФ[40].

У квітні 2017 року представники українських компетентних органів, ймовірно, ДПСУ або СБУ, незаконно передали до РФ вихідця з дагестанського міста Буйнакськ Ахмеда Ісакова. До Харкова він був депортований з Туреччини. Після того, як він виїхав з Росії, Ісаков певний час мешкав в Україні. Згодом він виїхав до Туреччини, де, за непідтвердженими відомостями, проживав за фальшивим паспортом громадянина України. Одразу після прибуття до Харківського аеропорту в нього було виявлено фальшивий український паспорт, Ісаков був затриманий. У проханні написати заяву про притулок йому було відмовлено і, без належних законних процедур, він був примусово відправлений до Росії без можливості оскаржити до суду це рішення. В Росії він був взятий під варту, проти нього порушено справу за незаконне зберігання зброї[41].

Проти Володимира Єгорова, члена партії «Яблуко», в 2016 року було порушено кримінальну справу за заклики до екстремістської діяльності за пост у соціальній мережі «Вконтакте» (ч. 2 ст. 280 КК РФ), в якому він різко висловився про президента Росії Володимира Путіна. 13 червня 2017 року Єгоров перетнув кордон з Україною по внутрішньому паспорту РФ і написав заяву про притулок на КПП Сеньківка. ДМС в Чернігові оформила документи і видала довідку особи, що шукає притулок в Україні. 5 липня 2017 року співробітники СБУ викрали його з місця тимчасової роботи, завезли додому за речами і вивезли на нейтральну смугу біля КПП Сеньківка. Єгорову заборонили в'їзд в Україну на три роки. Після цього на запит Громадського телебачення СБУ офіційно відповіла, що рішення про примусове повернення чи примусове видворення і заборону в'їзду не приймала[42]. Єгоров

[40] Там само.

[41] За інформацією наданою журналістом Радіо Свобода Анваром Деркачем, який веде моніторинг порушень прав мусульман в Україні

[42] Історія невдалої втечі громадського активіста з Росії:https://hromadske.ua/posts/istoriia-nevdaloi-vtechi-z-rosii // Громадське – 7 серпня 2017

в'їхав до Білорусі, де зник 27 липня, а згодом був знайдений у тимчасовому ізоляторі рідного м. Торопець Тверської області, РФ. Як виявилося, він був затриманий білоруським КДБ, йому оформили «дрібне хуліганство» і через 3 дні вивезли до РФ[43]. Правозахисний центр «Меморіал» визнав Єгорова політв'язнем[44]. Після завершення досудового розслідування і передачі матеріалів справи до суду Єгорова звільнили з-під варти 16 листопада 2017 року.

Позитивним прикладом роботи контррозвідки СБУ стало запобігання викраденню з території України громадянина РФ, який у 2014 році переїхав в Україну на знак незгоди із агресивною політикою Кремля. За даними СБУ, для переправлення росіянина на територію РФ представники російських спецслужб винайняли групу мешканців Харківщини на чолі із колишнім співробітником міліції. Для викрадення росіянина за місцем його мешкання та передачі в обумовленому місці на території Харківської області, лідер угрупування за винагороду у розмірі 23 тисячі доларів США винайняв представників місцевого криміналітету. Потім, з використанням снодійних препаратів, росіянина планувалось переправити через державний кордон України на територію Росії для передачі представникам спецслужб РФ. У результаті багатоходової спецоперації із залученням підрозділів ГУ Національної поліції у Харківській області оперативникам контррозвідки СБУ вдалося запобігти злочину. Правоохоронці затримали всіх учасників злочинної групи під час розрахунку з безпосередніми викрадачами та спроби вивезення росіянина. У зловмисників вилучені 23 тисячі доларів США, отримані від спецслужб РФ за виконання злочинного завдання, та засоби зв'язку з російськими кураторами. Здійснюються відповідні заходи в рамках кримінального провадження за ч. 1. ст. 111 (державна зрада) та ч. 2 ст. 146 (незаконне позбавлення волі або викрадення людини) Кримінального кодексу України[45].

---

[43] Маетная Е. Где было гестапо – теперь администрация: https://www.svoboda.org/a/28866295.html // Радио Свобода – 21 листопада 2017

[44] «Мемориал»: арестованный за критику Путина Владимир Егоров – политзаключён-ный: https://memohrc.org/ru/news/memorial-arestovannyy-za-kritiku-putina-vladimir-egorov-politzaklyuchyonnyy // Правозащитный центр Мемориал – 4 жовтня 2017

[45] ФСБ организовала в Украине похищение россиянина: https://ru.slovoidilo.ua/2018/05/15/novost/bezopasnost/fsb-organizovala-ukraine-poxishhenie-rossiyanina-video Слово і діло – 15 травня 2017

Переслідування мусульман з Північного Кавказу

В Росії громадяни, які сповідують салафітський варіант Ісламу, зазнають постійних гонінь з боку російських спецслужб. Їхні мечеті закриваються, імамів і віруючих заарештовують і ув'язнюють за звинуваченнями в екстремізмі та тероризмі, багатьох віруючих викрадають, піддають тортурам, страчують без суду і слідства, а їхні тіла видають за бойовиків, нібито загиблих в сутичках із силовиками РФ. Так, наприклад, у звіті Міжнародного товариства «Меморіал» згадується випадок у Дагестані з братами Гасангусейновими, які були застрілені силовиками, і яких після вбивства правоохоронці намагалися видати за бойовиків. У цьому звіті також міститься багато іншої інформації про вбивства, насильницькі зникнення та катування в'язнів на Північному Кавказі[46].

В останньому звіті Держдепартаменту США за 2016 рік говориться про 480 випадків насильницьких зникнень на Північному Кавказі[47]. Численні факти катувань та вбивств мусульман-салафітів в Росії зафіксовані російськими ЗМІ, а також правозахисними організаціями – як російськими, так і міжнародними. Зокрема, незалежне російське видання «Кавказский узел» веде хроніку терору в Дагестані[48].

Тільки протягом останнього часу в кавказькому регіоні сталася низка подій, що свідчать про загрозу вбивств, насильницьких зникнень та катувань:

- 5 родичів засудженого за звинуваченням в участі в незаконному збройному формуванні Аббаса Кужулова викрадені силовиками в Чечні[49];
- Відомості про вбивство затриманої в Чечні Мадіни Шахбієвої підтверджені[50];
- Рідні Есмурзіева заявили про його катування після затримання[51].

---

[46] Дагестан: хроника террора: http://old.memo.ru/d/282860.html // Мемориал – 4 ноября 2016

[47] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Russia. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/#wrapper

[48] Дагестан: хроника террора (1996 -2018): http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/73122// – 13 октября 2018

[49] Озвученные сведения о похищении в Чечне 5 человек: http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/309600 // Кавказский узел- 15 сентября – 2017

[50] «Мемориал»: сведения об убийстве задержанной в Чечне Мадины Шахбиевой подтверждены: http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/295891 Кавказский узел – 13 января 2017

[51] Родные Эсмурзиева заявили о его пытках после задержания : http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/307029 // Кавказский Узел – 1августа 2017

Нещодавно українські правозахисники записали та опублікували в ЗМІ інтерв'ю з Мухаммедом (його прізвище не зазначається з міркувань безпеки), який ще 2010 року був викрадений та підданий катуванням з боку ФСБ та місцевих інгуських поліцейських. За свідченнями Мухаммеда, який отримав притулок у Фінляндії, тільки з його селища протягом попередніх 10 років т.зв. «ескадронами смерті» було викрадено близько 100 осіб: переважно вони були вбиті або вважаються зниклими безвісти. Всього з цієї сотні живими повернулося п'ятеро[52].

Системне та масове порушення фундаментальних прав людини щодо осіб, які належать до цієї категорії визнано також у звітах міжнародних правозахисних організацій Amnesty International, Human Rights Watch, а також у рішеннях Європейського суду з прав людини проти Росії (справи *Gaysanova, Dalakov, Abakarova, Kagirov*[53] і багатьох інших).

У 2014-2015 роках збройний спротив режимові Путіна в автономіях Північного Кавказу почав вщухати внаслідок відтоку активних опозиціонерів до Іраку та Сирії. Частина кавказьких партизан переїхала до так званої ІДІЛ, а частина поповнила ряди Вільної армії Сирії. Відтоді, за нашими спостереженнями, ФСБ Російської Федерації було запущено нову технологію переслідування нелояльних до режиму Путіна мусульман-салафітів. Ті, хто виїжджає за межі Росії, щоб уникнути переслідувань, тепер оголошуються в міжнародний розшук через Інтерпол за стандартним обвинуваченням за ст. 208 КК РФ «Організація незаконного збройного формування або участь у ньому». Йдеться про участь у збройних угрупуваннях на території Росії, а також за її межами. Російський журналіст Орхан Джемаль, який спеціалізувався на висвітленні ситуації з російськими мусульманами, виявив у Туреччині близько 30 мешканців села Гімри (автономна Республіка Дагестан), які були ФСБ заочно звинувачені в тероризмі та причетності до ІДІЛ[54]. Законодавство РФ передбачає кримінальну відповідальність за участь у незаконному збройному формуванні за межами Росії лише у випадку, коли це формування діє всупереч інтересам Росії. Ця зміна до КК РФ була внесена 2 листопада 2013 року Федеральним зако-

---

[52] Томак М. Из ста вернулось пятеро: http://lb.ua/society/2016/12/08/352887_sta_vernulos_pyatero.html // LB.ua – 8 ноября 2016

[53] CASE OF GAYSANOVA v. RUSSIA : https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-162705%22]} – 12 мая 2016

[54] Их записали в ИГИЛ Орхан Джемаль нашел россиян, которых разыскивает Интерпол: YouTube:https://www.youtube.com/watch?v=h96BR9TyOyM – 22 квітня 2016

ном № 302-ФЗ «Про внесення змін до окремих законодавчих актів Російської Федерації»[55], що підтверджує, зокрема, тезу про довготривалу підготовку гібридної війни проти України.

РФ переслідує мусульман «нетрадиційних течій» також за іншими «антитерористичними» статтями: 205.1 КК РФ «Сприяння терористичній діяльності», 205.3. «Проходження навчання з метою здійснення терористичної діяльності», 205.5 КК РФ «Організація діяльності терористичної організації і участь в діяльності такої організації».

Нам відомо про 10 таких справ (Тимур Тумгоєв, Зелімхан Белхароєв, Магомед Ілієв, Шарапудін Шарапудінов, Шахбан Ісаков, Руслан Мейрієв, Альберт Богатирьов, Аріф Джабаров, Іслам Бельтоєв, Алі Бакаєв). Усі вони – мусульмани, оголошені в розшук Національним центральним бюро Інтерполу МВД РФ за запитом ФСБ. Частина цих осіб перебуває у СІЗО різних міст України під тимчасовим або екстрадиційним арештом, до частини на даний момент застосовані інші запобіжні заходи. Також, варто відмітити, що згідно до офіційної відповіді ГПУ у період часу з 2014 по 2017 до Росії було екстрадовано 36 осіб[56].

За даними Медійної ініціативи з прав людини, протягом 2014-2016 років Україна продовжувала видавати РФ громадян Росії не лише за загальнокримінальними статтями (вбивства, незаконний обіг наркотиків, шахрайство, крадіжки). Дві особи були видані за вищезгаданими «антитерористичними» статтями, які в Росії перетворилися на інструмент політичних переслідувань, у тому числі, громадян України. Хто ці двоє – невідомо[57].

Тим часом, усім із перелічених громадян Росії, яких Україна мала намір видати РФ, – інкримінуються статті, за якими обвинувачуються українці в тимчасово окупованому Криму, і яких Україна визнає політичними в'язнями[58].

---

[55] Федеральный закон от 2 ноября 2013 г. N 302-ФЗ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации»: https://rg.ru/2013/11/06/izmenenia-dok.html //RG. RU- 6 ноября 2013

[56] Громадське радіо: https://hromadskeradio.org/news/2017/02/12/za-2014-2017-roky-ukrayina-vydala-v-rf-36-lyudey-vidpovid-gpu

[57] Медійна ініциатива за права людини: https://www.facebook.com/MediaInitiativeForHumanRights/photos/a.1355274427845895.1073741828.1303674326339239/1421075894599081/?type=3&theater 30 ноября 2016.

[58] Заява МЗС України у зв'язку з репресіями Російської Федерації проти громадян України: http://mfa.gov.ua/ua/press-center/comments/6699-zajava-mzs-ukrajini-u-zvjazku-z-represijami-rosijsykoji-federaciji-proti-gromadyan-ukrajini – 29 грудня 2016

Зокрема, згадана вище стаття 205.5 КК РФ, є статтею обвинувачення проти 25 утримуваних в Криму та Росії кримських мусульман. Руслана Зейтулаєва за цією статтею вже було засуджено до 12 років позбавлення волі в колонії суворого режиму, а ще трьох кримських мусульман – до 5 років позбавлення волі. Ця стаття була введена до російського законодавства тим самим сумнозвісним Федеральним законом від 02.11.2013 № 302-ФЗ і є вкрай маніпулятивною. Досвід справ кримських мусульман свідчить, що необов'язково вчиняти чи планувати насильницькі дії, аби російський суд визнав особу винною у терористичній діяльності[59]. Загалом, із 64 осіб, яких Україна вважає в'язнями Кремля в РФ, за звинуваченнями в тероризмі затримані або вже засуджені щонайменше 29 осіб, а переважна більшість інших також обвинувачуються в екстремізмі або в участі в незаконних збройних формуваннях.

Таким чином, Українська держава визнає, що за цими статтями незаконно переслідуються українські громадяни з політичних мотивів, але при цьому готова видавати осіб, які переслідуються в Росії за цими ж статтями. Це свідчить про подвійні стандарти української політики. Більше того, аналізуючи перебіг екстрадиційних справ, можна дійти висновку, що у їх видачі є зацікавленість українських компетентних органів. В ході захисту перелічених осіб, а також адвокаційної роботи в цій сфері, співробітники Харківської правозахисної групи виявили низку системних порушень прав людини і, намагаючись розібратися в джерелах проблем, підняли це питання на рівні Комітету з прав людини національних меншин та міжнаціональних відносин[60]. В ході засідання Комітету, подальших засідань створеної робочої групи, а також зустрічей з представниками різних компетентних органів, у співробітників правозахисних організацій та народних депутатів, членів Комітету склалося чітке уявлення щодо позиції різних учасників даного процесу. На нашу думку, таку позицію держави в цій сфері формує Служба Безпеки України. Якщо інші компетентні державні органи готові подекуди йти на поступки, то СБУ не дає їм цього робити по мірі своїх можливостей[61].

[59] Руслан Зейтуллаєв: http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoner/ruslan-zeytullaev // Let my people go.

[60] ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ № 29, Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин: http://kompravlud.rada.gov.ua/uploads/documents/32789.pdf // – 18 листопада 2016 року

[61] Томак М . Без права на притулок. Україна і вигуки ФСБ «тримайте терориста!»: https://www.radiosvoboda.org/a/28135228.html // Радіо Свобода – 23 листопада 2016

Усі затримані в Україні за екстрадиційними запитами Росії громадяни звинувачені в участі в незаконних збройних формуваннях або в терористичній діяльності на території Росії чи поза її межами. Показово, що справи проти всіх цих громадян РФ були порушені після того, як вони виїхали за межі Росії. Аналіз матеріалів справ, порушених проти цих осіб, свідчить, що інкриміновані їм дії вони буцімто вчинили вже після того, як їх не було на території Росії. Наприклад, Руслан проживав на території Автономної республіки Крим з 2013 року, а йому інкримінують в Росії дії, які він нібито вчинив під час перебування в Україні. Згаданий вище біженець у Фінляндії Мухаммед заявив, що з нього вибивали свідчення в тому числі стосовно начебто «терористичної діяльності» Руслана Мейрієва. Мейрієву вчасно вдалося виїхати за межі Кавказу, а згодом і за межі РФ. За свідченнями місцевих жителів, катування – це повсякденна практика[62].

Магомед Ілієв, Тимур Тумгоєв та Зєлімхан Бєлхароєв на батьківщині звинувачені саме в участі в незаконних збройних формуваннях ІДІЛ на території Сирії. Російська влада не надала українській стороні документів, які б підтверджували ці звинувачення. Закордонні паспорти цих громадян РФ свідчать, що вони перебували на законних підставах у Туреччині та Єгипті в час, коли вони нібито вчиняли інкриміновані їм дії. Окрім того, адвокат Тимура Тумгоєва надав апеляційному суду у Харкові свідчення його сестер, які досі проживають в російській автономії Північна Осетія – Аланія, про безпідставне переслідування Тумгоєва на релігійному ґрунті за приналежність до течії в Ісламі, яку влада Росії вважає ворожою.

Ще кількох росіян-втікачів з Кавказу ФСБ звинувачує у причетності до збройного спротиву російській владі в цьому регіоні, а саме в причетності до організації «Імарат Кавказ», яка визнана терористичною[63]. Проте, доказів причетності цих громадян до «Імарат Кавказ» російська влада також не надала, російські слідчі стверджують, що мусульмани з Кавказу воювали одночасно в інтересах ІДІЛ, та інших угруповань, ворожих «Ісламській державі», зокрема таке звинувачення було висунуто Бєлхароєву. Відомо, що «Імарат Кавказ» знаходиться у стані війни з ІДІЛ і підтримує Вільну армію Сирії[64].

---

[62] Томак М.: Из ста вернулось пятеро: http://lb.ua/society/2016/12/08/352887_sta_vernulos_pyatero.html //LB. UA – 8 декабря 2016

[63] Имарат Кавказ : http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/158730 //Кавказский узел – 27 декабря 2016

[64] Відповідно до показів біженців з Дагестану у неопублікованих інтерв'ю, які містяться в архіві ХПГ.

Більшість російських мусульман, що знаходилися під екстрадиційною перевіркою у 2015-2016 роках, СБУ прив'язала до спільного терористичного угрупування. незважаючи на те, що відповідно до висунутих в Росії обвинувачень, вони належали до воюючих між собою терористичних організацій на території Сирії: одні обвинувачуються в участі в ІДІЛ, а інші в участі в «Імарат Кавказ»[65].

12 вересня 2018 року в невідомому пункті на українсько-російському кордоні співробітники СБУ передали співробітникам ФСБ РФ громадянина цієї країни Тимура Тумгоєва. Він був затриманий напередодні співробітниками національної поліції за порушення правил перебування на території України та переданий співробітникам СБУ. Тумгоєв звертався до Державної міграційної служби із проханням про притулок як особа, що переслідується в країні походження за релігійні переконання. Він отримав відмову, яку оскаржив в українському суді. Він отримав відмову в суді першої інстанції та в апеляційному суді. Проте, дії співробітників Нацполіції та СБУ, а саме неповідомлення про екстрадицію його адвоката, позбавили Тумгоєва передбаченої українським законодавством можливості розглянути його касаційну скаргу, хоча провадження в касаційній інстанції вже було відкрито і визначений склад суду. Таким чином, Тумгоєва було екстрадовано до Росії з порушенням його прав – до країни, де його життю загрожує небезпека. На запит Генпрокуратури України про місце утримання Тумгоєва, Генпрокуратура РФ повідомила, що на 17 вересня він перебував під вартою в СІЗО міста Білгород неподалік українсько-російського кордону. Від родичів Тумгоєва стало відомо, що під час етапування Тумгоєва з Бєлгорода до СІЗО міста П'ятигорськ на Північному Кавказі Росії, його було жорстоко побито. На момент підготовки звіту відомо від адвоката Андрія Сабініна, що Тумгоєв утримується СІЗО міста Владикавказ (столиця російської автономії Північна Осетія-Аланія). Саме відділення ФСБ в цій автономії порушило справу проти Тумгоєва за звинуваченням в участі в незаконному збройному формуванні на території Сирії. Генпрокуратура України заявила, що проведе перевірку законності екстрадиції Тумгоєва. Про її результати наразі невідомо.

За нашими спостереженнями, СБУ чинить тиск на інші компетентні державні органи у питаннях надання притулку цим особам, щодо обрання запобіжного заходу, екстрадиційної перевірки тощо. У квартирі в Вінниці, яку знімали Ілієв і Мейрієв, слідчі СБУ нібито знайшли пістолет, цей факт вони використали у висно-

[65] Там само.

вку СБУ щодо неможливості надання притулку в Україні Мейрієву та Ілієву. Проте обвинувачення висунуто не було ані у створенні терористичного угрупування, ані в незаконному зберіганні зброї. Зі слів та Ілієва відомо, що під час перебування в СІЗО їх викликали на допити в СБУ і переконували визнати незаконне зберігання зброї, тоді вони будуть засуджені в Україні і уникнуть екстрадиції в РФ. та Ілієв таку пропозицію відкинули, себе винними у зберіганні зброї не визнали. На їхню думку, пістолет був підкинутий під час обшуку, який СБУ проводила без їхньої присутності.

Зацікавленість СБУ в екстрадиції мусульман до РФ можна пояснити трьома причинами.

1. Ісламофобія. Безумовно одним із важливих чинників, які ускладнюють отримання притулку мусульманами в Україні, є ісламофобія співробітників українських державних органів, особливо СБУ. Тому є численні непрямі свідчення. Найбільш показовими є наступні. Представники ДМСУ посилаються на висновок СБУ під час судових засідань у справах про оскарження відмов в наданні притулку іноземцям, яких переслідують за підозрою в членстві в партії «Хізб ут-Тахрір». У ньому, як заявляють представники ДМСУ, стверджується, що ця партія є «екстремістською», а її члени становлять небезпеку для української держави. Така позиція СБУ має свою історію. Члени «Хізб ут-Тахрір» з числа етнічних кримських татар, які після анексії Криму виїхали на материкову частину України, стверджують, що співробітники кримського главку СБУ перешкоджали легальній діяльності членів цієї партії до березня 2014 року. Зокрема, їм чинили перешкоди при проведенні масових заходів, а ті, які все ж таки відбувалися, фіксувалося на відео співробітниками СБУ. Окремі співробітники дозволяли собі образливі висловлювання та навіть застосування сили щодо мусульман-членів «Хізб ут-Тахрір». Найбільш відомий серед таких співробітників СБУ (а після березня 2014 року ФСБ Росії) – Артур Шамбазов[66]. Він фігурує у справі про застосування катувань щодо викраденого російськими спецслужбами українця Олександра Костенка. За різними оцінками, від 95% до 98% співробітників кримського управління СБУ зрадило присязі і перейшли на службу до ФСБ Росії після анексії півострова[67]. Непрямим свідчен-

[66] Шамбазов Артур Ринатович: https://myrotvorets.center/criminal/shambazov-artur-rinatovich/ // Миротворец – 21 января 2016

[67] Список колишніх співробітників СБ України, які зрадили присязі і перейшли на бік ворога, Служба Безпеки України: https://ssu.gov.ua/ua/news/1/category/2/view/586#.nQIiRULh.dpbs// – 26 березня 2016

ням упередженості співробітників СБУ щодо мусульман є, за свідченням членів «Хізб ут-Тахрір», арешти саме тих їхніх однопартійців у Криму, чию участь співробітники СБУ фіксували до березня 2014-го на масових заходах. Співробітники СБУ, запрошені на засідання комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, всі відповіді щодо причин порушення прав мігрантів розпочинали із розлогих заяв про загрозу ісламського екстремізму, намагаючись сформувати у присутніх образ ісламської загрози, яка виправдовує будь-які порушення щодо шукачів притулку-мусульман. На одному з таких засідань 2016 року співробітник СБУ вдався до відвертої дезінформації, розповівши про організовану злочинну групу з вихідців з кавказьких автономій Росії. Її нібито викрили співробітники цієї української спецслужби. Під тиском фактів цей офіцер СБУ був змушений визнати, що вся група складалася з однієї особи, а справи всіх членів групи були закриті за винятком одного – інгуша Руслана Акієва. Але й щодо нього ці звинувачення були спростовані в суді. Восени Дніпровський районний суд Києва не визнав Акієва винним у створенні або членстві у злочинному угрупуванні та засудив його на незначний термін за незаконне зберігання зброї. Отже, існують численні факти виявлення негативного, упередженого ставлення співробітників СБУ до шукачів притулку, що сповідують Іслам[68].

2. Неформальна співпраця спецслужб. Серед старшого покоління співробітників СБУ більшість генералітету закінчили Вищу школу КДБ ім. Дзержинського. Після розпаду Радянського Союзу між спецслужбами країн колишнього СРСР зберігалися міцні зв'язки, як на робочому, так і особистому рівнях. У нашому розпорядженні є численні непрямі докази неформальної співпраці спецслужб колишнього СРСР[69].

3. Корупційні чинники. Немає жодних доказів, що співробітники СБУ беруть хабарі за видачу особи, підозрювану в тероризмі або участі в незаконних збройних формуваннях. Проте, серед мусульман, яких переслідує РФ за цими статтями, а також у середовищі російських адвокатів, які їх захищають, поширена думка, що за кожну «голову» ФСБ надає значну винагороду. Оскільки діяльність спецслужб є закритою, а зацікавленість є доведеною, неможна відкидати і

[68] Деркач А. ФСБ и СБУ: экстрадиция по расписанию? https://ru.krymr.com/a/28123818.html// Крым. Реалии – 17 ноября2016

[69] Підполковника СБУ викрили на співпраці зі спецслужбами Росії: https://prm.ua/sbu-vikrila-svogo-pratsivnika-na-spivpratsi-z-spetssluzhbami-rosiyi/ // Прямий – 21 грудня 2017

корупційну складову в екстрадиційних справах[70]. Крім того, вже розслідуються справи про хабарництво в СБУ у безпосередньо пов'язаній сфері – щодо надання притулку в Україні[71].

Генеральна прокуратура України свої рішення щодо екстрадиції російських мусульман обґрунтовує тим, що відповідно до чинного законодавства не повинна перевіряти обставини звинувачень щодо осіб, розшукуваних через «Інтерпол». Але відповідно до ч.2 ст. 589 КПК «у видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України; якщо компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію) (ч. 4); видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України (ч.5); 6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України (ч 6).» Ці положення КПК передбачають вивчення змісту звинувачень і запит додаткових матеріалів від органів іноземної держави, тому що те, що може становити склад злочину в іноземних країнах, не становить його в Україні. Таким чином, прокуратура України ігнорує міжнародні зобов'язання України не видавати розшукуваних осіб, якщо є загроза їх життю та здоров'ю, якщо вони переслідуються з політичних, релігійних, етнічних мотивів тощо. Екстрадиційна перевірка мусить включати аналіз таких підстав для відмови у видачі, так само, як і процедура надання статусу біженця, або особи, що потребує додаткового захисту.

Подібна ситуація склалася і в роботі ДПСУ та ДМСУ. Відповідно до українського законодавства діяльність цих органів спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, але, ґрунтуючись на досвіді нашої роботи з захисту прав біженців, мусимо зазначити, що у конкретних справах у сфері надання притулку діяльність цих органів неформально координує СБУ. Співробітники ДПСУ всупереч міжнародним зобов'язанням України у більшості випадків відмовляють прохачам притулку у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, на кордоні, та у пропуску на територію України, а ДМСУ часто відмовляє у прийомі документів

[70] Исламофобия в Украине: возможные причины и ответные действия: https://golosislama.com/news.php?id=34029 // Голос ислама.ru. – 7 марта 2018

[71] Реплянчук Д. Нелегали «під дахом» СБУ: https://hromadske.ua/posts/nelehaly-pid-dakhom-sbu-shcho-vidomo-pro-zatrymannia-ofitsera-kontrrozvidky-karamushka // Громадське – 27 квітня 2018

або необґрунтовано відмовляє у статусі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, на підставі неякісної перевірки. Така ситуація стосується не тільки російських мусульман, яких переслідує путінський режим, а й інших категорій шукачів захисту.

Система притулку в Україні демонструє цілий комплекс системних порушень прав людини.

Першим з них є випадки **незаконної відмови** у доступі шукача притулку до процедур визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Більшість з них трапляється у пунктах пропуску через державний кордон та пов'язана із загальною відмовою у пропуску особи на територію України. Особливо це стосується громадян Сирії, Сомалі, Афганістану та Іраку, яких прикордонники не пропускають на територію України, а відповідно й позбавляють права на звернення за захистом, при тому, що в цих країнах наявні збройні конфлікти, що дає підстави для визнання їх щонайменше особами, які потребують додаткового захисту. Але така доля часто спіткає і мусульман-біженців з Росії. Недопуск шукачів притулку на територію країни є одним з проявів ісламофобії. Рішення про недопуск приймає СБУ, а реалізує його Державна прикордонна служба України. Характерним прикладом такої дискримінаційної політики є згадана вище історія Амінат Бабаєвої. Іншим прикладом такої практики є справа росіянки з Дагестану Асіят Абдулкарімової.

У серпні 2017 року Абдулкарімова зі своїми сімома неповнолітніми дітьми прибула в аеропорт «Бориспіль» рейсом з Арабської республіки Єгипет через Туреччину, для зустрічі з її чоловіком, який перебуває в процедурі отримання статусу біженця. Службовими особами прикордонної служби їй було відмовлено у в'їзді в Україну з посиланням на рішення уповноваженого органу на заборону в'їзду в Україну. Абдулкарімова звернулася із заявою про захист, але ДМС України їй відмовила в розгляді заяви. 16 серпня Абдулкарімову з її неповнолітніми дітьми було відправлено з аеропорту «Бориспіль» до Каїра, де вона була спочатку затримана на кілька днів, а згодом примусово відправлена до Москви[72].

Адвокат направив запити до СБУ та міграційної служби щодо причин заборони в'їзду до України та відмови в розгляді заяви по надання статусу біженця. В жовтні того ж року СБУ надала копію постанови від 29 березня 2017 року

[72] Дагестанку с семью детьми египетские власти выслали в Россию: https://www.kavkazr.com/a/28740665.html // Кавказ. Реалии – 17 сентября 2017

про заборону Абдулкарімовій в'їзду в Україну[73]. Своє рішення спецслужба мотивувала загрозою національній безпеці з боку Абдулкарімової. Депутатський запит щодо причин недопуску на територію України подав депутат Верховної Ради Дмитро Лінько. В наданій на цей запит відповіді СБУ назвала причину свого рішення щодо Абдулкарімової: вона є родичкою осіб, підозрюваних в терористичній та екстремістській діяльності. Її рідний брат Магомед Абдулкарімов та племінник Магомед (нині покійний) внесені до списку Росфінмоніторингу (список осіб, що обґрунтовано підозрюються в причетності до екстремістської або терористичної діяльності). Таким чином, СБУ послалося на рішення органів державної влади іноземної держави, яка в той час здійснювала і продовжує здійснювати агресію проти України.

Оскільки інформація, викладена в рішенні СБУ (загроза нацбезпеці), на думку Абдулкарімової, не відповідає дійсності, рішення про заборону в'їзду в Україну було оскаржено до адміністративного суду. Судовий розгляд її справи триває. На прохання СБУ суд розглядає справу у закритому режимі.

Також, іноді трапляються випадки незаконної відмови у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Здебільшого це стосується тих осіб, яким вже один раз було відмовлено ДМС України, але в їх справах з'явились нові обставини, які ДМС повинна розглянути під час нової процедури. Існують підстави припустити що відповідна вказівка була дана в регіони з центрального апарату ДМС України.

Також, час від часу постає питання, чи не **передається інформація про шукачів захисту державним органам країни походження**. Якщо працівники ДМС України, скоріше за все, не підтримують прямих зв'язків з міграційними службами країн СНД, то під час направлення запиту до СБУ щодо підстав, які унеможливлюють визнання заявника біженцем або особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, існують підстави підозрювати такі неформальні зв'язки та витік інформації, з огляду на численні факти, які наводяться у цій доповіді.

Щодо відсотку визнання статусу, то відповідно до статистичних даних ДМС України станом на 23.08.2018р.[74], за вісім місяців 2018 року було прийня-

[73] Погранслужба Украины запретила дагестанке с семью детьми въезд на территорию страны на три года: https://www.kavkazr.com/a/28679426.html //Кавказ. Реалии – 16 августа 2017

[74] Інформація по лінії роботи ДМС України з шукачами захисту (станом на 23.08.2018): https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/week/ref-23-08-2018.pdf

то 3 рішення про визнання біженцем, 29 рішень про визнання особою, яка потребує додаткового захисту, 96 рішень про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, при тому що від територіальних органів за цей час надійшло 316 особових справ шукачів захисту для прийняття рішення. Таким чином, відсоток визнання, розрахований до кількості справ, що надійшли, складає 10 відсотків. Такий низький відсоток визнання пояснюється низкою причин.

По-перше, це відсутність у Законі України «Про біженців...» чітких та конкретних критеріїв визнання інформації про країну походження шукача захисту актуальною та релевантною відносно його заяви, а також наслідків застосування під час розгляду неактуальної та нерелевантної інформації. Це, зокрема, призводить до використання в якості джерел інформації про країну походження веб-сайтів органів державної влади країни походження (такі випадки фіксувалися відносно заявників з Узбекистану), розважальних сайтів, таких як lenta.ru, topwar.ru, afghanistan.ru Певною мірою це трапляється через низький професійний рівень працівників ДМС України, переважна більшість з яких не володіє навіть англійською мовою, не кажучи вже про арабську або фарсі. Навіть російськомовний інтерфейс порталу інформації про країни походження RefWorld.org, створений УВКБ ООН, не рятує ситуацію.

По-друге, це вже зазначене вище **неволодіння працівниками ДМС України іноземними мовами**, навіть найбільш розповсюдженими серед шукачів захисту, що звертаються в Україні, та незнання чиновниками контексту ситуації.

По-третє, замість сертифікованих перекладачів, відповідно до реєстру перекладачів, який має вести ДМС України, часто через брак бюджетних коштів **для перекладу часто використовуються родичі або друзі заявника, у тому числі неповнолітні**, що також спотворює те, що каже заявник, або, в деяких випадках стримує його від того, щоб розказати все, що з ним трапилося.

По-четверте, працівники ДМС часто вдаються до примітивних маніпуляцій, користуючись нерозумінням заявників реалій відношення до них. Так, часто фіксувалися випадки, коли під кінець співбесід працівник ДМС України **питає заявника, що він хоче від життя в Україні**, та коли людина каже, що хоче вільно жити/працювати/навчатися/створити сім'ю/народити дитину, це у подальшому використовується проти нього, в якості «підтвердження» того, що він є економічним мігрантом та шукає кращої долі.

Окремо необхідно відмітити **вкрай короткий строк на оскарження негативних рішень** ДМС України – 5 робочих днів з дня вручення повідомлення про відмову. Необхідно також зазначити, що у цьому повідомленні зазначається тільки номер, дата рішення та стаття Закону України «Про біженців...», відповідно до якої

було відмовлено (ст. 5 для відмов у прийнятті заяви, ст. 8 для відмови в оформленні документів для розгляду питання про визнання особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, ст. 6 для відмови по суті), отже, заявник змушений у стислий строк оскаржувати рішення, навіть копії якого йому не видається. Більш того, **саме рішення також не містить мотивувальної частини**, яка знаходиться у висновку ДМС України, та який зазвичай стає доступним для заявника вже під час розгляду справи в суді.

Та навіть звернення до суду та задоволення позову не означає остаточного вирішення заяви, адже суди переважно ухвалюють рішення про визнання протиправним та скасування рішення ДМС та зобов'язання ДМС повторно розглянути справу, що призводить до повторної відмови. В практиці адвокатів, які співпрацюють з ХПГ, траплялись випадки таких циклічних відмов протягом більш ніж десяти років.

Крім того, ДМС України оскаржує рішення судів в апеляційному та касаційному порядку. У випадках, коли суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження, прийняття остаточного рішення може затягнутися на декілька років.

Так, наприклад щодо згаданих вище Руслана та Магомеда Ілієва, які звернулись до ДМС України перебуваючи під ектрадиційним арештом у Запорізькому СІЗО, ДМС прийняло рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в один день 27.10.2016 р. та Ілієв оскаржили відмову до Окружного адміністративного суду міста Києва та їхні позови були задоволені, відносно – судом першої інстанції[75] з наступним підтвердженням судом апеляційної інстанції, відносно Ілієва – судом апеляційної інстанції[76].

ДМС одночасно розпочала повторний розгляд заяв шукачів захисту та оскаржила судові рішення до Верховного Суду.

У серпні 2018 року ДМС повторно відмовила Руслану Мейрієву у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, незважаючи на висновки суду щодо явного політичного характеру кримінальної справи в Росії відносно нього. оскаржив цю відмову до Окружного адміністративного суду міста Києва,

[75] Москвичова А. Із України «з любов'ю»: правозахисники бояться видачі ФСБ шукача притулку Мейрієва: https://www.radiosvoboda.org/a/28481049.html // Радіо Свобода – 12 травня 2017

[76] Людина і право //Іноземці шукають притулку в Україні// https://espreso.tv/video/260723 – 4 серпня 2018

у той час як у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду продовжується розгляд касаційної скарги ДМС України на попередні судові рішення в його справі.

В особливо вразливому стані опиняються ті шукачі захисту, які утримуються під тимчасовим або екстрадиційним арештом.

По-перше, положення ст. 583 КПК України **не передбачають будь-яку альтернативу застосуванню тимчасового арешту**.

По-друге, внаслідок застосування тимчасового арешту до 40 діб та екстрадиційного арешту до 12 місяців, на практиці в екстрадиційних справах стосовно шукачів захисту завжди порушуються положення п. 2 ч. 3 ст. 197 КПК України щодо максимального строку тримання особи під вартою під час досудового розслідування, оскільки особа тримається 12 місяців (максимальний строк ектсрадиційного арешту) плюс 40 днів (максимальний строк тимчасового арешту), бо весь цей час йде розгляд її заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та оскарження негативного рішення ДМС України та судів.

Із системного тлумачення цієї норми та норм п.6 ст. 183, ч.1 ст. 583, ч. 9 ст. 583, ч.1 ст. 584 КПК України та §1(f) статті 5 ЄКПЛ вбачається, що тимчасовий арешт та екстрадиційний арешт є спеціальними видами запобіжних заходів і в разі їх послідовного застосування до однієї затриманої особи становлять одне безперервне позбавлення особи свободи, час якого має відраховуватись від моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою (ч.1 ст. 209 КПК України).

З позиції Європейського суду з прав людини затримання і наступне тримання особи під вартою з будь-яких підстав є одним безперервним позбавленням особи свободи, про що він висловлювався, зокрема, в таких справах:

Справа Polonskiy v. Russia: «Суд вважає, що особа, яка стверджує порушення пункту 3 статті 5 Конвенції щодо тривалості його тримання під вартою, скаржиться на триваючу ситуацію, яка повинна розглядатися як єдине ціле, а не розділятися на окремі періоди в порядку, запропонованому Урядом» (§132)[77].

[77] CASE OF POLONSKIY v. RUSSIA. HUDOK European Court of Human Rights, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Polonskiy%20v.%20Russia%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-91788%22]}

Справа Solmaz v. Turkey: «Суд зазначає, що, в даному випадку тримання заявника під вартою почалося, коли він був заарештований 23 січня 1994 для цілей пункту 3 статті 5 Конвенції до його засудження» (§34). Отже, Суд вважає, що, в даному випадку, численні, послідовні періоди тримання під вартою заявника слід розглядати як єдине ціле» (§36)[78].

Також, в Україні є поширеною практика повторних арештів, яка порушує право особи на свободу та особисту недоторканність і не відповідає міжнародним зобов'язанням України. Яскравою ілюстрацією цієї проблеми є справа *Карпенко проти України*, що знаходиться в Європейському суді з прав людини та вже була комунікована. Пан Карпенко, громадянин Російської Федерації, був затриманий в Україні з метою екстрадиції. Після першого затримання послідували ще 4 арешти: кожного разу після рішення апеляційного суду про недотримання прокуратурою процесуального законодавства та необхідність звільнення затриманого з-під арешту в залі суду Карпенко був знову затриманий прокуратурою за новим клопотанням про застосування до нього екстрадиційного арешту. Всі п'ять разів обставини справи затриманого не змінювались, а клопотання прокуратури базувалось на тих самих аргументах. Кожен арешт Карпенка далі був схвалений слідчим суддею та далі скасований апеляційним судом, щоб процес затримання зрештою почався спочатку. Така практика спостерігалася також й у інших справах щодо екстрадиційних арештів: Зелімхана Бєлхароєва, Шахбана Ісакова, Аріфа Джабарова та інших. Такі повторні арешти є справжнім знущанням з людей, яких випускають на волю в залі суду, або з СІЗО і знову заарештовують на виході з суду.

Причиною таких порушень є свавільне тлумачення КПК прокуратурою та слідчими суддями. На практиці, якщо слідчий суддя звільнить затриману особу з-під екстрадиційного арешту, вона може бути повторно заарештована на підставі ч.13 статті 584 КПК: «Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України». У даній статті йдеться про повторний арешт для **фактичної** передачі особи, тобто після завершення екстрадиційної перевірки і ухвалення рішення про її видачу. Також для фактичної пере-

[78] CASE OF SOLMAZ V. TURKEY HUDOK European Court of Human Rights Application number: 51564/99 https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}

дачі мають бути завершені всі процедури щодо відмови у притулку в Україні аж до апеляційної інстанції. Натомість, через неточність формулювань ч. 13 статті 584 КПК, прокурори і слідчі судді надають набагато ширше тлумачення даної статті і застосовують повторний арешт за тими самими обставинами одразу після звільнення особи з-під варти. Це відбувається навіть у випадку звільнення з-під варти судом вищої інстанції – апеляційним судом, що взагалі руйнує логіку судової системи.

Таке тлумачення статті створює одразу три практичні проблеми: по-перше, фактично нівелюється значення судового рішення як обов'язкового до виконання, оскільки рішення слідчого судді про звільнення особи з-під арешту не має жодного значення для повторного арешту особи; по-друге, порушується принцип ієрархії судових органів, у випадках, коли слідчий суддя ухвалює рішення про екстрадиційний арешт, після рішення про звільнення апеляційним судом, де факто скасовуючи рішення суду вищої інстанції; по-третє, особа, що затримується за цією статтею, стає заручником безкінечного кола арештів та звільнень в разі, якщо прокуратура буде затримувати особу та подавати клопотання про арешт одразу ж після звільнення такої особи з-під попереднього арешту.

Ця практика, а також неточність формулювання українського кримінального процесуального законодавства містять суттєві порушення Європейської конвенції з прав людини – її статей 5 та 13, які встановлюють право особи на свободу та особисту недоторканність й на ефективний засіб правового захисту. Вони також суперечать прецедентам Європейського суду, які говорять про неприпустимість широкого інтерпретування державами такого базового права як право на свободу[79], а також необхідності побудови законодавства про затримання осіб за принципом правової визначеності[80], коли наслідки дії закону є передбачуваними, тобто особа, вчинивши певну дію, має ясно усвідомлювати, які це матиме для неї наслідки[81].

[79] Case of Čonka v. Belgium, HUDOC, no. 51564/99, § 42 in limine, ECHR 2002-I, and Shamayev and Others v. Georgia and Russia, no. 36378/02, § 396, ECHR 2005-III http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/ecthr-%C4%8Donka-v-belgium-application-no-5156499-5-february-2002

[80] Case of Farhad Aliyev v Azerbaijan, HUDOC, no. 37138/06, §146, 9 November 2010 https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2237138/06%22],%22itemid%22:[%22001-101682%22]}

[81] Case of Baranowski v. Poland, HUDOC, no. 28358/95, §§ 51-52, ECHR 2000-III https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2228358/95%22]}

Крім вищезазначених проблем, шукачі захисту, які знаходяться під тимчасовим або екстрадиційним арештом стикаються з фізичною неможливістю звернутись із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, адже не в усіх обласних центрах, де знаходяться слідчі ізолятори, в яких утримуються особи під тимчасовим або екстрадиційним арештом, наявний один з 13 міжрегіональних підрозділів ДМС України, які уповноважені приймати та розглядати заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

До того ж, положення ч. 1 ст. 7 Закону України «Про біженців…» вимагають особистого подання такої заяви, що для особи, яка тримається під вартою, просто неможливо. На практиці ця колізія призводить до того, що захисник шукача захисту неодноразово подає заяву свого клієнта до ДМС України, отримує відмову у її прийнятті, оскаржує її до ДМС України в адміністративному порядку, або до суду, та тільки після цього до шукача захисту, який тримається в СІЗО, виїжджає працівник ДМС України.

Російські демократи та опозиціонери, що шукають притулку в Україні

Як можна було пересвідчитися на прикладі викрадення і повернення російського опозиціонера Володимира Єгорова, участь в акціях на підтримку України і переслідування за це в Росії є, на думку компетентних органів, недостатніми підставами для отримання притулку в Україні. Яскравими прикладами роботи ДМСУ з російськими біженцями з політичних мотивів є справи Петра Любченкова, Сергія Анісіфорова, Павла Шехтмана, Олексія Вєтрова та інших.

Найбільш показовою є справа Петра Любченкова, громадянина РФ, який прибув в Україну в червні 2014 р. у пошуках притулку. Починаючи з березня 2014 р., Любченков активно висловлював свої опозиційні режиму Путіна погляди, засуджував дії РФ у Криму та на сході України. Також Любченков був одним із співорганізаторів опозиційного маршу «За федералізацію Кубані» (фактично на підтримку України) у серпні 2014 року. В Україні Петро Любченков став членом громадської організацій «Самооборона Майдану» та «Правий сектор», активно займався волонтерською діяльністю. За свою проукраїнську позицію Любченко отримував погрози в соцмережах. Учасники та організатори зазначеного маршу Полюдова, Мартинов, Любченков, Тітаренко зазнали політичних переслідувань у РФ. Щодо них були порушені кримінальні

справи за політичними звинуваченнями за статтями 280 ч.2 «Публічні заклики до здійснення екстремістської діяльності, здійснені з використанням мережі «Інтернет», 280-1 ч.2 КК РФ «Публічні заклики до здійснення дій, направлених на порушення територіальної цілісності Російської Федерації здійснені з використанням інформаційно-комунікаційної мережі «Інтернет». Дар`ю Полюдову та Сергія Тітаренка було заарештовано. Крім того, співорганізаторів маршу, зокрема й Любченкова, було внесено до «Переліку екстремістів та терористів». Дар'я Полюдова була засуджена до двох років ув'язнення в колонії-поселенні[82], а Сергій Тітаренко оштрафований на 100 тис. рублів. Вони обидва були визнані політв'язнями Правозахисним центром «Меморіал»[83]. Щодо політичних переслідувань в РФ, зокрема, щодо цієї справи, політико-правову оцінку надало МЗС України, яке звернулося з вимогою «припинити репресії проти представників власного народу, які наважилися висловити незгоду з політикою Кремля»[84].

У грудні 2014 року Любченкова було оголошено у федеральний та міжнародний розшук. 11 лютого 2015 р. щодо нього Октябрським районним судом м. Краснодара РФ заочно було обрано запобіжний захід – взяття під варту, а у грудні 2015 року Генеральною прокуратурою РФ було надіслано запит в Україну щодо видачі Любченкова до РФ. Про місце перебування Петра Любченкова російська прокуратура дізналася шляхом незаконної передачі персональних даних та інформації про шукача притулку від українських компетентних органів, про що свідчать матеріали справи. Зокрема у справі Любченкова наявний лист прокуратури Одеській області від 12.02.2015 р. «Щодо видачі з України до Російської Федерації Любченкова П.П» у якому зазначено: «Прошу УКР ГУ МВС України в Одеській області каналами спецзв'язку звернутися до компетентних органів Російської Федерації з питання надання інформації про обраний у вказаній кримінальній справі стосовно Любченкова П.П. запобіжний захід та підтвердження намірів вирішувати через центральні органи питання про видачу зазначеної особи. На той час Любченков у

[82] Полюдова Дарья Владимировна http://old.memo.ru/d/214405.html //Мемориал – 30 октября 2014

[83] Титаренко Сергей Александрович http://old.memo.ru/d/229127.html //Мемориал – 19 марта 2015

[84] Киев требует от Кремля прекратить репрессии в России: http://sprotyv.info/ru/news/3773-kiev-trebuet-ot-kremlya-prekratit-repressii-v-rossii // Информационное Сопротивление -.20 августа 2014

міжнародному розшуку не перебував та запит на його видачу не надходив, натомість він знаходився у процедурі отримання захисту. Цьому листу передував лист ДМС України до прокуратури Одеської області від 30 вересня 2014 року, в якому зазначалося: «іноземець повідомив про власне переслідування, яке виникло в силу власної незгоди із зовнішньою політикою РФ. Разом з тим, аналіз інформації по країні походження іноземця встановив, що особа віднесена до числа екстремістів або терористів на території РФ». При цьому доказом, що Любченков є дійсно терористом, в листі ДМС України було посилання на сайт newsru.ua.

ДМС України двічі відмовляла Любченкову в наданні захисту:

– Рішенням ДМС від 19 грудня 2014 р. № 769-14;

– Рішенням ДМС від 17 лютого 2016 р. № 70-16.

Всі відмови були визнані судами неправомірними, однак, висновки суду були проігноровані ДМС України. Під час судового засідання представниця ДМС посилалася на Конституцію РФ, і заявляла, що Російська Федерація демократична держава і що «в Росії немає тортур чи нелюдського поводження – офіційно це ніде не закріплено…»[85]

Зрештою Одеський окружний адміністративний суд 11.05.2016 року визнав незаконною відмову ДМС України у наданні захисту та зобов'язав ДМС визнати Любченкова біженцем. У рішенні, зокрема, зазначено: «... згідно зі змістом Конвенції про статус біженців 1951 року поняття біженець включає чотири основні підстави, за наявності яких особі може бути наданий статус біженця. До таких підстав відносяться: знаходження особи за межами країни своєї національної належності або, якщо особа не має визначеного громадянства – за межами країни свого колишнього місця проживання; неможливість або побоювання користуватись захистом країни походження; наявність цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань. Стосовно Любченкова П.П. такі підстави встановлені в ході судового розгляду справи та з урахуванням ухваленого у справі №815/543/15 рішення, суд дійшов висновку про наявність достатніх підстав для зобов'язання відповідача прийняти рішення про визнання Любченкова П.П. біженцем»[86]. І лише в січні 2017 року Петро Любченков нарешті отримав статус біженця.

---

[85] Новости от 06.02.2015. You Tube: https://www.youtube.com/watch?v=K_DAUVMSEYI – сюжет з 17 хв. 8 сек.

[86] Постанова від 11 травня 2016 Справа № 815/1170/16 Єдиний державний реестр судових рішень http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57754328

Схожею є справа Сергія Анісіфорова, російського актора, який приїхав в Україну в жовтні 2013 року у приватних справах. Анісіфоров брав участь в «Євромайдані», під час подій на Грушевського був контужений. Зараз він мешкає в Одесі, є волонтером і членом організації «Самооборона Майдану». За участь в Євромайдані і свою проукраїнську діяльність Анісіфоров постійно отримував погрози в соцмережах, його дані розміщені на російському сайті «Трибунал: відплата настане» в розділі «Каратель»[87].

В липні 2014 року Анісіфоров звернувся до ГУ ДМС України в Херсонській області із заявою про надання захисту в Україні. ДМСУ прийняла рішення про відмову Анісіфорову в оформленні документів. Проти зазначеного рішення було подано адміністративний позов. Постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 02 грудня 2014 року позов було задоволено частково: наказ від 11.08.2014 р. № 70-б ГУ ДМС України в Херсонській області визнано неправомірним та скасовано й зобов'язано повторно розглянути заяву Анісіфорова про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в Україні відповідно до вимог чинного законодавства. Одеським апеляційним адміністративним судом під час розгляду справи зокрема було встановлено обставини, які свідчать про обґрунтованість побоювань Анісіфорова стати жертвою переслідування у РФ[88]. Однак, висновки суду не були прийняті ДМС до уваги. Рішенням ДМС від 12 серпня 2015 р. № 553-15 Анісіфорову було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Проти зазначеного рішення було знову подано адміністративний позов. Постановою Одеського окружного адміністративного суду від 09 грудня 2015 року позов було частково задоволено: рішення ДМС від 12.08.2015 р. № 553-15 було скасовано та зобов'язано ДМС повторно розглянути заяву Анісіфорова про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту[89].

Однак, висновки суду знову не були прийняті ДМС до уваги. Рішенням ДМС від 14.07.2016 р. № 365-16 Анісіфорову було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Анісіфоров знову звернувся з адміністративним позовом до Одеського окружного адміністративного суду. 18.10.2016 року Одеський окружний адміністративний суд скасував рі-

[87] Анисифоров Сергей. Трибунал http://tribunal-today.ru/14901/

[88] Постанова від 2 грудня 2014 р . Справа № 821/ 3496 / 14, Єдиний державний реєстр судових рішень http://reyestr.court.gov.ua/Review/41903730/

[89] Постанова від 9 грудня 2015 Справа № 815/6098/15, Единий державний реестр судових рішень http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54344929/

шення ДМС про відмову у статусі і зобов'язав розглянути питання щодо надання або статусу біженця, або додаткового захисту в Україні. 22.02.17 р. Апеляційний адміністративний суд залишив скаргу ДМС без задоволення. 13 червня 2017 року Анісіфоров врешті отримав додатковий захист. 3 роки біженської процедури і судових процесів, 8 виграних судів знадобилися йому для отримання притулку в Україні. Хоча залишається незрозумілим, чому саме додатковий захист, а не статус біженця, коли всі підстави були для отримання саме статусу біженця. Окрім права на отримання громадянства і одноразової допомоги біженцям аж у 17 грн., різниця між цими статусами у можливості біженців отримати проїзний документ для виїзду за кордон. Особи, що отримали додатковий захист стають фактично невиїзними.

Павло Шехтман – блогер, активіст, еколог, учасник проукраїнських акцій у Росії, відносно якого у власній країні було порушено кримінальну справу за проукраїнську позицію. Пан Шехтман втік з-під домашнього арешту і таким чином врятувався від ув'язнення. Формальною підставою переслідувань став емоційний коментар Шехтмана в соціальній мережі, де він вкрай негативно відреагував на повідомлення про те, що українських полонених військовослужбовців розстрілюють за відмову надавати інтерв'ю російським пропагандистським ЗМІ. Це було на початку російського вторгнення на Донбас. Росіянин назвав таких пропагандистів «журнашлюшками» і заявив про необхідність їх знищувати. Такий коментар московськими слідчими був розцінений як спрямований на розпалювання ненависті до цілої соціальної групи – журналістів і, відповідно, одразу порушено кримінальну справу.

Шехтман втік до України і звернувся з заявою про статус біженця. Проте, спеціалісти ДМС взяли за основу постанову про притягнення до кримінальної відповідальності Павла Шехтмана та зробили висновок, що він не переслідується за власні переконання, а ухиляється від кримінальної відповідальності. Довга «протестна» історія росіянина, його погляди та активна опозиційна діяльність не були взяті до уваги, так само були проігноровані п'ять побиттів Шехтмана в Росії під час захисту Хімкінського лісу, на Тримфальній площі тощо, про які також повідомлялося у ЗМІ. Рішення про відмову у статусі біженця було оскаржено в суді. В одному з судових процесів, під час активної фази російсько-українського збройного конфлікту, на питання Шехтмана: «Чи визнаєте Ви факт агресії Росії проти України?», представник ДМС заявив, що він не знає про те, чи йде війна між Росією та Україною, крім того факт війни не доведений, оскільки Росія є членом Ради Безпеки ООН.

ДМС виграла суд першої інстанції, проте, Київський апеляційний адміністративний суд скасував це рішення і зобов'язав ДМС розглянути заяву про притулок

повторно, з урахуванням особи позивача, його поглядів та діяльності, інформації про країну походження, дотримання нею прав людини та кримінального правосуддя, розглянути питання отримання захисту в Україні. Міграційна служба подала касацію і програла, після чого досить швидко провела нове «розслідування», яким «встановила» необхідність відмовити блогеру та активісту у захисті в Україні через недоведеність небезпеки проживання у Росії та, повторно, зарахувала кримінальну справу як загально кримінальну, а не політичну. Рішення міграційної служби було знову оскаржено до Окружного адміністративного суду м. Києва і, після декількох процедурних моментів, все ж таки призначено до розгляду восени 2017 року. Враховуючи занятість судової колегії, важкість справи та велику кількість матеріалів і доказів, колегія суддів винесла рішення майже через рік – 31 жовтня 2018 року. Суд визнав протиправним та скасував рішення ДМСУ про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту та зобов'язав ДМСУ вирішити питання про надання Павлу Шехтману статусу біженця або додаткового захисту[90]. На даний час очікується апеляційна скарга ДМС на рішення у цій справі, де вже міграційна служба буде доводити незаконність рішення суду першої інстанції[91].

Були й інші приклади роботи ДМС України.

Юрій Шаулов, російський девелопер, міністр територіального розвитку і будівництва Мурманської області, проти якого було сфабриковано кримінальну справу зі звинуваченням у перевищенні посадових повноважень, легально прибув до України разом із сім'єю у серпні 2009 року. У 2013-2014 брав участь у Євромайдані, а потім став волонтером і надав значну підтримку Національній гвардії України. Він звернувся за статусом біженця у вересні 2014 року. Восени 2015 року ДМСУ відмовила йому у статусі біженця, а також винесла рішення про примусове повернення, за яким він мусив протягом 5 днів залишити територію України. Юрій Шаулов встиг оскаржити рішення в Київському окружному адміністративному суді. Суд зобов'язав міграційну службу переглянути його заяву повторно, Апеляційний адміністративний суд відмовив ДМС у задоволенні апеляційної скарги. У травні 2016 року Шаулов був викликаний до Київського міського відділення ДМС для співбесіди. Прямо в кабінеті співробітника міграційної служ-

[90] Рішення від 31 жовтня 2018 Справа № 826/18174/16 Единий державний реестр судових рішень http://reyestr.court.gov.ua/Review/77502527

[91] Скорбач О. Черговий міграційний триллер: http://khpg.org/index.php?id=1541775677&fbclid=IwAR2csLP4UsAayTuzedGa8Id7B3_hj5BYxJPAfWfpjr8-yRAemWm9MbABujA // Права Людини – 9.11 2018

би, який мав проводити інтерв'ю, Шаулов був затриманий національною поліцією з метою примусового повернення. Це було б однозначним порушенням закону, аналогічним вищенаведеному випадку з Амінат Бабаєвою та Володимиром Єгоровим, але ще брутальнішим, з огляду на чинне рішення суду про перегляд рішення ДМС про відмову в отриманні притулку, а також того факту, що Шаулов був волонтером АТО. Але Шаулов встиг повідомити друзів про затримання, і добровольці АТО, волонтери та правозахисники відбили його у поліції. Слідчий відмовився надавати протокол про затримання. На підтримку Шаулова з проханням надати йому притулок звернулися народні депутати. Його справа і випадок з незаконним затриманням розглядалася на засіданні парламентського Комітету з прав людини, національних меншин та міжнаціональних відносин. ДМС повторно не відмовила Шаулову. 21 липня 2017 року він отримав статус біженця.

Проблема статусу в Україні іноземців-комбатантів та ОБГ-комбатантів (учасників АТО/ООС)

Початок революційних подій в Україні у 2013 році зібрав у Києві багатьох політичних та релігійних противників «руського світу», які бажали боротися «за вашу і нашу свободу». Крім того, навесні 2014 року внаслідок тенденційного та спотвореного подання ЗМІ та користувачами соцмереж інформації про Революцію Гідності в Україні у країнах СНД, насамперед Російській Федерації та країнах Центральної Азії, створило у багатьох противників місцевих авторитарних режимів хибну ілюзію швидких фундаментальних змін в Україні в бік європейських цінностей.

Всьому вищезгаданому сприяв безвізовий режим між багатьма колишніми республіками СРСР та певну безпеку перебування в Україні мігрантів з колишніх республік у порівнянні, наприклад, із ситуацією в Росії.

Багато хто з російських, білоруських та центрально-азійських опозиціонерів вирішили продовжувати боротьбу з російським режимом в Україні у лавах добровольчих збройних формувань, які активно створювалися навесні 2014 року, зокрема такі як Міжнародний миротворчий батальйон імені Джохара Дудаєва (згодом на честь загиблого командира – Іси Мунаєва), батальйон «Крим» та інші.

З моменту початку участі у бойових діях та навіть у випадку тільки волонтерської допомоги добробатам, іноземці та ОБГ стали об'єктом інтересу з боку правоохоронних органів країн свого походження, адже всі пострадянські країни мають подібні один до одного статті Кримінального кодексу щодо тероризму/екстремізму, а також щодо найманства.

Усі комбатанти, як діючі, так і колишні, стикнулися із загальною проблемою – для них немає окремого міграційного статусу, а доступні варіанти (прийняття українського громадянства у спрощеному порядку, отримання посвідки на тимчасове проживання у зв'язку з провадженням волонтерської допомоги, вступ на службу до Збройних Сил України та визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту), крім останніх двох, об'єднує необхідність мати дійсні документи, що посвідчують особу, а у випадку прийняття громадянства – ще й довідку про несудимість з посольства країни походження.

Крім того, інститут військової служби для іноземців та осіб без громадянства був створений значно пізніше, ніж більшість з іноземних комбатантів опинились на території України, адже вони ще брали участь у подіях Революції Гідності. Отже, тільки ті іноземці та ОБГ мали можливість легально влаштуватися в ЗСУ, які станом на 05.11.2015 р. брали участь у бойових діях та мали на руках дійсні документи, що посвідчують їх особу.

Також існує певна кількість колишніх комбатантів, які внаслідок поранення або хвороби припинили участь у збройному конфлікті, але продовжують перебувати під ризиком переслідування з боку спецслужб країни походження.

Сьогодні фактично тільки два статуси захищають особу від екстрадиції – громадянство України та статус біженця.

Комбатанти, які не мають дійсних документів, фактично змушені звертатися за міжнародним захистом, але статуси «біженця» або «особи, яка потребує додаткового захисту» за своєю правовою природою є гуманітарними статусами, які не можна розповсюджувати на осіб, які беруть участь у збройному конфлікті. В іншому випадку буде підірвана сама гуманітарна сутність інституту міжнародного захисту. Таким чином, тільки колишні комбатанти, які відмовились від участі у збройному конфлікті, мають хоч якийсь шанс на визнання отримання статусу біженця.

Це означає, що поза системою державного контролю та без доступу до соціальних, медичних, адміністративних послуг залишаються всі іноземці та ОБГ, які брали участь в АТО/ООС до 05.11.2015 р. або пізніше та не уклали контракти зі Збройними Силами України, насамперед, через відсутність документів, що посвідчують особу. Всі ці особи розглядаються ДМС України як порушники міграційного законодавства та підлягають примусовому поверненню та примусовому видворенню з ймовірністю поміщення до ПТПІ на час виконання відповідного рішення.

Крім того, всі ці особи знаходяться під ризиком оголошення їх у розшук за неполітичні злочини у країні походження та внесення до бази Інтерполу, що автоматично призводить до їх затримання правоохоронними органами України та повідомлення про це правоохоронних органів відповідної країни.

Без створення окремого міграційного статусу для колишніх комбатантів, а також діючих, але тих, що не мають дійсних документів, що посвідчують особу, цю проблему неможливо вирішити.

Під час підготовки цієї доповіді стало відомо про екстрадицію до РФ Тимура Тумгоєва, попри те, що він після звільнення з-під екстрадиційного арешту вступив до лав добровольчого об'єднання вихідців з республік Північного Кавказу РФ. Його участь у батальйоні імені Шейха Мансура підтвердив в Генеральній прокуратурі України командир цього підрозділу Муслім Чеберлоєвський, а також інші бійці та офіцери Української добровольчої армії, до складу якої входить згаданий батальйон. Участь Тумгоєва в бойових діях проти проросійських сепаратистів Донбасу істотно погіршило його ситуацію в РФ – до сфабрикованої справи щодо його участі в незаконних збройних формуваннях на території Сирії додалися реальні факти участі в батальйоні імені Шейха Мансура, яке в Росії спецслужбами сприймається як «незаконне збройне формування». Після цього жоден шукач захисту – колишній комбатант – на жаль, не може почувати себе в Україні у безпеці.

Верховна Рада України невдовзі після екстрадиції Тумгоєва прийняла у першому читанні законопроект №3433 про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які брали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України)[92]. Він має на меті упорядкувати перебування учасників АТО/ООС – негромадян України та спростити набуття ними офіційного статусу на території України.

Безпека в Україні жертв переслідування іншими авторитарними режимами країн колишнього СРСР

Азербайджан

У Азербайджані панує авторитарний режим Ільхама Алієва, який є президентом республіки з 2003 року. Тривалі переслідування зробили слабкою формальну

[92] Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які брали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57000

політичну опозицію. В останні роки спостерігається сильний тиск на громадянські свободи, що залишає громадянам та громадським об'єднанням мало можливостей для публічного вираження своїх поглядів[93].

Конституція Азербайджану передбачає президентську форму правління. Адміністрація Президента є центральним органом влади, який тримає під контролем судову владу, законодавчу владу – Міллі Меджліс та інші органи виконавчої влади[94].

Сепаратисти, за підтримки Вірменії, продовжували контролювати більшість території Нагорного Карабаху та семи навколишніх азербайджанських територій. Остаточний статус Нагорного Карабаху залишається предметом міжнародного посередництва Мінської групи ОБСЄ, яку очолюють Франція, РФ та США. Насильство вздовж лінії розмежування триває. Періодичні обстріли призвели до втрати серед військових та цивільних осіб. Після спалаху насильства в квітні 2016 року сторони конфлікту подали скарги до ЄСПЛ, звинувачуючи одна одну у вчиненні звірств за цей час[95].

Найважчі проблеми у галузі прав людини становили: незаконні або свавільні вбивства, катування, суворі, а іноді загрозливі для життя умови тримання, свавільні арешти, відсутність незалежного суду, переслідування політичних в'язнів, криміналізація наклепу, фізичні напади на журналістів, свавільне втручання у приватне життя, втручання у свободу вираження поглядів, зборів та об'єднань шляхом залякування, позбавлення волі за сумнівними звинуваченнями, фізичні напади на окремих активістів, журналістів, діячів світської та релігійної опозиції, блокування веб-сайтів, зростання кількості журналістів та активістів, яким обмежено свободу пересування; суворі обмеження на політичну діяльність, системна корупція уряду, катування поліцією представників ЛГБТІ-спільноти, найгірші форми дитячої праці, для ліквідації яких уряд не доклав належних зусиль. Уряд не притягував до відповідальності або покарання переважну більшість посадових осіб, які вчинили порушення прав людини – проблемою залишається безкарність[96].

---

[93] Azerbaigan. Freedom in the World 2018.: https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/azerbaijan

[94] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Azerbaigan. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapperhttps://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

[95] Там само

[96] Там само

Влада активізувала придушення критиків режиму, які втекли з країни, багато хто з них був незаконно повернутий до Азербайджану, також переслідуванням піддавалися їхні родини. Журналіст-розслідувач Афган Мухтарли був викрадений 29 травня у столиці Грузії Тбілісі, а наступного дня з'явився під вартою азербайджанської прикордонної поліції. Він сказав, що він був викрадений та переправлений через кордон службами безпеки, які звинуватили його в різноманітних правопорушеннях, включаючи контрабанду[97]. Він був засуджений до 6 років ув'язнення[98].

Відомий азербайджанський журналіст і дисидент Фікрат Гусейнов був затриманий Державною прикордонною службою України в міжнародному аеропорту «Бориспіль» 14 жовтня 2017 року. Під час посадки на рейс до Дюссельдорфа виявилось, що пана Гусейнова оголошено в міжнародний розшук на запит Республіки Азербайджан. 17 жовтня його було заарештовано Бориспільським міськрайонним судом на 18 діб з метою подальшої екстрадиції. Слід зауважити, що суд дав 18 діб тимчасового арешту відповідно до Європейської конвенції про видачу правопорушників, а не як зазвичай – 40 діб відповідно до ст. 583 КПК. Влада Азербайджану заявляла, що Фікрат Гусейнов у 2008 році покинув країну нібито з метою організації нелегальної міграції окремих громадян з Республіки Азербайджан. Журналіста підозрювали, що він підробив документи, щодо переслідування певних осіб через їх ідеологічні, політичні погляди, соціальну приналежність та представив ці відомості іноземним міграційним органам. В результаті, деякі особи отримали статус біженця в різних європейських країнах. Насправді, Фікрат Гусейнов покинув Азербайджан, після того, як його викрали, жорстоко побили та поранили ножем в шию. Викрадачів не було знайдено. Він отримав статус біженця, а згодом і громадянство Королівства Нідерландів.

За тиждень до затримання, Фікрат Гусейнов без проблем прилетів до України. Метою його візиту було відкриття української філії опозиційного азербайджанського супутникового телеканалу «Turan.TV». Журналіст заявив, що весь час в Україні за ним стежили спецслужби. 27 жовтня Фікрат Гусейнов був звільнений з-під варти Шевченківським районним судом м. Києва на поруки народного депутата Миколи Княжицького та директора адвокаційного центру УГСПЛ Бориса Захарова.

---

[97] Azerbaijan 2017/2018. Amnisty international https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/azerbaijan/report-azerbaijan/

[98] Верховный суд Азербайджана подтвердил приговор Мухтарлы: https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/325511/ // Кавказский Узел – 18 сентября 2018

Одразу із залу суду прокурор Рустам Сутко поїхав до Київського СІЗО, де раніше утримувався журналіст, та незаконно забрав його паспорт. Лише через два місяці, під час продовження запобіжного заходу прокуратурі вдалося домогтись від суду додаткового обов'язку для Фікрата Гусейнова: «здати на зберігання паспорт громадянина Королівства Нідерландів».

Майже одразу, дипломатичними каналами стало відомо, що Комісія з контролю за файлами Інтерполу видалила запис про розшук Фікрата Гусейнова у зв'язку із явним політичним переслідуванням. Однак Національна поліція, прокуратура та суди залишались байдужими до цих повідомлень і відмовлялись зробити необхідні запити.

Протягом шести місяців жодних значимих дій у справі не відбувалось. Фікрат Гусейнов був змушений залишатися в України, а прокуратура Київської області, відповідальна за екстрадиційну перевірку, не квапилася. За цей час було відправлено лише два запити до ДМС України для з'ясування, чи звертався журналіст із заявою про надання статусу біженця в України або за набуттям українського громадянства. І лише 2 квітня 2018 року слідчий суддя Печерського районного суду міста Києва відмовив у черговому продовженні запобіжного заходу щодо Фікрата Гусейнова. Ця новина виявилася настільки неочікуваною для присутнього в суді прокурора Сергія Остапця, що він забрав паспорт журналіста у секретаря судового засідання і покинув будівлю суду. На жаль, ані звернення самого Гусейнова, ані заява про злочин від народного депутата Миколи Княжицького не допомогли повернути незаконно вилучений паспорт. Гусейнов знов був змушений залишатись в України, без жодного обмеження, накладеного судом.

Незважаючи на такі грубі порушення закону з боку прокуратури, за кілька днів до суду знову надійшло клопотання про обрання запобіжного заходу журналісту у вигляді особистого зобов'язання не відлучатись з Києва без повідомлення прокурора та здати на зберігання до прокуратури свій паспорт. Але слідчий суддя не зміг розглянути це клопотання за одне засідання та оголосив перерву. Після закриття судового засідання адвокат Дмитро Мазурок підійшов до секретаря та забрав своє посвідчення та паспорт Фікрата Гусейнова. Незважаючи на протести прокурора, суд відмовився втручатися і покривати чергове порушення закону з боку прокуратури. Саме це дозволило журналісту Фікрату Гусейнову законно залишити Україну наступного дня. Він перетнув кордон із Польщею і благополучно дістався Нідерландів. У цій історії ми знову зіткнулися з неформальною співпрацею азербайджанських спецслужб з українською службою безпеки та прокуратурою.

Білорусь

Білорусь є авторитарною державою. З часу обрання Президентом у 1994 році Олександр Лукашенко закріпив своє панування над усіма інституціями та знищив верховенство права в країні авторитарними засобами, маніпулятивними виборами та свавільними указами. Усі наступні президентські вибори не відповідали міжнародним стандартам. Аналогічна ситуація склалася з виборами до парламенту. Найважчі проблеми з правами людини включали: катування; небезпечні для життя умови тримання; свавільні арешти і затримання; неспроможність забезпечити справедливий судовий розгляд через втручання адміністрації у судові справи, закритість деяких судових процесів для громадськості, розгляд без присутності обвинуваченого; втручання у приватне життя; жорстке втручання у свободу слова, включаючи криміналізацію наклепу на чиновників; насильство та свавільні затримання журналістів; суворі обмеження свободи зібрань та об'єднань, в тому числі шляхом застосування кримінальних покарань за заклик до мирної демонстрації, а також законодавство, що криміналізує діяльність та фінансування груп, не схвалених владою; обмеження свободи пересування, зокрема колишніх політв'язнів; відсутність розслідування протягом тривалого часу випадків політично вмотивованих зникнень; корупція у всіх гілках влади; тиск на жінок з приводу абортів; торгівля людьми; придушення незалежних профспілок. Влада на всіх рівнях діяла безкарно і не вжила заходів для переслідування або покарання чиновників в уряді або силах безпеки, які вчинили порушення прав людини[99].

Уряд придушує будь-яку політичну опозицію. Білорусь – єдина країна Європи, що не є членом Ради Європи. Вищою мірою покарання в республіці є смертна кара. Громадяни Білорусі не можуть вільно реалізовувати свої громадянські та політичні права, свобода слова жорстко обмежується[100]. Сотні людей були заарештовані за участь у різноманітних мирних акціях протесту, десятки з них були засуджені і визнані в'язнями сумління[101]. На міжнародній арені Білорусь є союзницею

[99] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Belarus. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

[100] Belarus. Freedom in the World 2018. Freedom House// https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/belarus

[101] Belarus 2017 /2018. Amnesty international // https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/belarus/report-belarus/

РФ. Вона є залежною від Росії, фактично промінявши частку свого суверенітету на дешеві енергоносії. Білорусь визнала анексію АР Крим Росією.

В Україні ситуація з біженцями з Білорусі дуже схожа на ситуацію з біженцями з РФ. Невизначеність статусу іноземних добровольців, недружнє ставлення компетентних державних органів релевантне і для білорусів. Ці фактори створюють небезпеку для білоруських шукачів притулку в Україні. Крім того, саме Білорусь використовується як транзитна територія біженцями і російськими спецслужбами. Вже згадувалося, що український політв'язень Павло Гриб був виманений саме на територію Білорусі, а російський політв'язень Володимир Єгоров саме у Білорусі був затриманий КДБ і переданий до РФ.

Білоруський доброволець, боєць Добровольчого українського корпусу «Правого сектора» Тарас Аватаров був засуджений у Білорусі до 5 років позбавлення волі за «незаконне придбання, зберігання, перевезення та носіння вибухового пристрою і переміщення через митний кордон вибухового пристрою, вчиненому з приховуванням від митного контролю»[102]. Тарас Аватаров офіційно був затриманий на мінському залізничному вокзалі, проте його мати Людмила Поспєх, коментуючи своє звернення до Президента України, стверджує, що Аватарова викрали в Києві спецслужби Росії і передали співробітникам КДБ Білорусі, які посадили його в авто і відправили спочатку в Гомель, а звідти поїздом до Мінська. За її словами, сина супроводжували на всьому шляху до залізничного вокзалу в білоруській столиці. На підставі розмов з сином вона вважає, що саморобний вибуховий пристрій, за який засуджений її син, йому підкинули на кордоні Білорусі та України[103].

У серпні 2016 року двоє білоруських добровольців, які воювали на боці України у зоні АТО, попросили притулку в Польщі. Від самого уродженця Гомеля Рудольфа Єгоренка відомо, що він та його земляк, мешканець Мінська Дмитро Бєлогорцев, які брали участь у бойових діях на сході України 2014 року у складі добровольчого батальйону «Донбас», після звільнення із батальйону звернулися до ДМС України, проте отримали відмову, яку безрезультатно оскаржували в судах. Оскільки вони не мали джерел існування в Україні та зрозумілих перспектив набуття легального статусу в Україні, а вдо-

[102] Добровольця «Правого Сектору «Аватарова засудили в Белорусі до 5 років^ https://censor.net.ua/ua/news/387442/dobrovoltsya_pravogo_sektoru_avatarova_zasudyly_v_bilorusi_do_5_rokiv // Цензор.Нет – 5.05.2016

[103] Мати білоруса, який воював на Донбасі, звернулася до Порошенка: https://www.pravda.com.ua/news/2017/07/19/7150049/ // Українська Правда – 19 липня 2017

ма за участь у АТО їм загрожувало кримінальне переслідування, Єгоренко і Бєлогорцев нелегально перейшли українсько-польський кордон і звернулися за притулком у Республіці Польща.[104]. Нині вони отримали в Польщі статус біженця. Про це повідомив Єгоренко особисто.

Пострадянські середньоазійські диктатури

Режими пострадянських середньоазійських країн, за винятком Киргизстану, більшою чи меншою мірою поєднують у собі ознаки східних деспотій, радянського тоталітаризму та квазідемократичного конституційного устрою, який використовується як ширма. Для них є характерним культ особи вождя, індоктринація і державний терор проти інакодумців.

Казахстан. Президент Нурсултан Назарбаєв керує Казахстаном з 1991 року. Парламентські та президентські вибори не є вільними і справедливими, всі основні партії виявляють політичну лояльність до президента. Влада послідовно маргіналізувала або заарештовувала справжніх опозиційних діячів. Домінуючі засоби масової інформації належать державі або бізнесу, що пов'язаний з урядом. Свобода слова та зборів залишається обмеженою, а корупція – ендемічною[105].

Урядова система та конституція Республіки Казахстан концентрують владу в руках Президента. Адміністрація Президента контролює уряд, законодавчі та судові органи, а також регіональні та місцеві органи влади. Зміни до конституції вимагають згоди Президента. Президентські вибори в квітні 2015 року, на яких Президент Назарбаєв отримав 97,5% голосів, було відзначено порушеннями та відсутністю справжньої політичної конкуренції. Президентська партія Нур Отан здобула 82% голосів на виборах в березні 2016 року для Мажиліса (нижньої палати парламенту). Цивільна влада підтримувала ефективний контроль над силами безпеки. Найважчі проблеми прав людини становили: свавільні вбивства, катування в'язнів та інші зловживання; свавільний арешт і затримання; суворі, а іноді і загрозливі для життя умови тримання; порушення права на приватність;

[104] Білоруські добровольці АТО просять притулку у Польщі, Depo.ua.: https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/kazakhstan. 23 серпня 2016

[105] Kazakhstan. Freedom in the World 2018 Freedom Hous // https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/kazakhstan

всеосяжна корупція і зловживання у діяльності правоохоронних органів та судів. Були вибіркові обмеження свободи вираження поглядів, преси, зборів, релігії та об'єднань, включаючи обмеження діяльності НУО. Зафіксовані обмеження прав громадян обрати свій уряд на вільних та чесних виборах та реєстрації політичних партій. Додаткові проблеми становили: примусові роботи; та обмеження щодо реєстрації профспілок. Уряд вибірковим чином переслідував посадовців, які вчинили зловживання, особливо у великих корупційних справах; корупція залишається широко поширеною. Зловживання державних чиновників, а також осіб, пов'язаних з урядом чи правоохоронними органами, залишаються безкарними [106].

Лідерство або участь у незареєстрованій організації залишається правопорушенням. Професійні спілки та неурядові організації зазнали необґрунтованих обмежень. Зберігається катування та погане поводження в місцях позбавлення волі. Журналісти піддавалися політично вмотивованим переслідуванням та нападам. Жінки та інваліди продовжували стикатися з дискримінацією[107].

Таджикистан є авторитарною державою на чолі з президентом Емомалі Рахмоном. Конституція передбачає багатопартійну політичну систему, але уряд історично перешкоджав політичному плюралізму. Конституційні поправки, прийняті на національному референдумі 2016 року заборонили релігійні політичні партії та скасували будь-які обмеження терміну обрання президента Рахмона в якості «лідера нації», що дозволило йому ще більше зміцнити своє правління[108].

Цивільна влада лише частково підтримувала ефективний контроль над силами безпеки. Найбільш суттєві порушення прав людини: катування та погане поводження силами безпеки з затриманими; свавільні арешти та затримання, в

[106] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Kazakhstan. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

[107] Kazakhstan 2017/2018, Amnesty international // https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/kazakhstan/report-kazakhstan/

[108] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Tajikistan. // Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S. Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapperhttps://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

тому числі членів сімей інакодумців; суворі умови тримання; політично вмотивовані переслідування правозахисників та адвокатів прав людини; обмеження свободи слова, засобів масової інформації та доступу до інформації, у тому числі через блокування незалежних сайтів новин та соціальних мереж; серйозні утиски свободи об'єднань та асоціацій, включаючи репресії, переслідування та ув'язнення громадських та політичних активістів; утиски релігійної свободи; обмеження політичної активності; насильство та дискримінація за ознакою статі, сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності; а також примусова праця[109].

Адвокати, що працюють у політично чутливих справах або справах, пов'язаних з національною безпекою та боротьбою з тероризмом, піддаються переслідуванням, залякуванню, на них чиниться тиск у зв'язку з їх законною професійною діяльністю. Адвокати, що спеціалізуються у справах щодо порушень прав людини, піддаються свавільним арештам, переслідуванням за політично обґрунтованими обвинуваченнями, жорстоким тюремним покаранням та переслідуванням їхніх сімей та колег. Багато правозахисників втекли з країни задля власної безпеки.

У пошуках захисту за кордон виїхали десятки членів і співчуваючих заборонених опозиційних організацій, таких як Партія ісламського відродження Таджикистану і «Група 24», а також їхні родичі. Активісти-емігранти партії «Групи 24» повідомляли, що у якості помсти за їхні дії за кордоном (проведення мирних акцій протесту, участь у міжнародних зустрічах і конференціях) міліція і силові структури залякують, затримують, допитують, а іноді і б'ють їх родичів в Таджикистані, включаючи літніх людей і дітей. Місцеві органи влади влаштовують принизливі публічні шельмування родичів, називаючи їх «зрадниками» і «ворогами держави».

Туркменістан серед усіх середньоазійських диктатур має режим найбільш наближений до тоталітарного з точки зору звеличення особистості вождя, державної пропаганди та пірамідальної репресивної моделі управління.

Туркменістан є репресивною авторитарною державою, де на практиці практично повністю заперечуються політичні права та громадянські свободи. Вибори пильно контролюються, з боку спецслужб та органів виконавчої влади забезпечується майже одностайне голосування виборців на підтримку

[109] Там само.

президента та його партії. В економіці переважає держава, корупція є системною, релігійні групи переслідуються, а політичне інакомислення не допускається[110].

Хоча Конституція 2016 року проголошує Туркменістан світською демократією, країна має авторитарний уряд, контрольований президентом Гурбангули Бердимухамедовим та його внутрішнім колом. Бердимухамедов є президентом з 2006 року і залишається президентом після президентських виборів у лютому 2017 року. Конституція 2016 року продовжила президентський термін строком п'ять років до семи, скасувала максимальну вікову межу до 70 років. Цивільна влада підтримувала ефективний контроль над силами безпеки. Найбільш суттєві порушення прав людини включали: катування; свавільні арешти і затримання; свавільне ув'язнення; суворі та загрозливі для життя умови тримання, політичні ув'язнення; свавільне втручання у приватність; обмеження свободи слова, преси, зборів, релігії та громадських рухів; обмеження доступу до Інтернету; неможливість громадян обирати свій уряд шляхом вільних і чесних виборів; ендемічна корупція. Також проблемами у сфері прав людини залишаються торгівля людьми, в тому числі використання примусової праці під час збирання врожаю бавовни; обмеження профспілок; примусове знищення домашніх тварин в Ашгабаді; дискримінація жінок. Також серед особливостей правової ситуації в країні – безкарність чиновників і співробітників силових структур за порушення прав людини[111].

«Альтернативні новини Туркменістану» повідомляють про вбивство в ув'язненні Азіза Гафурова. Очевидець описував тіло як виснажене і покрите синцями. Азіз Гафуров був одним із десятків практикуючих мусульман, що були засуджені останніми роками за змову з метою повалення держави, насильницькі заклики до повалення конституційного ладу та підбурювання до соціальної, національної та релігійної ворожнечі. Після замаху на вбивство в листопаді 2002 року попереднього президента Сапармурата Ніязова доля та місцезнаходження не менш як 80 ув'язнених, що були піддані насильницькому зникненню, залишалося невідомими. Тіла трьох колишніх вищих державних чиновників Тирмієва, Хасанова і Реджепова, які насильницькі зникли після їх арешту та кримінально-

[110] Turkmenistan. Freedom in the World 2018. Freedom House // https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/turkmenistan //

[111] Country Reports on Human Rights Practices for 2017, Turkmenistan. Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S, Departament of State // https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

го переслідування у зв'язку з замахом на вбивство «Туркменбаші», були передані їх родичам протягом 2017 року[112].

Узбекистан є авторитарною конституційною республікою з політичною системою, в якій домінують президент Шавкат Мірзієєв та його прихильники. 4 грудня 2016 року екс-прем'єр-міністр Шавкат Мірзієєв переміг на президентських виборах з 88% голосів, але вибори за спостереженням ОБСЄ відбувалися зі значними порушеннями, а виборча кампанія не була конкурентною, і виборці не мали реальних політичних альтернатив. Цивільна влада переважно підтримувала ефективний контроль над силами безпеки, але, оскільки служби безпеки інтегровані у структури цивільної влади і їхня взаємодія є непрозорою, неможливо оцінити обсяг та характер їх відносин.

Найбільш суттєві проблеми в галузі прав людини включають: катування та погане поводження з затриманими з боку сил безпеки, свавільні арешти і незаконні та тривалі затримання; суворі умови тримання, іноді небезпечні для життя; переслідування правозахисників, журналістів та інших осіб, які критикують уряд, а також членів їх сімей, фізичне насильство та політично вмотивовувані переслідування та арешти; обмеження свободи слова зборів та об'єднань; широкомасштабні обмеження свободи релігії, в тому числі тюремне ув'язнення віруючих всіх конфесій; обмеження свободи пересування. Громадяни не мали можливості обрати свій уряд на вільних, справедливих та періодичних виборах; корупція є ендемічною. Проблеми у галузі прав людини також включають торгівлю людьми, включаючи примусову працю; позбавлення волі представників ЛГБТІ на підставі законів, що передбачають кримінальну відповідальність за одностатеві сексуальні стосунки. Переслідування чиновників були рідкісними, вибірковими, але часто публічними, корупція серед чиновників залишається переважно безкарною[113].

Поточні реформи під час правління нового президента Шавката Мірзієєва призвели до покращення ситуації з деяких питань, але Узбекистан залишається консолідованим авторитарним режимом. Жодна справжня опозиційна партія не діє відповідно до закону, а внутрішні прихильники засланих представників опозиції

[112] Turkmenistan 2017/2018 , Amnesty International// https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/turkmenistan/report-turkmenistan/

[113] Country Reports on Human Rights Practices for 2017. Uzbekistan. Bureau of Democracy, Human Rights and Labor U.S, Departament of State// https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dlid=277211#wrapper

переслідуються. Законодавча влада та судова влада слугують інструментами виконавчої влади, а засоби масової інформації залишаються щільно контрольованими державою. Недостатня відповідальність за корупцію або катування затриманих; незважаючи на певні високооплачувані звільнення, уряд все ще тримає численних ув'язнених, засуджених за політичними або релігійними мотивами. Уряд працював над поліпшенням свободи пересування та взаємовідносинами з сусідніми державами, відновлення прямих комерційних рейсів з Таджикистаном у квітні та підписання у вересні межової угоди з Киргизстаном. Влада також вжила заходів щодо лібералізації валютного курсу та, таким чином, стимулювання приватної економічної діяльності.

Влада звільнила деяких в'язнів сумління, які були ув'язнені під час колишнього президента Іслама Каримова, в тому числі журналіста Мухаммада Бекджона, який був за гратами 8 років. Протягом року почали з'являтися в прямому ефірі телевізійні програми, які містили критичні коментарі, зокрема про корупцію та інші проблеми. Декому із спостерігачів ООН та неурядових міжнародних організацій з прав людини дозволили відвідати країну, включаючи першу делегацію Human Rights Watch за сім років. Незважаючи на ознаки прогресу, незалежні журналісти, активісти та політичні діячі залишалися під жорстоким тиском та піддавалися кримінальному переслідуванню на місцевому та національному рівнях, також не було проведено серйозних інституційних реформ[114].

Влада дещо послабила необґрунтовані обмеження ЗМІ та свободи вираження поглядів. Було звільнено кілька в'язнів сумління, які відбували тривалі покарання за політичними мотивами. В той же час був випадок свавільного затримання і катування незалежного журналіста, з метою «визнання» ним злочинів проти держави. Влада продовжувала політику повернення осіб, які, на її думку, загрожують національній безпеці. Місцеві органи влади продовжували примушувати тисячі медичних працівників та викладачів працювати на бавовняних полях.

Президентом були зроблені і деякі позитивні зміни у сфері прав людини, як зменшення терміну попереднього тримання до доставлення до суду з 72 до 48 годин, а також вийшов указ президента у листопаді 2017 року, що прямо забороняє застосування катувань для отримання зізнання, а також прийняття зізнання як доказ у суді. У серпні президент публічно закликав переглянути звинувачен-

[114] Uzbekistan. Freedom in the World 2018. – Freedom Hous // https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/uzbekistan

ня щодо людей, затриманих за підозрою в зберіганні заборонених релігійних або «екстремістських» матеріалів. Він також закликав «реабілітувати» осіб, причетних, на думку влади, до незареєстрованих ісламських рухів. Влада також повідомила, що вони видалили більше 15 000 імен із «чорного списку», що містить 18 000 осіб, підозрюваних у членстві в заборонених або незареєстрованих релігійних рухах та групах. Проте, заяви залишалися здебільшого декларативними. Сили безпеки продовжували затримувати десятки людей, яких звинувачують у членстві в заборонених «екстремістських» групах, включаючи трудових мігрантів, які повертаються з-за кордону. Родичі та правозахисники повідомили, що співробітники поліції та НСС піддавали катуванню багатьох людей, звинувачених у незаконному членстві, з метою «зізнання» за сфабрикованими справами, і що судді продовжували ігнорувати достовірні свідчення, навіть коли стикалися з фізичними ознаками катувань у приміщенні суду, і визнавали зізнання, отримані під катуваннями, доказом[115].

20 вересня 2017 року Нарзулло Охунжонов прибув до України з Турецької республіки разом зі своєю дружиною та п'ятьма неповнолітніми дітьми. В аеропорті «Київ» (Жуляни) Охунжонов разом із сім'єю надали всі необхідні документи для законного в'їзду на територію України та написали заяви про визнання біженцями. Після перевірки документів Охунжонова виявилось, що він знаходиться в міжнародному розшуку за запитом Узбекистану за, начебто, вчинений злочин, передбачений ст.168 ч.3 – шахрайство. Він був затриманий, а 23 вересня 2017 року Солом'янський районний суд ухвалив рішення про застосування тимчасового арешту Охунжонова на 40 діб. Народний депутат України, Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров написав заяву про взяття Нарзулло Охунжонова на поруки. 18 жовтня він був звільнений з-під варти на підставі рішення прокуратури м. Києва.

Обставини, що змусили Нарзулло Охунжонова та його сім'ю покинути Узбекистан для пошуку притулку в інших країнах, безпосередньо пов'язані з його професійною журналістською діяльністю. Охунжонов працював завідуючим республіканського радіо Узбекистану, він публікував у засобах масової інформації та виступав з інформацією про розслідування злочинів та порушення прав людини, які вчинялися представникам влади в Узбекистані. За його журналістську діяльність і принципову життєву позицію, проти нього та його сім'ї владою Узбекистану розпочалося переслідування: затримання правоохоронними органами Узбекистану,

[115] Uzbekistan 2017/2018, Amnesty International // https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/uzbekistan/report-uzbekistan/

які супроводжувались тортурами та насильством, викрадення невідомими особами його дітей, застосуванням насильства щодо них. В Узбекистані Нарзулло Охунжонову та його сім'ї загрожувала реальна небезпека і він був змушений разом із своєю сім'єю шукати притулку в Туреччині.

В Туреччині Нарзулло Охунжонов офіційно проживав останні чотири роки, де надав всі необхідні документи для отримання статусу біженця і продовжував займатися журналісткою діяльністю, що пов'язана з розслідуваннями злочинів влади Узбекистану. Однак, в Туреччині проти нього та його сім'ї продовжились переслідування: постійні дзвінки з погрозами розправи над ним та його дітьми, а одного разу родина була отруєна. Виникла реальна загроза безпеці та життю Охунжонова та його родині, що фактично змусило їх виїхати з Туреччини і шукати притулок в України.

На захист Нарзулло Охунжонова звернулася низка авторитетних міжнародних організацій, таких як Committee to Protect Journalists (CPJ, Комітет із захисту журналістів), «Репортери без кордонів», Міжнародний «ПЕН-клуб» (PEN-Club International), Британська Телерадіомовна Корпорація (BBC), а також українські громадські організації.

1 червня 2018 року рішенням ДМС України Нарзулло Охунжонову було надано статус біженця в Україні, а згодом притулок отримала вся його сім'я. Супроводження справи щодо надання притулку Охунжонову і його родини здійснював ВБФ «Право на захист». Інтереси Охунжонова в екстрадиційній справі представляв адвокат Олексій Федоров і Харківська правозахисна група, яка здійснювала також адвокаційний супровід справи.

4 жовтня 2018 року Генеральна прокуратура Україна відмовила Республіці Узбекистан в екстрадиції Охунжонова і закрила екстрадиційну справу.

Співробітники управління СБУ в Харківській області влітку 2017 року затримали громадянина Таджикистану, який легально перебував на території України. Він був змушений просити притулку в Україні через свою приналежність до організації «Група 24», яка представляє світську опозицію тамтешньому авторитарному режимові. З його слів, співробітники СБУ побили його після затримання, фотографували на тлі чорного прапора із шахадою (символ віри в Ісламі), який їм належав і називали його членом ІДІЛ (Ісламська держава). В нього незаконно вилучили паспорт з відміткою про в'їзд в Україну і примусово доправили до ПТПІ в Чернігівській області. Оскільки вилучення паспорту не було оформлено співробітниками СБУ, громадянин Таджикистану, ім'я якого не розголошується, опинився на території України вже у статусі такого, що перебуває нелегально. Попри втрату паспорта, він звернувся до Державної міграційної служби із заявою про надання йому статусу біженця, але отримав відмову. Цей громадянин Таджикистану звер-

нувся до ХПГ за юридичною допомогою в оскарженні рішення міграційної служби від 05.01.2018 року про відмову у оформленні документів для розгляду його заяви про біженство.

У січні 2018 року адвокат оскаржив відмову міграційної служби до окружного суду. А вже у травні того ж таки року суд скасував рішення міграційної служби, яка, в свою чергу, не погодилася з цим рішенням і оскаржила його до апеляційного суду, проте отримала відмову. Досі триває розгляд заяви шукача притулку. Сам громадянин Таджикистану перебуває на волі.

У жовтні 2017 року Шевченківський суд Києва заарештував казахстанську блогерку Жанару Ахметову. Про це клопотала прокуратура Київської області. В Казахстані Ахметову оголосили в розшук через «Інтерпол», оскільки вона, за твердженням тамтешніх спецслужб, порушила умови пробації Вона була засуджена за шахрайство до 7 років позбавлення волі, але виконання вироку було відстрочене до досягнення її дитиною 14-річного віку[116]. Проте, на момент втечі з Казахстану, Ахметова зазнавала тиску Комітету Національної безпеки (КНБ) за свою активність в Інтернеті як опозиційний блогер, а саме за свої критичні публікації в соцмережі. Її неодноразово відвозили до поліції і вимагали припинити публікації. Оскільки Ахметова не йшла на поступки, співробітники поліції підготували справу для її реального ув'язнення. Після цього Ахметова разом із неповнолітнім сином нелегально залишила територію Казахстану та дісталася України. Вона звернулася до ДМС України із заявою про надання статусу біженця, але отримала відмову. Вона була позбавлена можливості звернутися до касаційної інстанції і заарештована. Прокуратура невдовзі заявила, що провела екстрадиційну перевірку і не бачить перешкод для задоволення звернення казахстанських колег про видачу Ахметової. Після втручання правозахисників та депутатів українського парламенту Ахметову звільнили з-під варти – її на поруки взяла депутат Світлана Заліщук. У вересні 2018-го року Верховний Суд України зобов'язав ДМСУ надати Ахметовій статус біженця. Її місце перебування в Україні адвокати не розголошують з міркувань безпеки[117].

---

[116] Інтерпол vs азійський авторитаризм. Чи видасть Україна іноземних журналістів: https://detector.media/withoutsection/article/132330/2017-11-27-interpol-vs-aziiskii-avtoritarizm-chi-vidast-ukraina-inozemnikh-zhurnalistiv/ // Детектор Медіа – 27 листопада 2017

[117] Верховний Суд України зобов'язав Держміграційну службу дати статус політичного біженця журналістці з Казахстану: https://gordonua.com/ukr/news/politics/-verhovnij-sud-ukrajini-zobov-jazav-gosmigratsionnuju-sluzhbu-dati-status-politichnogo-bizhentsja-zhurnalisttsi-z-kazahstanu-387583.html // Гордон – 29 листопада 2018

Рекомендації

1. Верховній Раді України:

1.1. Ухвалити закон про внесення змін до ЗУ «Про Службу безпеки України», передбачивши:

- запровадження засад парламентського контролю за формуванням керівництва СБУ та її діяльністю;
- запровадження річних звітів про діяльність СБУ в парламентському комітеті з питань національної безпеки та оборони з публікацією відкритої частини цих звітів;
- позбавлення СБУ повноважень проведення дізнання, слідства та інших правоохоронних повноважень;
- запровадження принципу свободи інформації «засекречується інформація, а не документ»;
- запровадження публічного річного звіту про знеособлену інформацію щодо використання прослуховування телефонів оперативними підрозділами правоохоронних органів, в якому будуть оприлюднені знеособлені дані: кількість подань на прослуховування телефонів, кількість наданих дозволів, кількість переданих до суду обвинувальних висновків, складених з використанням таких даних, кількість вироків, винесених судами у таких справах – для кожного оперативного підрозділу окремо;

1.2. Ухвалити закон про зміни до ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

1.3. Ухвалити закон «Про осіб без громадянства».

1.4. Ухвалити закон про внесення змін до КПК відповідно до міжнародних зобов'язань України та практики ЄСПЛ у Розділі 44 «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)».

1.6. Ухвалити у другому читанні законопроект №3433 про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які брали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України).

2. Уряду України:

2.1 Вжити заходів щодо виконання міжнародних зобов'язань України у сфері забезпечення прав шукачів захисту, біженців, осіб, які потребують до-

даткового захисту, осіб без громадянства; удосконалити застосування альтернативних запобіжних заходів під час вирішення питання про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, зокрема щодо надання права таким особам та їх представникам клопотати про застосування альтернативного запобіжного заходу (застави або взяття на поруки); розширити коло поручителів на фізичних осіб; встановити чіткі критерії визначення суддями того, що поручитель «заслуговує на особливу довіру»; усунути можливість застосовувати тримання у ПТПІ до шукачів захисту, які перебувають у процедурі розгляду їх заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;

2.2. Розробити та внести до ВРУ законопроект про зміни до ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», підготувати зміни до наказу МВС України № 649 від 7 вересня 2011 р., зокрема, в частині створення процедури прийняття та розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від осіб, яким відмовлено у пропуску на території України, осіб, які знаходяться в слідчих ізоляторах під тимчасовим або екстрадиційним арештом, осіб, які тримаються в ПТПІ; створення ієрархії джерел інформації про країну походження шукача захисту та критеріїв їх достовірності, актуальності й релевантності; створення процедури тимчасової видачі документів, що посвідчують особу, з особових справ шукачів захисту на їх вимогу; підвищення захищеності та статусу Довідки про звернення за захистом в Україні.

2.3. Підготувати пропозиції щодо створення процедури визнання особою без громадянства, відповідно до міжнародних зобов'язань за Конвенціями ООН про статус апатридів (1951 року) та про скорочення безгромадянства (1961).

2.4. Розробити і внести до ВРУ законопроект про зміни до КПК у Розділі 44 «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)» відповідно до міжнародних зобов'язань України та практики ЄСПЛ. Зокрема, у ст. 583 КПК передбачити альтернативні запобіжні заходи тимчасовому арешту, а в ст. 584 КПК усунути можливість повторного арешту без наявності нових обставин або вичерпання всіх механізмів правового захисту, що можуть зупинити рішення про екстрадицію.

3. Службі безпеки України:

3.1. Припинити злочинну практику викрадення і незаконної насильницької депортації осіб.

3.2. Перевірити особовий склад на наявність особистих зв'язків з представниками влади чи спецслужб інших держав;

3.3. Запровадити практику надання за інформаційними запитами відкритої частини документів, які містять відомості, що складають державну таємницю;

3.4. Не виходити за межі компетенції, що передбачає законодавство;

3.5. Усунути неформальний вплив на центральні органи виконавчої влади в структурі МВС України.

3.6. Перевірити особовий склад на наявність ненависницьких та ксенофобних переконань, що є несумісними з несенням служби.

ПРО ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ УГОДИ

про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами у сфері міграційної політики «Переміщення осіб, міграція, притулок та управління кордонами» (аналітичні коментарі до Урядового звіту за 2017 рік)

Зобов'язанням України в сфері міграційної політики в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої, ратифікованої із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 р. (надалі за текстом – Угода про асоціацію), присвячена стаття 16 та частково – стаття 22 цієї Угоди.

Аналізуючи положення частини другої статі 16 Угоди про асоціацію, можна дійти висновку про те, що напрямки співробітництва між Україною та ЄС у міграційній сфері можна поділити на дві групи: конкретно сформульованих та розпливчастих.

До першої групи (конкретно сформульованих) відносяться такі напрямки:

a) **подолання причин виникнення міграції**, активно використовуючи можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в рамках міжнародних форумів;

b) **спільне запровадження ефективної та превентивної політики щодо боротьби з *нелегальною* міграцією, незаконним переправленням *нелегальних* мігрантів через державний кордон та торгівлею людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення *нелегальних* мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів**;

e) подальший розвиток оперативних заходів у сфері управління кордонами:

i) співробітництво у сфері управління кордонами може включати, inter alia, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема **технологічні аспекти, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку**.

ii) зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на **ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами**.

f) **посилення рівня безпеки документів**;

Неважко зробити висновок, що переважна більшість з зобов'язань цієї групи стосуються боротьби з неконтрольованою міграцією. Окремо хочемо звернути увагу на той факт, що Європейський Союз є єдиним з ключових стейкхолдерів у сфері міграції, який досі вживає визначення «нелегальна міграція» (англійською – «illegal migration»), у той час як відповідно до рекомендацій МОМ[118], УВКБ ООН[119] та Спеціального доповідача ООН з прав негромадян[120] більш коректне вживання менш обвинувального та дискримінаційного визначення «неконтрольована міграція» (англійською – «irregular migration»). Також необхідно відмітити, що положення пункту «а» частини другої Угоди про асоціацію сформульовані не менш конкретно: «Таке співробітництво спрямовується на вирішення, inter alia, таких проблем: **незаконне переправлення через державний кордон *нелегальних* мігрантів**, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків».

Другу групу (розпливчасті) зобов'язань України в міграційній сфері складають, як неважко здогадатися зобов'язання щодо забезпечення дотримання прав людини, зокрема, принципу «non-refoulement» або «невислання»:

c) *запровадження всеохоплювального діалогу* з питань притулку, зокрема, стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом *забезпечення поваги* принципу «невислання»;

d) [удосконалення] правил щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають *на законних підставах*;

g) *розвиток ефективної політики повернення*, зокрема, у її регіональному вимірі;

h) *обмін поглядами* щодо нелегального працевлаштування мігрантів.

Фактично, ніщо з вищевикладеного прямо не спонукає Україну до удосконалення як національного законодавства, так і правозастосовчої практики в контексті забезпечення прав шукачів захисту, біженців, осіб, які потребують

---

[118] Див., наприклад, словник ключових визначень в сфері міграції: https://www.iom.int/key-migration-terms

[119] Див., наприклад, Базові пропозиції щодо неконтрольованого вторинного переміщення: http://www.refworld.org/publisher,UNHCR,,,471de1e62,0.html

[120] Див., наприклад, п. 29 Доповіді Спеціального доповідача ООН з прав негромадян E/CN. 4/Sub. 2/2003/23: http://www.refworld.org/docid/3f461536c.html

додаткового захисту, осіб без громадянства та осіб під ризиком без громадянства. Адже, наприклад, багаторічна співпраця Представництва УВКБ ООН в Україні з ДМС України, навіть за відсутності будь-яких конкретних позитивних результатів вже може бути визнана «запровадженням всеохоплювального діалогу», а введення в експлуатацію третього ПТПІ у Миколаївській області – відповідно, як приклад «розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі». Яскравим прикладом такого «всеохоплювального діалогу» є проект «Ініціатива покращення якості систем надання притулку», який реалізовувався Представництвом УВКБ ООН в Україні у 2014-2016рр. та мав на своїй меті, у тому числі підвищення якості розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту[121]. Як результат, через рік після «успішного» завершення цього проекту трансгендерний правозахисник-шукач захисту з РФ стикнувся з використанням працівниками ДМС України розважально-троллінгового порталу Lukomore, як обґрунтування відмови йому у визнанні біженцем[122]. На нашу думку, така неприпустима ситуація трапилася тому, що ані в Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», ані наказі Міністерства внутрішніх справ України (надалі за текстом – МВС України) № 649 від 07.07.2011 р., яким врегульований порядок розгляду заяв про визнання біженцем, або особою, яка потребує додаткового захисту, немає ієрархії джерел інформації про країну походження шукача захисту, а також критеріїв достовірності, актуальності та релевантності таких джерел.

Окремо бажаємо зазначити, що поза увагою Угоди фактично залишилися особи без громадянства, оскільки чинним національним законодавством, зокрема, Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не передбачена процедура визнання особою без громадянства, а тому такий статус отримують тільки ті особи без громадянства, які вже були визнаними такими в іншій державі та мають дійсний документ, що посвідчують їх особу.

---

[121] «Завдяки регіональному проекту в Україні покращилася система захисту біженців», стаття на офіційному сайті Представництва УВКБ ООН в Україні http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1494-zavdyaki-regionalnomu-proektu-v-ukrajini-pokrashchilasya-sistema-zakhistu-bizhentsiv

[122] Пост правозахисниці Нін Ходорівсько на її сторінці у соціальній мережі Facebook з фото фрагменту висновку ДМС України: https://www.facebook.com/photo.php?fbid=153755158295934 2&set=a.348325448548634.75222.100001135451618&type=3&theater

Що ж стосується виконанням Україною своїх зобов'язань за Угодою про асоціацію, то до числа заходів, вже вжитих у 2014-2017 рр. на виконання вищенаведених зобов'язань можна віднести:

– прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» № 1601-VII від 22.07.2014 р.

– прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» № 1474-VIII від 14.07.2016р.

Ці два нормативні акти створили законодавчу базу для створення національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України (НСБІВ), іноземців та осіб без громадянства.

На нашу думку, внаслідок як цієї законотворчої діяльності, так і завдячуючи міжнародній технічній допомозі, у тому числі з боку ЄС, наприклад, у рамках проекту IMMIS («Підтримка управління міграцією та притулком в Україні»), вдалося суттєво посилити рівень безпеки документів, що видаються Україною (це стосується переважно паспорту громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм та паспорту громадянина України для виїзду закордон з безконтактним електронним носієм), покращити обмін інформацією та налагодити ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами. Втім, необхідно зазначити, що НСБІВ запрацює ефективно тільки після наповнення Єдиного державного демографічного реєстру, а в умовах, коли більшість населення документована паспортами громадянина України у вигляді паспортної книжки та не має Унікального номеру запису в реєстрі (надалі за текстом – УНЗР), казати про виконання цих зобов'язань, на нашу думку зарано. Також, перші два роки існування біометричних документів виявили проблему у відсутності належної інфраструктури їх функціонування, зокрема, у банках[123]. Також, внаслідок відсутності органів місцевого самоврядування, уповноважених на реєстрацію місця проживання осіб у населених пунктах, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях АР Крим та ОРДЛО,

[123] Стаття «Украинские банки не всегда обслуживают клиентов с пластиковыми ID-картами» на веб-сайті видання «AIN.UA» https://ain.ua/2017/04/21/ukrainskie-banki-i-id-karty

ВПО та мешканці тимчасово окупованих територій, яким видається паспорт громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм, залишаються без зареєстрованого місця проживання, що суттєво обмежує їх у користуванні своїми правами, зокрема, щодо доступу до адміністративних та соціальних послуг[124].

– прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень судового захисту іноземців та осіб без громадянства і врегулювання окремих питань, пов'язаних з протидією нелегальній міграції» № 1379-VIII від 19.05.2016 р., який вперше в історії України створив механізм судового контролю за утриманням іноземців та осіб без громадянства у ПТПІ та альтернативи такому утриманню у вигляді застави та взяття на поруки. Втім, необхідно зазначити, що на практиці застава та взяття на поруки практично не застосовується з огляду на те, що клопотання про вжиття такого заходу може подавати тільки територіальний орган ДМС України, ДПС України або СБУ, які є позивачами в цій категорії справ. Крім того, національне законодавство у сфері банківських послуг вимагає зазначення реєстраційного номеру облікової картки платника податків (ідентифікаційного коду) у квитанції про сплату будь-яких фінансових платежів, а відповідачі у таких справах часто не мають не те що РНОКПП, а будь-яких документів, що посвідчують особу. Це вимагає сплати застави їх адвокатами, що не завжди можливо та вимагає відповідного доручення у договорі про надання професійної правничої (правової допомоги). Що ж стосується взяття на поруки, то по-перше, законодавцем було обмежено коло поручителів «уповноваженими особами підприємств, установ чи організацій», виключивши з цього переліку фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб-підприємців та самозайнятих осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (наприклад, адвокатів). По-друге, законодавець ще більш обмежив навіть це обмежене коло поручителів оціночним критерієм «які суд вважає такими, що заслуговують на особливу довіру». Таким чином, з огляду на вищезазначені законодавчі недоліки, ці у цілому прогресивні норми виявилися мертвонародженими. Особливо слід відзначити той факт, що згідно із Законом України № 2147-VIII від 03.10.2017 р., яким Кодекс адміністративного судочинства України був викладений у повному обсязі, не тільки не врегулював ці вади, а

[124] Стаття «ID-карта и прописка: Что нужно знать переселенцам и жителям неподконтрольного Донбасса» на веб-сайті видання «Донецькі новини»: https://dnews.dn.ua/news/668928

й ще додав до суб'єктів тримання у ПТПІ шукачів захисту, які до остаточного рішення за їхніми заявами про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, вчинили порушення законодавства України з прикордонних питань або про правовий статус іноземця.

– затвердження розпорядженням КМ України від 12.07.2017 р. № 482-р Стратегії міграційної політики України до 2025 року (надалі за текстом – Стратегія 2025), яка враховує всі актуальні виклики, зокрема трудову міграцію, еміграцію і вимушене внутрішнє переселення, та серед іншого передбачає гармонізацію українського міграційного законодавства із правом ЄС.

Стратегія 2025 дійсно є суттєвим кроком уперед, достатньо тільки зазначити, наприклад, її ціль 10 – «Запровадити належний механізм та програми регуляризації нелегальних мігрантів». Втім, необхідно зазначити, що її прийняття розтягнулося майже на 1 рік через «футбол» між Адміністрацією Президента України та Кабінетом Міністрів України стосовно повноважень по її затвердженню. Фактично, її було прийнято після активного висловлення донором – Представництвом ЄС в Україні свого ультиматуму скасувати фінансування проекту IMMIS у випадку неприйняття Стратегії 2025 до кінця літа 2017 року. Також, досі залишається неприйнятим План дій з реалізації Стратегії 2025, в якому мають бути визначені конкретні заходи та час на їх здійснення.

– затвердження розпорядженням КМ України № 1023-р від 15.11.2017р. Стратегії розвитку системи МВС України до 2020 року (надалі за текстом – Стратегія 2020). МВС України є політикоформуючим органом державної влади у сфері міграції та охорони державного кордону, отже, важливість Стратегії 2020 для подальшого формування державної політики важко переоцінити. Одним з семи пріоритетів цієї Стратегії названо ефективне інтегроване управління кордонами та збалансовану міграційну політику. Серед завдань, які органи системи МВС поставили перед собою в цьому напрямку, зазначені, наприклад, поліпшення доступності та підвищення прозорості процедур визнання людини особою без громадянства, біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; удосконалення механізмів установлення статусу мігрантів, які фактично інтегровані в українське суспільство і не мають визначеного статусу. Разом з тим, слід зазначити, що в національному законодавстві досі відсутнє належне нормативне регулювання взаємовідносин між МВС України, як політикоформуючим органом, та, наприклад, ДМС України й ДПС України, як політикореалізуючими органами. Положення про ці центральні органи виконавчої влади, які координуються Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, на превеликий жаль, не

містять чітких процедур взаємодії, підпорядкування та ефективного контролю за виконанням. Також, слід додати, що досі не затверджений План дій з реалізації Стратегії 2020.

У чинному Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію, затвердженому постановою КМ України № 1106 від 25.10.2017р., визначені такі завдання на виконання статті 16 Угоди про асоціацію:

«14. Розвиток інфраструктури та матеріально-технічної бази для інтегрованого управління кордонами.

15. Розвиток інфраструктури для прийому та утримання іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

16. Розвиток інфраструктури для забезпечення біженцям гідних умов перебування.

19. Організація спільної оперативної охорони державного кордону та обміну інформацією у контактних пунктах з державами-членами ЄС.

48. Удосконалення правил та процедур в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

п. 49. Створення національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

50. Створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами.

51. Забезпечення здійснення прикордонного і митного контролю.

64. Реалізація Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на 2016—2020 роки.

67. Укладення імплементаційних протоколів з державами — членами ЄС щодо виконання Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

68. Укладення угод про реадмісію осіб з державами походження (транзиту) нелегальних мігрантів.

69. Реалізація Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року».

Незважаючи на те, що вони охоплюють більшість зобов'язань першої групи (чітко визначених), серед них немає жодного, направленого на запровадження всеохоплювального діалогу з питань притулку, зокрема стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги принципу «невисилання»; [удосконалення] правил щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах; розвиток ефективної політики повернення, зо-

крема у її регіональному вимірі; обмін поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів.

Разом з тим, чинна процедура визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має суттєві прогалини та недоліки, зокрема:

– відсутня процедура прийняття та розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від особи, яку не пропущено на територію України, але яка бажає звернутися за захистом;

– відсутня процедура прийняття та розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від особи, яка знаходиться під тимчасовим або екстрадиційним арештом у слідчому ізоляторі;

– відсутня процедура прийняття та розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від особи, яка знаходиться у ПТПІ;

– відсутня ієрархія джерел інформації про країну походження, що фактично дозволяє використання працівниками ДМС України недостовірних, неактуальних та нерелевантних джерел інформації про країну походження заявників з метою штучного обґрунтування висновку про відмову їм у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (див. вищезазначену ситуацію з шукачем захисту – трансгендерним правозахисником з РФ);

– відсутня процедура тимчасової видачі документів, що посвідчують особу заявника з його особової справи під час розгляду (у тому числі й у судовому порядку) його заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, з метою реєстрації актів цивільного стану (шлюб, народження дітей, смерть родичів), працевлаштування, прийняття реєстраційного номеру облікової картки платника податків (ідентифікаційного коду), тощо;

– пов'язана з попередньою проблема неналежної захищеності Довідки про звернення за захистом в Україні, через що вона не є документом, що посвідчує особу шукача захисту, у той час як всі документи, що посвідчують особу, вилучаються у шукача захисту працівниками ДМС України та зберігаються в його особовій справі.

Також, бажаємо звернути увагу на той факт, що у деталізації пункту 37 – «Оновлення стратегії реформування органів внутрішніх справ» відсутній захід щодо врегулювання взаємовідносин між МВС України та центральні органи виконавчої влади, що координуються Міністром внутрішніх справ, зокрема, ДМС України та ДПС України.

Що ж стосується останнього урядового звіту про виконання Угоди про асоціацію у 2017 році, то як було обґрунтовано вище, НСБІВ не охоплює

більшу частину громадян України, не кажучи вже про іноземців та осіб без громадянства. Єдина інформаційно-аналітична система управління міграційними процесами згідно з Планом заходів мала запрацювати до 20.03.2018р., чого не відбулося, не в останню чергу через те, що проект IMMIS почав впроваджуватися із значним запізненням. Фактично зараз триває аналіз «бізнес-процесів» ДМС України для подальшої їх оптимізації, як передумови створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами.

Уряд також відзвітував про введення в експлуатацію першої черги реконструйованого ПТРБ у м. Яготин Київської області та першого пускового комплексу ПТПІ у с. Розсудів Ріпкинського району Чернігівської області (Чернігівський ПТПІ). Обидва показники мають свої нюанси. По-перше, ПТРБ у м. Яготин технічно був готовий до введення в експлуатацію ще у березні 2016 року, проте, внаслідок роздмухування ксенофобських настроїв серед місцевих мешканців праворадикальними активістами[125], місцева рада скасувала власне рішення про надання ДМС України земельної ділянки для будівництва ПТРБ, що змусило ДМС України тривалий час відстоювати пункт у національних судах[126]. Необхідно зазначити, що такої ситуації можна було б уникнути, якби своєчасно, ще на етапі виділення земельної ділянки для будівництва, ДМС України було б проведено громадські слухання та надано вичерпних пояснень щодо функціонування ПТРБ місцевим мешканцям[127]. Крім того, варто зазначити, що на офіційному сайті ДМС України ПТРБ в м. Яготин значиться, як не введений в експлуатацію[128]. По-друге, на відміну від ПТРБ у м. Яготин Київської області, Чернігівський ПТПІ успішно функціонує з 2008 року. Вочевидь, насправді мова йде про Миколаївський ПТПІ у с. Мартинівське Вознесенського району Миколаївської

[125] Стттаття «Яготин протестует против переселения в город 250 беженцев из Сирии (фото)» на веб-сайті видання «Факти»: http://fakty.ua/214258-yagotin-protestuet-protiv-pereseleniya-v-gorod-250-bezhencev-iz-sirii-foto

[126] Стаття «В Яготин так и не заселили беженцев с Ближнего Востока» на веб-сайті видання «Комсомольська правда в Україні»: https://kp.ua/life/544360-v-yahotyn-tak-y-ne-zaselyly-bezhentsev-s-blyzhneho-vostoka

[127] Стаття «Почему в Яготине не хотят беженцев» на веб-сайті видання «ВВС Україна»: http://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2016/03/160329_ru_s_yahotyn_migrants

[128] Інформація про ПТРБ на офіційному сайті ДМС України: https://dmsu.gov.ua/pro-dms/struktura-ta-kontakti/punkti-timchasovogo-rozmishhennya-bizhenczіv.html

області, який згідно з інформацією на офіційному веб-сайті ДМС України, досі не введений у експлуатацію[129].

Інша робота у 2017 році, про яку відзвітував Уряд, фактично звелася до видачі біометричних документів громадянам України (видано майже 4 млн. паспортів для виїзду за кордон, для порівняння – у 2016 році – 1,5 млн., та 1,1 млн паспортів громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм, для порівняння у 2015 році – лише 278 тисяч) та підписанням імплементаційного протоколу до Угоди про реадмісію з Польщею. Проблеми з інфраструктурою функціонування паспортів громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм вже були описані вище.

Окремо варто зазначити, що в урядовому звіті, так само як й у Плані дій в принципі відсутні заходи забезпечення дотримання принципу «невислання» (non-refoulement). Це є особливо небезпечним в умовах фактичного співробітництва СБУ, ДМС України та ДПС України з спецслужбами країн СНД, зокрема з спецслужбами РФ[130]. Підтвердженням цього слугують численні спроби екстрадиції росіян-шукачів захисту за вочевидь сфальшованими обвинуваченнями (кримінальна справа порушена через декілька років після залишення шукачем захисту території РФ, наприклад[131]).

Висновки та рекомендації:

1. Стаття 16 Угоди про асоціацію сама по собі не містить чітких та конкретних зобов'язань України щодо забезпечення дотримання прав шукачів захисту, біженців, осіб, які потребують додаткового захисту, осіб без громадянства. Остання категорія населення взагалі фактично лишилася поза увагою Угоди, при тому що у вітчизняному законодавстві досі відсутня процедура визнання людини особою без громадянства з відповідним подальшим документуванням відповідно до цього статусу.

---

[129] Інформація про ПТПІ на офіційному веб-сайті ДМС України: https://dmsu.gov.ua/pro-dms/struktura-ta-kontakti/punkti-timchasovogo-perebuvannya-inozemcziv-ta-osib-bez-gromadyanstva.html

[130] Стаття «СБУ друг ФСБ: Киев выдает Москве людей, которые бегут от путинского режима» на веб-сайті 24ТВ: https://24tv.ua/ru/sbu_drug_fsb_kiev_vydaet_moskve_ljudej_kotorye_begut_ot_putinskogo_rezhima_n750687

[131] Стаття «Сбежавший от ФСБ: выдворят ли Руслана Мейриева из Украины?» на вебсайті видання «Крим. реалії»: https://ru.krymr.com/a/28487335.html

2. План заходів на виконання Угоди про асоціацію також практично не містить рішень проблем вищезазначених категорій населення України, окрім часткового вирішення проблеми розміщення окремих визнаних біженців та шукачів захисту під час розгляду їх заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у ПТРБ в м. Яготин Київської області. У той самий час, негайного удосконалення в контексті зобов'язань за п. «c» частини другої статті 16 Угоди про асоціацію, вимагає як Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», так і виданий на його виконання наказ МВС України № 649 від 07.09.2011р., зокрема, в частині створення процедури прийняття та розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від осіб, яким відмовлено у пропуску на території України, осіб, які знаходяться в слідчих ізоляторах під тимчасовим або екстрадиційним арештом, осіб, які тримаються в ПТПІ; створення ієрархії джерел інформації про країну походження шукача захисту та критеріїв їх достовірності, актуальності й релевантності; створення процедури тимчасової видачі документів, що посвідчують особу, з особових справ шукачів захисту на їх вимогу; підвищення захищеності та статусу Довідки про звернення за захистом в Україні. Також, негайно має бути створено процедуру визнання особою без громадянства, відповідно до міжнародних зобов'язань за Конвенціями ООН про статус апатридів (1951 року) та про скорочення безгромадянства (1961) в контексті зобов'язань за п. «d» та п. «f» частини другої статі 16 Угоди про асоціацію.

3. У Плані заходів на виконання Угоди про асоціацію, в контексті зобов'язань за п. «d» та п. «g» частини другої статті 16 Угоди про асоціацію також відсутні дії щодо удосконалення застосування альтернативних запобіжних заходів під час вирішення питання про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, зокрема щодо надання права таким особам та їх представникам клопотати про застосування альтернативного запобіжного заходу (застави або взяття на поруки); щодо розширення кола поручителів на фізичних осіб; щодо встановлення чітких критерії визначення суддею того, що поручитель «заслуговує на особливу довіру»; щодо усунення самої можливості застосовувати тримання у ПТПІ до шукачів захисту, які перебувають у процедурі розгляду їх заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

4. У Плані заходів на виконання Угоди про асоціацію, в контексті зобов'язань за п. «a» частини другої статті 16 Угоди про асоціацію, відсутні дії, направлені на створення ефективної процедури реєстрації місця проживання ВПО та населенням тимчасово окупованих територій під час отримання паспортів громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм.

Враховуючи не тільки букву Угоди про асоціацію, але також європейські цінності, викладені у Хартії основних прав Європейського Союзу та Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та відповідну практику Європейського Суду з прав людини, варто внести вищезазначені дії до Плану заходів на виконання Угоди про Асоціацію.

СХЕМАТИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ «ПРИШВИДЧЕНОЇ ПРОЦЕДУРИ» ВИЗНАННЯ БІЖЕНЦЕМ АБО ОСОБОЮ, ЯКА ПОТРЕБУЄ ДОДАТКОВОГО АБО ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ

Кого стосується ця процедура?

- осіб, які незаконно перетинають або перетнули державний кордон України;
- осіб, до яких застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт;
- осіб, які утримуються в ПТПІ.

Початок процедури:

- особа незаконно перетинає державний кордон та виявляється співробітниками ДПС України, звертається до них із заявою про захист, після чого передається до найближчого територіального органу ДМС України;
- особа, до якої застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, після повідомлення про право звернення із захистом має 40 робочих днів для звернення до посадових осіб СІЗО, після чого заява протягом доби передається до ДМС України;
- особа, яка утримується в ПТПІ, після повідомлення їй про право звернення із захистом має 40 робочих днів для звернення до посадових осіб ПТПІ.

ВАЖЛИВО!

ДМС України має право відмовити у прийнятті заяви про захист за межами 40-денного строку

На час процедури:

- особа, яка незаконно перетинає чи перетнула кордон, поміщається до ПТПІ за рішення суду за поданням ДМС України.
- особа, до якої застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, продовжує утримуватися в СІЗО за рішенням слідчого судді;
- особа, яка утримується в ПТПІ, продовжує в ньому утримуватися.

Заява про захист одразу береться до розгляду без стадії попереднього розгляду!

Строк процедури дорівнює максимально загалом до 6 місяців:

- розгляд заяви — до 2-х місяців (може бути продовжений ще до 2-х місяців);
- прийняття рішення — до 1 місяця (може бути продовжений ще до 1-го місяця).

Оскарження рішення ДМС про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту:

- до суду першої інстанції протягом 20 робочих днів з дня отримання повідомлення про відмову;
- до суду апеляційної інстанції протягом 10 днів з дня проголошення постанови суду або з дня отримання копії повного тексту постанови суду у випадку прийняття її у порядку письмового провадження.

Момент набрання рішенням суду першої інстанції законної сили є моментом остаточного розгляду заяв про захист від осіб цієї категорії!

Проте, у випадку, якщо з'явились нові обставини, особа має право на повторне звернення до ДМС України!

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»

Верховна Рада України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

І. Внести такі зміни до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (Відомості Верховної Ради України, 2012, № 16, сторінка 702, стаття 146 із наступними змінами):

1. У статті 1:

1) пункт перший частини першої після слова «внаслідок» доповнити словом «цілком»;

2) пункт восьмий викласти у такій редакції:

«8) заява про захист – заява-анкета встановленого зразка, в якій іноземець або особа без громадянства просить визнати його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, із зазначенням та обґрунтуванням однієї чи декількох з підстав для такого визнання, зазначених у пунктах 1 та 15 цієї статті»;

3) доповнити пунктом дев’ятим такого змісту:

«9) шукач захисту – іноземець або особа без громадянства, які подали заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за якою ще не було прийнято остаточного рішення. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, не вважається остаточним, якщо шукач захисту скористався правом на оскарження такого рішення»;

4) у зв'язку з цим вважати пункти дев'ятий-дванадцятий відповідно пунктами десятим-тринадцятим;

5) доповнити пунктом чотирнадцятим такого змісту:

«14) інформація про країну походження заявника — актуальна, релевантна та достовірна інформація про країну громадянської належності іноземця або країну постійного проживання особи без громадянства, яка міститься, зокрема у наступних джерелах:

інформаціях про країну походження заявника, підготовлених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту;

інформаціях про країну походження заявника, підготовлених м закордонних справ України;

рішеннях міжнародних судових та квазі-судових установ, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, в аналогічних та/або пов'язаних із особою заявника справах (наприклад, справах членів його родини та/або справах, що стосуються представників такої самої етнічної, релігійної, політичної чи соціальної групи, до якої належить заявник);

керівних документах, звітах, повідомлення,х заявах, рекомендаціях та позиціях УВКБ ООН;

звітах, рекомендаціях, позиції,ях прес-релізах, повідомленнях інших органів ООН та/або уповноважених державних органів у сфері міграції країн Європейського Союзу;

У разі відсутності або суттєвої недостатності вищезазначених джерел (у тому числі, відсутності інформації про стан дотримання прав людини, загрозу загальнопоширеного насильства у ситуаціях внутрішнього або міжнародного збройного конфлікту, переслідування етнічної, релігійної, політичної чи соціальної групи, до якої належить заявник), допускається використання в якості джерел інформації про країну походження заявника звітів, повідомлень, заяв, рекомендацій та позицій міжнародно визнаних правозахисних організацій, та/або повідомлення всесвітньо визнаних інформаційних агенцій.

Усі посилання на вищезазначені джерела походження обов'язково здійснюються із зазначенням всіх реквізитів, у тому числі: назви, найменування установи чи організації, що його підготувала, посилання на електронну адресу, якщо це джерело було оприлюднено у мережі Інтернет та співвідношення проаналізованої інформації із змістом заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та відомостями, які отримані під час співбесід із заявником.

У зв'язку з високою вірогідністю їх недостовірності, категорично забороняється використання в якості джерел інформації про країну походження заявника публікації на веб-сайтах туристичних агенцій, у соціальних мережах та на офіційних веб-сайтах органів державної влади країни походження заявника (крім офіційних текстів нормативних актів та судових рішень), у тому числі її дипломатичних представництв, а також інформації з сайтів інформаційних агенцій, які не мають своїх представництв та не акредитовані у країні походження заявника»;

6) у зв'язку з цим пункти чотирнадцятий-двадцять четвертий пунктами п'ятнадцятим – двадцять п'ятим відповідно;

2. Статтю 3 викласти у новій редакції:

«**Стаття 3.** Заборона вислання або примусового повернення біженця чи особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, до країни, з якої вони прибули та де їх життю або свободі загрожує небезпека

1. Біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, жодним чином не можуть бути вислані або примусово повернуті до країн, де їх життю або свободі загрожує небезпека через їх расу, віросповідання (релігію), національність, громадянство (підданство), належність до певної соціальної групи або політичні переконання, або де вони можуть зазнати катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання, або загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини, а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, коли особи не можуть бути повернуті до країн походження.

2. Щодо біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, жодним чином не може бути прийнято рішення про відмову в перетині державного кордону, якщо в результаті цього вони будуть повернуті, прямо чи опосередковано, до країни де вони наражатимуться на небезпеку чи поводження перелічені в частині першій цієї статті.

3. Положення частини першої та другої цієї статті застосовується до шукача захисту до остаточного розгляду його заяви про захист, в порядку встановленому законодавством України.

4. Положення частини першої та другої цієї статті не застосовуються щодо біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, або якій надано тимчасовий

захист, які розглядаються з поважних причин, як такі, що становлять загрозу національній безпеці України або засуджені чинним вироком за вчинення особливо тяжкого злочину в України та є суспільно небезпечними.»;

3. Статтю 5 викласти у новій редакції:

«**Стаття 5.** Порядок звернення особи із заявою про захист.

1. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, повинна звернутися до центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про захист.

2. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка поребує додаткового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнула державний кордон України, повинна звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про захист. У разі якщо така особа під час або після незаконного перетинання державного кордону України звернулася до посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону із заявою про захист, вона зобов'язана надати цій посадовій особі пояснення про причини незаконного перетинання державного кордону України. У разі відсутності у такої особи документів, що посвідчують її особу, або якщо такі документи є підробленими, вона повинна повідомити в поясненні про цю обставину, а також викласти причини зазначених обставин. Під час надання пояснень особою, яка не володіє українською або російською мовами, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинен забезпечити перекладача з мови, якою така особа може спілкуватися. Посадова особа органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинна надати особі, що звернулася, бланк заяви про захист встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинна надати особі, що звернулася, безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Особа, що звернулася, разом із заповненою заявою про захист повинна бути протягом 24 годин передана центральним орга-

ном виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Особі, стосовно якої компетентним органом державної влади України прийнято рішення про заборону на в'їзд до України, може бути дозволений перетин державного кордону з метою подання заяви про захист тільки за погодженням із компетентним органом державної влади України, яким прийнято рішення про заборону на в'їзд до Україні цій особі. В такому разі, особа перебуває під ефективним контролем працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, до моменту погодження, після чого або їй дозволяється перетин кордону, або видається рішення про відмову у перетині кордону.

3. У разі якщо державний кордон України перетинає чи перетнула дитина, розлучена із сім'єю, і заявляє про намір бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про це повідомили інші особи, які не є її законними представниками, посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинні невідкладно повідомити про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, та орган опіки і піклування. Центральний орган виконавчої влади, що реаліує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, спільно з органом опіки і піклування зобов'язаний вжити заходів для тимчасового влаштування такої дитини у пункт тимчасового розміщення біженців, заклад соціального захисту або сім'ю.

4. Особа, зазначена в частині другій цієї статті, не несе відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України, якщо вона без зволікань звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Така особа не несе відповідальності за порушення правил перебування в Україні, якщо вона перебуває на території України протягом часу, необхідного для подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Проте, особа, яка під час незаконного перетину кордону звернулась із заявою про захист до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, та була передана разом із заявою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додатквового або тимчасового захисту, за рішенням суду, винесеним на підставі подання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додат-

кового або тимчасового захисту, поміщується до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб, які незаконно перебувають в Україні, на час до остаточного вирішення її заяви про захист.

5. Особа, яка знаходиться під вартою у зв'язку із застосуванням до неї тимчасового або екстрадиційного арешту, та яку було належним чином проінформовано про її право на звернення із заявою про захист, протягом сорока робочих днів повинна звернутися із заявою про захист особисто або через захисника до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Посадова особа органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, повинна надати особі, що звернулася, бланк заяви про захист встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, повинна надати особі, що звернулася, безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Заповнена заява про захист повинна бути протягом 24 годин передана спецзв'язком центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, одночасно з передачею заяви про захист, інформує центральний орган України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування про факт звернення особи з цією заявою.

6. Особа, яка утримується у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, та яку було належним чином проінформовано про її право звернутись за захистом, повинна протягом сорока робочих днів з дня, наступного за днем повідомлення про таке право, звернутися особисто або через представника до посадової особи пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про захист. Посадова особа пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, повинна надати особі,що звернулася, у бланк заяви про захист встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, повинна надати особі, що звернулася, безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Заповнена заява про захист повинна бути протягом 24 го-

дин передана спецзв'язком пунктом тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, одночасно з передачею заяви про захист, інформує відповідний орган державної влади, за клопотанням якого особу було поміщено до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, про факт звернення особи з цією заявою.

7. Особа, яка на законних підставах перебуває в Україні, і під час такого перебування в країні її громадянської належності чи попереднього постійного проживання виникли умови, зазначені в пунктах 1 чи 15 частини першої статті 1 цього Закону, внаслідок яких вона не може повернутися до країни свого походження і має намір бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна звернутися до центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, до закінчення строку перебування на території України.

8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, може прийняти рішення про відмову в прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в разі, якщо особи, зазначені у частинах п'ятій та шостій цієї статті, будучи належним чином повідомлені про своє право на звернення із заявою про захист, протягом сорока робочих днів з дня, наступного за днем повідомлення про таке право, не звернулись із заявою про захист, у випадку їх звернення за захистом за межами цього строку.

9. Вимога про подання заяви про захист, установлена частиною другою цієї статті, а також вимога щодо строку подання такої заяви, передбаченого частиною сьомою цієї статті, не поширюються на випадки, коли такі заяви подаються законними представниками дітей, розлучених із сім'єю.»;

4. Статтю 6 викласти у новій редакції:

«**Стаття 6.** Порядок реєстрації заяви про захист

1. За винятком випадків передбачених частинами п'ятою та шостою статті 5 цього Закону та частиною шостою цієї статті, така заява подається особисто іно-

земцем чи особою без громадянства або її законним представником до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, за місцем тимчасового перебування заявника.

2. Заявник, якому виповнилося вісімнадцять років, подає заяву про захист, в якій викладає основні відомості про себе та обставини, що змусили його залишити країну походження.

3. Відомості про дітей, які не досягли вісімнадцятирічного віку, наводяться в заяві одного із законних представників особи, яка не досягла повноліття.

4. Заява про захист стосовно дитини, розлученої із сім'єю, подається одним з її законних представників.

5. Заява про захист стосовно недієздатної особи подається її законним представником, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис.

6. Якщо заявник не може особисто скласти заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з неписьменністю або фізичними вадами, заява на його прохання складається іншою особою, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис.

7. До заяви про захист, додаються документи, що посвідчують особу шукача захисту, а також документи та матеріали, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. У подальшому, документи, що посвідчують особу шукача захисту, зберігаються в його особовій справі. У разі необхідності документи, що посвідчують особу шукача захисту, можуть бути тимчасово видані на строк до двадцяти робочих днів за його письмовою заявою для прийняття реєстраційного номеру облікової картки платника податків, реєстрації актів цивільного стану, працевлаштування, відкриття банківських рахунків, та в інших випадках необхідності його пред'явлення, передбачених чинним законодавством, що оформлюється розпискою. У разі якщо у шукача захисту відсутні документи, що посвідчують його особу, або такі документи є фальшивими, він повинен повідомити про цю обставину в заяві про захист, а також викласти причини виникнення зазначених обставин.

8. У разі якщо у шукача захисту відсутні документи, що посвідчують його особу, його прізвище, ім'я, по батькові та інші дані про нього попередньо, до ідентифікації особи, записуються з його слів, про що зазначається в реєстраційному листку на особу та робиться відповідний запис на заяві про захист.

9. До заяви про захист додаються також по чотири фотокартки заявника та членів його сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, відомості про яких внесено до заяви.

10. Відомості, що подаються шукачем захисту, інформація про факт подання заяви про захист, є конфіденційною інформацією.

11. Одночасно з реєстрацією заяви про захист дитини, розлученої із сім'єю, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вживає всіх можливих заходів для розшуку батьків або інших законних представників особи, яка не досягла вісімнадцяти років.

12. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, в день отримання заяви про захист (або не пізніше двох робочих днів після реєстрації заяви поданої відповідно до положень частин п’ятої або шостої статті 5 цього Закону):

реєструє заяву про захист, та додані до неї документи;

ознайомлює шукача захисту або його законного представника зрозумілою для них мовою під їх власний підпис з порядком прийняття рішення за їх заявами, правами та обов'язками шукача захисту;

видає шукачеві захисту (або його представникові у випадках, передбачених частинами п’ятою та шостою статті 5 цього Закону) довідку про звернення за захистом в Україні;

проводить дактилоскопію шукача захисту;

у разі потреби направляє шукача захисту на обстеження для встановлення віку у порядку, встановленому законодавством України;

заповнює реєстраційний листок на шукача захисту та членів його сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, або на дитину, розлучену із сім'єю, від імені якої заяву про захист подав її законний представник;

заповнює інші необхідні документи;

оформлює особову справу;

роз'яснює порядок звернення про надання безоплатної правової допомоги відповідно до закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги;

заносить отримані відомості до централізованої інформаційної системи.»;

5. Статтю 7 викласти у новій редакції:

«**Стаття 7.** Порядок попереднього розгляду заяв

1. Протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня реєстрації заяви центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які

потребують додаткового або тимчасового захисту, проводить співбесіду із шукачем захисту, розглядає відомості, наведені в заяві, та інші документи, вимагає додаткові відомості, аналізує інформацію про країну походження шукача захисту та приймає рішення про розгляд заяви про захист, або про відмову у її розгляді. У разі подання законним представником дитини, розлученої із сім'єю, заяви про її захист, приймається рішення про розгляд цієї заяви без попереднього розгляду заяви. У разі подання заяви про захист особами, зазначеними у частинах другій, п’ятій та шостій статті 5 Цього Закону, приймається рішення про розгляд цієї заяви без попереднього розгляду заяви.

2. За бажанням шукача захисту участь у попередньому розгляді заяви про захист бере його представник. Призначення представника для надання безоплатної правової допомоги шукачеві захисту здійснюється в установленому порядку.

3. Під час співбесіди шукачеві захисту, який не володіє українською або російською мовами, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечує перекладача з мови, якою заявник може спілкуватися. Заявник має право залучити перекладача за свій рахунок або за рахунок інших юридичних чи фізичних осіб. Перекладач повинен дотримуватися конфіденційності з обов'язковим оформленням центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, розписки про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника. Особиста співбесіда має проводитись без присутності членів сім’ї шукача захисту, за виключенням випадків, коли працівник, що веде справу, вважає, що присутність членів сім’ї шукача захисту необхідна для належного розгляду його заяви. Особиста співбесіда повинна проводитись з дотриманням умов, які забезпечують належну конфіденційність. Результати співбесіди фіксуються в протоколі та засвідчується підписом шукача захисту, після його усного перекладу (за необхідності) шукачеві захисту. У разі відмову шукача захисту підписати протокол, причини такої відмови вносяться до протоколу працівником, що веде справу. Копія протоколу співбесіди за письмовою заявою надається шукачеві захисту, його законному представнику чи представнику. Співбесіда також фіксується на аудіо-носії, що додається до особової справи шукача захисту.

4. Рішення про розгляд заяви про захист або відмову в її розгляді, приймається на підставі письмового висновку працівника, який веде справу, і оформлюється наказом уповноваженої посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додат-

кового або тимчасового захисту. Письмовий висновок має містити аналіз не менш ніж двох джерел інформації про країну походження заявника, яка відповідає вимогам пункту 12^1 статті 1 цього Закону.

5. У разі прийняття рішення про розгляд заяви про захист, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, продовжує строк дії довідки про звернення за захистом в Україні.

6. Рішення про відмову в розгляді заяви про захист приймаються у разі, якщо заяви про захист:

подані особами, які до прибуття в Україну, були визнані в іншій країні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту;

які є очевидно необґрунтованими, тобто якщо шукач захисту в заяві про захист та під час представлення фактів підняв лише питання, які не відносяться чи несуттєво відносяться до умов, зазначених пунктами 1 чи 15 частини першої статті 1 цього Закону;

які носять характер зловживання: якщо заявник з метою визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, ввів в оману центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, надавши неправдиву інформацію або підроблені документи або утримався від надання необхідної інформації про себе або своє громадянство, що могло негативно вплинути на рішення;

подані шукачем захисту вдруге з викладенням інших особистих даних про себе;

поданими особами, яким було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з відсутністю підстав, передбачених для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, встановлених пунктами 1 чи 15 частини першої статті 1 цього Закону, якщо зазначені умови не змінилися.

7. У разі прийняття рішення про відмову в розгляді заяви про захист, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилає шукачеві захисту або його законному представнику письмове повідомлення з викладенням причини відмови за цим Законом та обставинами справи і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення.

8. У разі використання шукачем захисту права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які

потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання документи, що посвідчують особу шукача захисту, та інші документи.

9. У разі невикористання шукачем захисту права на оскарження протягом двадцяти робочих днів з дня його письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову в розгляді заяви про захист, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає їй документи, що посвідчують особу, та інші документи, що перебувають на зберіганні в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.»;

6. Статтю 8 викласти в новій редакції:

«**Стаття 8.** Порядок розгляду заяви про захист

1. Розгляд заяви про захист здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом двох місяців з дня прийняття рішення про розгляд заяви про захист. Строк розгляду може бути продовжений уповноваженою посадовою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за вмотивованим поданням працівника центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідального за розгляд заяви шукача захисту, але не більш як до трьох місяців. Загальний строк розгляду заяв про захист, поданих особами, зазначеними у частинах другій, п’ятій та шостій статті 5 Цього Закону, не може перевищувати двох місяців. Строк розгляду може бути продовжений уповноваженою посадовою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до двох місяців.

2. Працівником центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідальним за розгляд заяви шукача захисту, проводяться співбесіди із шукачем захисту або його законним представником, які мають на меті виявити додаткову інформацію, необхідну для оцінки справжності фактів, повідомлених

шукачем захисту або його законним представником. Співбесіда із шукачем захисту проводиться за правилами, встановленими частинами другою і третьою статті 7 цього Закону.

3. Під час розгляду заяви про захист відносно дитини, розлученої із сім'єю, співбесіда проводиться з її законним представником та такою дитиною, якщо вік та рівень розвитку дитини є достатніми для проведення такої співбесіди. Співбесіда з дитиною, розлученою із сім'єю, проводиться в присутності її законного представника, який подав від імені дитини заяву про захист, а також психолога і педагога.

4. Під час розгляду заяви про захист відносно дитини, розлученої із сім'єю, участь представника є обов'язковою. Призначення представника для надання правової допомоги такій дитині здійснюється в установленому порядку.

5. У разі виникнення сумніву щодо віку дитини центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за згодою дитини або згодою її законного представника направляє таку дитину на обстеження для встановлення віку, що проводиться у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

6. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у разі необхідності отримує інформацію від державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, та від державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах, для перевірки обставин, за наявності яких шукача захисту не може бути визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого — четвертого частини першої статті 10 цього Закону.

7. У разі відсутності у шукача захисту документів, що посвідчують особу, або якщо такі документи є підробленими, для встановлення особи заявника центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, згідно із законодавством проводиться ідентифікація особи.

8. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, поданої заявником, необхідності у встановленні справжності і дійсності поданих ним документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику

у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними запитами до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах, органів інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно особи, заява якої розглядається. Такі звернення розглядаються у строк, визначений законодавством України.

9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, направляє шукача захисту на медичне обстеження, що проводиться в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

10. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час розгляду заяви про захист долучаються до особової справи шукача захисту.

11. Оцінка заяви про захист проводиться в індивідуальному порядку і включає аналіз:

всіх фактів, що відносяться до справи, наскільки вони пов'язані з країною походження шукача захисту на момент ухвалення рішення по заяві, включаючи нормативні акти країни походження, а також спосіб їх застосування з посиланнями на використану інформацію про країну походження шукача захисту;

відповідних заяв і документів, представлених шукачем захисту, включаючи інформацію про те, чи був шукач захисту (або може бути) об'єктом переслідування або нанесення серйозної шкоди, індивідуального положення і особистих обставин шукача захисту, включаючи такі чинники як його походження, стать та вік, щоб, виходячи з особистих обставин заявника, оцінити чи є ті дії, яким піддавався або міг піддаватися шукач захисту, переслідуванням або нанесенням йому серйозної шкоди;

того, чи були дії шукача захисту після виїзду з країни походження направлені виключно або головним чином на створення необхідних умов для звернення за про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, щоб оцінити, чи піддадуть ці дії шукача захисту переслідуванню або серйозній шкоді в разі повернення в таку країну;

того, чи можна було б розумно чекати, що шукач захисту скористається захистом іншої країни, громадянство якої він міг би отримати.

12. Той факт, що шукач захисту вже був об'єктом переслідування або нанесення серйозної шкоди, або ж піддавався безпосередній загрозі такого переслідування або серйозної шкоди, є серйозним свідоцтвом обґрунтованості побоювань переслідування або реальної ризику нанесення серйозної шкоди, що є у шукача захисту, за відсутності серйозних підстав вважати, що таке переслідування або серйозна шкода більш не повторяться.

13. Якщо деякі аспекти тверджень шукача захисту не підтверджені документальними або іншими доказами, то такі аспекти не потребують підтвердження за одночасної наявності наступних умов:

шукач захисту зробив реальні зусилля для обґрунтування своєї заяви про захист;

були представлені всі докази, які є у розпорядженні шукача захисту і відносяться до справи;

встановлено, що твердження шукача захисту послідовні і правдоподібні і не суперечать інформації про країну походження шукача захисту;

шукач захисту звернувся із заявою про захист одразу, як тільки це стало можливо, якщо шукачем захисту не було представлено поважних причин, що перешкоджали цьому;

встановлено, що в цілому шукач захисту заслуговує на довіру.

14. Особова справа шукача захисту разом з письмовим висновком надсилається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, для прийняття остаточного рішення за заявою.

15. Розгляд заяви про захист може бути припинений за відповідною заявою шукача захисту.»;

7. Статтю 9 викласти в новій редакції:

«**Стаття 9.** Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

1. Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа стосовно якої є серйозні підстави вважати, що вона:

вчинила злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, як їх визначено у міжнародному праві;

вчинила злочин неполітичного характеру за межами України до прибуття в Україну з метою бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового

захисту, якщо таке діяння відповідно до Кримінального кодексу України належить до тяжких або особливо тяжких злочинів;

винна у вчиненні дій, що суперечать меті та принципам Організації Об'єднаних Націй;

2. Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа:

стосовно якої встановлено, що умови, передбачені пунктами 1 чи 15 частини першої статті 1 цього Закону, відсутні;

яка до прибуття в Україну була визнана в іншій країні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;

яка до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала в третій безпечній країні. Дія цього абзацу не поширюється на дітей, розлучених із сім'ями, а також на осіб, які народилися чи постійно проживали на території України, а також їх нащадків (дітей, онуків).

8. Статтю 10 викласти в новій редакції:

«**Стаття 10.** Прийняття рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

1. Рішення за заявою про захист, у тому числі стосовно перебуваючих з ним на території України неповнолітніх дітей (членів сім'ї шукача захисту або таких, які знаходяться під його опікою чи піклуванням), внесених до анкети шукача захисту, на визнання яких біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, є письмова згода шукача захисту, висловлена в анкеті чи заяві про захист, приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи шукача захисту та письмового висновку. Строк прийняття рішення може бути продовжено керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до трьох місяців. Загальний строк прийняття рішень по заявам про захист, поданих особами, зазначеними у частинах другій, п'ятій та шостій статті 5 Цього Закону, не може перевищувати одного місяця. Строк прийняття рішення може бути продовжений керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до одного місяця.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, може вимагати подання додаткової інформації від уповноважених посадових осіб цього центрального органу виконавчої влади, які здійснювали розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

3. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, необхідності у встановленні справжності і дійсності документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними запитами до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно шукача захисту, особова справа якого розглядається.

З метою забезпечення конфіденційності інформації про заявників та захисту членів їхніх сімей, які можуть залишатися в країні їх походження, органам державної влади під час проведення зазначених заходів забороняється надсилати запити з персональними даними шукачів захисту до будь-яких органів державної влади країни походження шукачів захисту.

4. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час прийняття рішення за заявою про захист, в тому числі аналіз інформації про країну походження шукача захисту та її співвідношення із змістом заяви про захист та відомостями, отриманими під час співбесід із шукачем захисту, долучаються до особ особової справи шукача захисту.

5. За результатами всебічного вивчення і оцінки всіх документів та матеріалів, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, приймає рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

У разі виявлення помилок або неточностей у відомостях про особу, внесених до рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, з письмовим висновком, приймає рішення про їх виправлення та здійснює обмін документів, виданих на підставі такого рішення.

6. Іноземець або особа без громадянства визнаються біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, та вважаються такими, які постійно проживають в Україні з моменту прийняття рішення про визнання їх біженцями або які безстроково на законних підставах перебувають на території України.

7. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, надсилається протягом трьох робочих днів з дня його прийняття разом з особовою справою заявника уповноваженим посадовим особам цього центрального органу виконавчої влади, які розглядали заяву.

8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом 15 робочих днів з дня прийняття рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, оформлює та видає кожній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту. У разі якщо видача посвідчення необхідна для реалізації неповнолітньою особою, зазначеною у частині дванадцятій цієї статті, своїх прав на освіту, лікування тощо, за клопотанням батьків чи законних представників, погодженим з навчальним чи лікувальним закладом тощо, такій особі може бути, як виняток, оформлено та видано відповідне посвідчення після досягнення нею чотирнадцятирічного віку.

Дитині, розлученій із сім'єю, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається до досягнення шістнадцятирічного віку. Під час видачі посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, довідка про звернення за захистом в Україні вилучається.

9. Відомості про членів сім'ї біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, які не досягли шістнадцятирічного віку, зазначаються у посвідченні біженця чи посвідченні особи, яка потребує додаткового захисту, одного з батьків, а в разі відсутності батьків – діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри, опікунів чи піклувальників або іншої особи, яка до прибуття в Україну добровільно чи в силу зви-

чаю країни походження біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, взяла на себе відповідальність за виховання та утримання дітей.

10. Посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається строком на п'ять років.

Під час перереєстрації біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, строк дії посвідчення біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, продовжується.

11. Особа, яку визнано біженцем, та особа, яка потребує додаткового захисту, які досягли шістнадцятирічного віку, мають право отримати проїзний документ для виїзду за кордон у порядку, встановленому законодавством України. Дитина, яка розлучена із сім'єю і яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право за клопотанням її законних представників на отримання проїзного документа для виїзду за кордон до досягнення шістнадцятирічного віку.

12. У разі якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, прийняв рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, уповноважена посадова особа цього центрального органу виконавчої влади протягом семи робочих днів з дня його отримання надсилає або видає особі, стосовно якої прийнято зазначене рішення, письмове повідомлення з викладенням причин відмови за цим Законом та обставинами справи і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення. Довідка про звернення за захистом в Україні продовжується, якщо особа оскаржує таке рішення.

13. У разі використання особою права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника).

14. У разі невикористання особою права на оскарження протягом двадцяти робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає особі національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника), що перебувають на зберіганні.

15. Особа, яка отримала повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не використала право на його оскарження, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо немає

інших законних підстав для перебування в Україні, встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».».

9. У статті 11:

1) У назві слова «і позбавлення» виключити;

2) Частину п’яту виключити;

3) У зв’язку з цим вважати частини шосту-дев’ятнадцяту частинами п’ятою-вісімнадцятою відповідно;

4) У частині сьомій:

а) слова «першій, п'ятій та шостій» замінити словами «першій та шостій;

б) доповнити реченням такого змісту: «Перед внесенням такого подання посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, повинні письмово поінформувати про це особу, якої це стосується та про відповідні причини. Особа, якої це стосується має право подати пояснення під час особистої співбесіди або письмово, чому щодо неї не можна примати рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.»;

5) У частинах восьмій, дев’ятій, тринадцятій, дев’ятнадцятій слова «або позбавлення» виключити;

6) У частині дванадцятій слова «та позбавлення» виключити;

7) Перше речення частини шістнадцятою після слів «з викладенням причин такого рішення» доповнити словами «за цим Законом та обставинами справи».

10. У статті 12:

1) Частину першу викласти у такій редакції:

«1. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, про відмову в розгляді заяви про захист протягом двадцяти робочих днів з дня отримання повідомлення про відмову можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції, а також до суду протягом двадцяти робочих днів з дня отримання письмового повідомлення про відмову.»;

2) Частину другу викласти у такій редакції:

«2. Рішення, що приймаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового

або тимчасового захисту, щодо визнання іноземця або особи без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту, про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, можуть бути оскаржені в установленому законом порядку протягом двадцяти робочих днів до суду з дня отримання відповідного письмового повідомлення.»;

3) Частину сьому викласти у такій редакції:

«7. Особа, скарга якої розглядається, або законний представник такої особи має право на правову допомогу. За бажанням особи участь у розгляді скарги бере її представник. Призначення представника для надання безоплатної правової допомоги відбувається у порядку, встановленому законом. Договір про професійну правничу допомогу допомогу може бути укладено особою, її законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою особи, скарга якої розглядається.».

11. У статті 13:

1) У частині першій:

а) абзаци перший-третій викласти в такій редакції:

«1. Шукач захисту має право на:

працю, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому аконодавством України;

проживання у родичів, у готелі, оренду та найм житла, безоплатне користування житлом, у тому числі, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців;»;

б) після абзацу третього доповнити новим абзацем такого змісту:

«грошову допомогу (для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг), інших видів соціального забезпечення;»;

в) у зв'язку з цим, абзаци четвертий-шостий вважати абзацами п'ятим-сьомим відповідно;

г) абзац пятий викласти у такій редакції:

«конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на контакти із співробітниками УВКБ ООН або організації, яка працює в Україні від імені УВКБ ООН на підставі відповідної угоди;»;

ґ) після абзацу шостого доповнити двома новими абзацами такого змісту:

«користування послугами перекладача за рахунок коштів державного бюджету для викладення відомостей про себе та обставини, що змусили її залишити країну походження під час співбесід або надання пояснень про причини незаконного перетину державного кордону України;

конфіденційність інформації про неї та не розкриття такої інформації державним органам країни походження особи;»;

д) у зв'язку з цим, абзац сьомий вважати абзацем дев'ятим.

2) У частині другій:

а) абзац перший викласти у такій редакції:

«Шукач захисту, зобов'язаний:»;

б) абзац другий викласти у такій редакції:

«якнайшвидше надати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, всіх відомостей, пояснень та документів, необхідних для обґрунтування його заяви про захист. Це включає заяви шукача захисту та всі документи, що є у його розпорядженні, відносно його: віку, походження, у тому числі і інформації про його родичів, особи, громадянства (громадянств), країні (країн) і місця (місць) попереднього проживання, по попередніх заявах про захист, по маршрутах переміщення, проїзних документах, а також інформації про причини звернення із заявою про захист».

12. У статті 15:

1) доповнити частини першу після абзацу дванадцятого новим абзацем такого змісту:

«конфіденційність інформації про неї та не розкриття такої інформації державним органам країни походження особи;»;

2) у зв'язку з цим, вважати абзац дванадцятий частини першої абзацем тринадцятим;

3) частину третю після слів «грошової допомоги» доповнити словами: «для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг – протягом шести місяців з моменту її визнання».

13. В абзаці четвертому частини першої статті 16 слово «щорічну» замінити словами «кожні п'ять років».

14. У статті 17:

1) в назві, частинах першій та другій слова «в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту» замінити словами «у розгляді заяви про захист»;

2) у частині першій цифри «13» замінити цифрами «16».

15. У частині першій статті 18 цифри «14» замінити цифрами «16».

16. Статтю 29 викласти у новій редакції:

«**Стаття 29.** Повноваження інших органів виконавчої влади

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, організовує прийняття заяв про захист від осіб, затриманих за незаконне перетинання державного кордону або спробу такого перетинання з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, осіб, яким відмовлено у перетині державного кордону з інших підстав, та передає такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. У разі звернення до центрального органу виконавчої влади з питань охорони державного кордону осіб, які на законних підставах прибули в Україну з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, роз'яснює їм порядок подання заяви про захист.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, організовує прийняття заяв про захист від осіб, до яких застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, та передає такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Центральний орган України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування роз'яснює особам, до яких застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, порядок подання заяви про захист, та сприяє посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які знаходяться під вартою, з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень.

3. Пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, роз'яснюють особам, які утримуються в цих пунктах, порядок подання заяви про захист, організовують прийняття заяв про захист від осіб, які утримуються в цих пунктах, та передають такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері бі-

женців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, сприяють посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які знаходяться під варту з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень. сприяє посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які утримуються в цих пунктах, з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень.

4. Державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, та державний орган, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах, у разі звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідно до своїх повноважень вживають заходів щодо виявлення серед шукачів захисту, стосовно яких прийнято рішення про розгляд заяви про захист, таких, які не визнаються біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого — четвертого частини першої статті 6 цього Закону та надають іншу запитану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, необхідну для розгляду заяв про захист.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, забезпечує інформування та консультування осіб, які визнані біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, щодо доступу до ринку праці, реєструє та надає їм статус безробітного незалежно від наявності/відсутності соціального стажу в Україні, надає послуги з професійної орієнтації, професійної підготовки та перепідготовки, забезпечує призначення шукачам захисту та особам, яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, грошової допомоги (для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг), пенсії, інших видів соціального забезпечення та грошової допомоги особам, яким надано тимчасовий захист.

6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, закордонні дипломатичні установи України беруть участь у підготовці документів та вносять в установленому порядку пропозиції Кабінету Міністрів України щодо укладення міжнарод-

них договорів з питань, пов'язаних із захистом соціальних, економічних та інших прав і інтересів біженців, у тому числі з компенсацією збитків, завданих біженцям, витратами на їх приймання та облаштування; надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, інформацію про ситуацію в країнах походження біженців; видають в'їзні візи членам сімей осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту; сприяють добровільному поверненню біженців у країну їх походження чи переселенню у держави, які погоджуються надати їм притулок. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, здійснює загальний нагляд за виконанням міжнародних договорів у сфері захисту біженців, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

7. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлює порядок медичного обстеження осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та порядок визначення віку особи. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у разі звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечують обов'язкове медичне обстеження, а в разі необхідності – лікування осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту.

8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації сприяють забезпеченню освітніх потреб шукачів захисту та осіб, яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також їх дітей

9. Органи опіки та піклування є законними представниками дітей, розлучених із сім'ями, і вживають заходів для тимчасового влаштування у відповідні дитячі заклади або сім'ї дітей, розлучених із сім'ями, а також для встановлення опіки чи піклування над такими дітьми, беруть участь у процедурі визнання біженцем дитини, розлученої із сім'єю, сприяють дітям, розлученим із сім'ями, у реалізації їхніх прав.

10. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, затверджує правила розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зразки заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, довідки про звернення за захистом в Україні та положення про пункти розміщення біженців.».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Голова
Верховної Ради України

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення гарантій для шукачів захисту)

Верховна Рада України **постановляє:**

І. Внести такі зміни до Кримінального процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 із наступними змінами):

1. У статті 581:

1) частину першу після пункту 5 доповнити двома новими пунктами:

«6) бути ознайомленими зрозумілою ними мовою, у тому числі із залученням перекладача, та у присутності захисника про право на звернення за захистом в порядку, передбаченому Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

7) звертатися із заявою про захист в порядку, передбаченому Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

2) у зв'язку з цим пункти 6-8 вважати пунктами 8-10 відповідно;

3) частину третю доповнити словами «а також з представником Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців за її вибором».

2. У частині чотирнадцятій статті 584 слова «зазначених у частині другій статті 589 цього Кодексу» замінити словами «на яких поширюється дія Зако-

ну України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», у тому числі, шукачів захисту».

3. Перше речення частини четвертої статі 589 викласти в такій редакції: «Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про захист, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, до набрання законної сили судовим рішенням суду першої інстанції, яким цій особі відмовлено у задоволені адміністративного позову.».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Голова
Верховної Ради України

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» стосовно вдосконалення процедури визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»	
Стаття 1 Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: 1) біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань; … 8) заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, – заява-анкета встановленого	**Стаття 1** Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: 1) біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок **цілком** обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань; … 8) **заява про захист** – заява-анкета встановленого зразка, в якій іноземець або особа без громадянства просить

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
зразка, в якій іноземець або особа без громадянства просить визнати його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, із зазначенням та обґрунтуванням однієї з підстав для такого визнання, зазначених у пунктах 1 і 13 частини першої цієї статті;	визнати його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, із зазначенням та обґрунтуванням однієї **чи декількох** з підстав для такого визнання, зазначених у пунктах 1 та **15** цієї статті;
	...
Відсутній	9) **шукач захисту – іноземець або особа без громадянства, які подали заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за якою ще не було прийнято остаточного рішення. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, не вважається остаточним, якщо шукач захисту скористався правом на оскарження такого рішення;**
	Вважати пункти 9-12 пунктами 10-13.
Відсутній	**Доповнити пунктом:**
	13^{1}) інформація про країну походження заявника — актуальна, релевантна та достовірна інформація про країну громадянської належності іноземця або країну постійного проживання особи без громадянства, яка міститься, зокрема у наступних джерелах:
	інформаціях про країну походження заявника, підготовлених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту; **інформаціях про країну походження заявника, підготовлених Міністерством закордонних справ України;** **рішеннях міжнародних судових та квазі-судових установ, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, в аналогічних та/або пов'язаних із особою заявника справах (наприклад, справах членів його родини та/або справах, що стосуються представників такої самої етнічної, релігійної, політичної чи соціальної групи, до якої належить заявник);** **керівних документах, звітах, повідомлення,х заявах, рекомендаціях та позиціях УВКБ ООН;** **звітах, рекомендаціях, позиції,ях прес-релізах, повідомленнях інших органів ООН та/або уповноважених державних органів у сфері міграції країн Європейського Союзу;** **У разі відсутності або суттєвої недостатності вищезазначених джерел (у тому числі, відсутності інформації про стан дотримання прав людини, загрозу загальнопоширеного насильства у ситуаціях внутрішнього або міжнародного збройного конфлікту, переслідування етнічної, релігійної, політичної чи соціальної групи, до якої належить заявник), допускається використання**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	в якості джерел інформації про країну походження заявника звітів, повідомлень, заяв, рекомендацій та позицій міжнародно визнаних правозахисних організацій, та/або повідомлення всесвітньо визнаних інформаційних агенцій. **Усі посилання на вищезазначені джерела походження обов'язково здійснюються із зазначенням всіх реквізитів, у тому числі: назви, найменування установи чи організації, що його підготувала, посилання на електронну адресу, якщо це джерело було оприлюднено у мережі Інтернет та співвідношення проаналізованої інформації із змістом заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та відомостями, які отримані під час співбесід із заявником.** **У зв'язку з високою вірогідністю їх недостовірності, категорично забороняється використання в якості джерел інформації про країну походження заявника публікації на веб-сайтах туристичних агенцій, у соціальних мережах та на офіційних веб-сайтах органів державної влади країни походження заявника (крім офіційних текстів нормативних актів та судових рішень), у тому числі її дипломатичних представництв, а також інформації з сайтів інформаційних агенцій, які не мають своїх представництв**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Відсутній	**та не акредитовані у країні походження заявника.** ... **Вважати пункти 13-24 пунктами 14-25.** **Доповнити пунктом 26:** **21) серйозна шкода – шкода яка включає: страту або приведення її у виконання; або тортури або нелюдяне, або принизливе поводження або покарання заявника в країні походження, або серйозну і індивідуальну загрозу життю або здоров'ю цивільної особи через загальнопоширене насильство в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту, чи систематичного порушення прав людини**.
Стаття 3. Заборона вислання або примусового повернення біженця чи особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, до країни, з якої вони прибули та де їх життю або свободі загрожує небезпека 1. Біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, не може бути вислана або примусово повернута до країни, де їх життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, а також з інших причин, що визнаються міжнародними	**Стаття 3.** Заборона вислання або примусового повернення біженця чи особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, до країни, з якої вони прибули та де їх життю або свободі загрожує небезпека 1**.** Біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, **жодним чином** не можуть бути вислан**і** або примусово повернут**і** до країн, де їх життю або свободі загрожує небезпека через їх расу, віросповідання (релігію), національність, громадянство (підданство), належність до певної соціальної групи або політичні переконання**, або** де вони можуть зазнати катувань

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, що не можуть бути повернуті до країн походження.	та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання**, або загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини,** а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, коли особи не можуть бути повернуті до країн походження.
2. Біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, не може бути вислана або примусово повернута до країн, де вони можуть зазнати катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання або з яких вони можуть бути вислані або примусово повернуті до країн, де їх життю або свободі загрожує небезпека за ознаками віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, що не можуть бути повернуті до країн походження.	2. **Щодо біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, жодним чином не може бути прийнято рішення про відмову в перетині державного кордону, якщо в результаті цього вони будуть повернуті, прямо чи опосередковано, до країни де вони наражатимуться на небезпеку чи поводження перелічені в частині першій цієї статті.**
Відсутня	**3. Положення частини першої та другої цієї статті застосовується до шукача захисту до остаточного розгляду його заяви про захист,**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Відсутня	**в порядку встановленому законодавством України.** **4. Положення частини першої та другої цієї статті не застосовуються щодо біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, або якій надано тимчасовий захист, які розглядаються з поважних причин, як такі, що становлять загрозу національній безпеці України або засуджені чинним вироком за вчинення особливо тяжкого злочину в України та є суспільно небезпечними.**
Стаття 5. Порядок звернення особи із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 1. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, повинна протягом п'яти робочих днів звернутися до відповідного органу міграційної служби із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 2. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнула державний кордон України, повинна без зволікань звернутися до центрального органу виконавчої	**Стаття 5.** Порядок звернення особи із заявою про **захист**. 1. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, **повинна звернутися** до **центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту,** із заявою про **захист**. 2. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнула державний кордон України, повинна звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою **про захист.**
У разі якщо така особа під час незаконного перетинання державного кордону України звернулася із зазначеною заявою до посадової особи Державної прикордонної служби України, вона зобов'язана надати цій посадовій особі пояснення про причини незаконного перетинання державного кордону України. У разі відсутності у такої особи документів, що посвідчують її особу, або якщо такі документи є фальшивими, вона повинна повідомити в поясненні про цю обставину, а також викласти причини зазначених обставин. Під час надання пояснень особою, яка не володіє українською або російською мовами, орган Державної прикордонної служби України повинен забезпечити перекладача з мови, якою така особа може спілкуватися. Після надання пояснень особа, яка звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна бути протягом 24 годин передана посадовими особами Державної прикордонної служби України представнику органу міграційної служби.	У разі якщо така особа під час **або після** незаконного перетинання державного кордону України звернулася до посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону **із заявою про захист,** вона зобов'язана надати цій посадовій особі пояснення про причини незаконного перетинання державного кордону України. У разі відсутності у такої особи документів, що посвідчують її особу, або якщо такі документи є **підробленими**, вона повинна повідомити в поясненні про цю обставину, а також викласти причини зазначених обставин. Під час надання пояснень особою, яка не володіє українською або російською мовами, **центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону,** повинен забезпечити перекладача з мови, якою така особа може спілкуватися. **Посадова особа органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинна надати особі, що звернулася, бланк заяви про захист**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, повинна надати особі, що звернулася, безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Особа, що звернулася, разом із заповненою заявою про захист повинна бути протягом 24 годин передана центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Особі, стосовно якої компетентним органом державної влади України прийнято рішення про заборону на в'їзд до України, може бути дозволений перетин державного кордону з метою подання заяви про захист тільки за погодженням із компетентним органом державної влади України, яким прийнято рішення про заборону на в'їзд до Україні цій особі. В такому разі, особа перебуває під ефективним контролем працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, до моменту

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	погодження, після чого або їй дозволяється перетин кордону, або видається рішення про відмову у перетині кордону.
3. У разі якщо державний кордон України перетинає чи перетнула дитина, розлучена із сім'єю, і заявляє про намір бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про це повідомили інші особи, які не є її законними представниками, посадові особи Державної прикордонної служби України повинні невідкладно повідомити про це орган міграційної служби та орган опіки і піклування. Орган міграційної служби спільно з органом опіки і піклування зобов'язаний вжити заходів для тимчасового влаштування такої дитини у відповідний дитячий заклад або сім'ю.	3. У разі якщо державний кордон України перетинає чи перетнула дитина, розлучена із сім'єю, і заявляє про намір бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про це повідомили інші особи, які не є її законними представниками, посадові особи **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону,** повинні невідкладно повідомити про це **центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту**, та орган опіки і піклування. **Центральний орган виконавчої влади, що реаліує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту,** спільно з органом опіки і піклування зобов'язаний вжити заходів для тимчасового влаштування такої дитини **у пункт тимчасового розміщення біженців**, заклад **соціального захисту** або сім'ю.
4. Особа, зазначена в частині другій цієї статті, не несе відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України, якщо вона без зволікань звернулася із заявою	4. Особа, зазначена в частині другій цієї статті, не несе відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України, якщо вона без зволікань звернулася із заявою

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Така особа не несе відповідальності за порушення правил перебування в Україні, якщо вона перебуває на території України протягом часу, необхідного для подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Така особа не несе відповідальності за порушення правил перебування в Україні, якщо вона перебуває на території України протягом часу, необхідного для подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. **Проте, особа, яка під час незаконного перетину кордону звернулась із заявою про захист до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, та була передана разом із заявою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додатквового або тимчасового захисту, за рішенням суду, винесеним на підставі подання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, поміщується до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб, які незаконно перебувають в Україні, на час до остаточного вирішення її заяви про захист.**
Відсутня	**5. Особа, яка знаходиться під вартою у зв'язку із застосуванням до неї тимчасового або екстрадиційного арешту, та яку було належним чином проінформовано про**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	її право на звернення із заявою про захист, протягом сорока робочих днів повинна звернутися із заявою про захист особисто або через захисника до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Посадова особа органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, повинна надати особі, що звернулася, бланк заяви про захист встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, повинна надати особі, що звернулася, безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Заповнена заява про захист повинна бути протягом 24 годин передана спецзв'язком центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Відсутня	**державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, одночасно з передачею заяви про захист, інформує центральний орган України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування про факт звернення особи з цією заявою.** **6. Особа, яка утримується у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, та яку було належним чином проінформовано про її право звернутись за захистом, повинна протягом сорока робочих днів з дня, наступного за днем повідомлення про таке право, звернутися особисто або через представника до посадової особи пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про захист. Посадова особа пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, повинна надати особі,що звернулася, у бланк заяви про захист встановленого зразка. У разі потреби, посадова особа пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, повинна надати особі, що звернулася,**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	безоплатну правову допомогу у заповненні такої заяви-анкети відповідно до вимог законодавства. Заповнена заява про захист повинна бути протягом 24 годин передана спецзв'язком пунктом тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, одночасно з передачею заяви про захист, інформує відповідний орган державної влади, за клопотанням якого особу було поміщено до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, про факт звернення особи з цією заявою.
5. Особа, яка на законних підставах **тимчасово** перебуває в Україні, і під час такого перебування в країні її громадянської належності чи попереднього постійного проживання виникли умови, зазначені в пунктах 1 чи 13 частини першої статті 1 цього Закону, внаслідок яких вона не може повернутися до країни свого походження і має намір бути визнаною біженцем в Україні або	**7.** Особа, яка на законних **підставах** перебуває в Україні, і під час такого перебування в країні її громадянської належності чи попереднього постійного проживання виникли умови, зазначені в пунктах 1 чи 1**5** частини першої статті 1 цього Закону, внаслідок яких вона не може повернутися до країни свого походження і має намір бути визнаною біженцем в Україні або особою,

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
особою, яка потребує додаткового захисту, повинна звернутися до відповідного органу міграційної служби із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, до закінчення строку перебування на території України.	яка потребує додаткового захисту, повинна звернутися до **центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту,** із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, до закінчення строку перебування на території України. **Відповідно частини 5-7 вважати частинами 7-9.**
6. Орган міграційної служби може прийняти рішення про відмову в прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в разі, якщо заявник видає себе за іншу особу або якщо заявнику раніше було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за відсутності умов, передбачених пунктами 1 чи 13 частини першої статті 1 цього Закону, якщо зазначені умови не змінилися.	**8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, може прийняти рішення про відмову в прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в разі, якщо особи, зазначені у частинах п'ятій та шостій цієї статті, будучи належним чином повідомлені про своє право на звернення із заявою про захист, протягом сорока робочих днів з дня, наступного за днем повідомлення про таке право, не звернулись із заявою про захист, у випадку їх звернення за захистом за межами цього строку.**
7. Вимога про подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, установлена частиною другою цієї статті, а також вимога щодо строку	**9.** Вимога про подання заяви про захист, установлена частиною другою цієї статті, а також вимога щодо строку подання такої заяви, передбаченого частиною **сьомою** цієї статті, не

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
подання такої заяви, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, не поширюються на випадки, коли такі заяви подаються законними представниками дітей, розлучених із сім'єю.	поширюються на випадки, коли такі заяви подаються законними представниками дітей, розлучених із сім'єю.
Стаття 6. Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа: яка вчинила злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, як їх визначено у міжнародному праві; яка вчинила злочин неполітичного характеру за межами України до прибуття в Україну з метою бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо таке діяння відповідно до Кримінального кодексу України належить до тяжких або особливо тяжких злочинів; яка винна у вчиненні дій, що суперечать меті та принципам Організації Об'єднаних Націй; стосовно якої встановлено, що умови, передбачені пунктами 1 чи **13** частини першої статті 1 цього Закону, відсутні; яка до прибуття в Україну була визнана в іншій країні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; яка до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або	**Стаття 6**. **Порядок реєстрації заяви про захист** 1. **За винятком випадків передбачених частинами п'ятою та шостою статті 5 цього Закону та частиною шостою цієї статті,** така заява подається особисто іноземцем чи особою без громадянства або її законним представником до **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового захисту,** за місцем тимчасового перебування заявника. 2. Заявник, якому виповнилося вісімнадцять років, подає заяву про **захист**, в якій викладає основні відомості про себе та обставини, що змусили його залишити країну походження. 3. Відомості про дітей, які не досягли вісімнадцятирічного віку, наводяться в заяві одного із законних представників особи, яка не досягла повноліття. 4. Заява про **захист стосовно дитини, розлученої і**з сім'єю, подається одним з її законних представників. 5. Заява про **захист стосовно** недієздатної особи подається її законним представником, про що центральний

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала в третій безпечній країні. Дія цього абзацу не поширюється на дітей, розлучених із сім'ями, а також на осіб, які народилися чи постійно проживали на території України, а також їх нащадків (дітей, онуків).	орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис. 6. Якщо заявник не може особисто скласти заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з неписьменністю або фізичними вадами, заява на його прохання складається іншою особою, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис. 7. До заяви про **захист**, додаються документи, що посвідчують особу **шукача захисту**, а також документи та матеріали, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. **У подальшому, документи, що посвідчують особу шукача захисту, зберігаються в його особовій справі. У разі необхідності документи, що посвідчують особу шукача захисту, можуть бути тимчасово видані на строк до двадцяти робочих днів за його письмовою заявою для прийняття реєстраційного номеру облікової картки платника податків, реєстрації актів цивільного стану, працевлаштування, відкриття банківських рахунків, та в інших випадках необхідності**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	його пред'явлення, передбачених чинним законодавством, що оформлюється розпискою. У разі якщо у **шукача захисту** відсутні документи, що посвідчують його особу, або такі документи є фальшивими, він повинен повідомити про цю обставину в заяві про **захист,** а також викласти причини виникнення зазначених обставин. 8. У разі якщо у **шукача захисту** відсутні документи, що посвідчують його особу, його прізвище, ім'я, по батькові та інші дані про нього попередньо, до **ідентифікації** особи, записуються **з його слів**, про що зазначається в реєстраційному листку на особу та робиться відповідний запис на заяві про **захист**. 9. До заяви про **захист** додаються також по чотири фотокартки заявника та членів його сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, відомості про яких внесено до заяви. 10. Відомості, що подаються **шукачем захисту**, інформація про факт подання заяви про **захист**, є конфіденційною інформацією. 11. Одночасно з реєстрацією заяви про **захист** дитини, розлученої із сім'єю, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вживає всіх можливих заходів для розшуку батьків або інших законних представників особи, яка не досягла вісімнадцяти років.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	12. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, **в день отримання заяви про захист (або не пізніше двох робочих днів після реєстрації заяви поданої відповідно до положень частин п'ятої або шостої статті 5 цього Закону)**: реєструє заяву про **захист**, та **додані до неї** документи; ознайомлює **шукача захисту** або його законного представника **зрозумілою для них мовою** під їх власний підпис з порядком прийняття рішення за їх заявами, правами та обов'язками **шукача захисту**; **видає шукачеві захисту (або його представникові у випадках, передбачених частинами п'ятою та шостою статті 5 цього Закону) довідку про звернення за захистом в Україні;** проводить дактилоскопію **шукача захисту**; у разі потреби направляє **шукача захисту** на обстеження для встановлення віку у порядку, встановленому законодавством України; заповнює реєстраційний листок на **шукача захисту** та членів **його** сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, або на дитину, розлучену із сім'єю, від імені якої заяву про **захист** подав її законний представник; заповнює інші необхідні документи;

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	оформлює особову справу; роз'яснює порядок звернення про надання безоплатної правової допомоги відповідно до закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги; заносить отримані відомості до централізованої інформаційної системи.
Стаття 7. Оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. **Оформлення** документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, проводиться на підставі заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Така заява особисто подається іноземцем чи особою без громадянства або її законним представником до органу міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі за місцем тимчасового перебування заявника. 2. Заявник, якому виповнилося вісімнадцять років, подає заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, в якій викладає основні відомості про себе та обставини, що змусили його залишити країну походження. 3. Відомості про дітей, які не досягли вісімнадцятирічного віку, наводяться в заяві одного із законних представників особи, яка не досягла повноліття.	**Стаття 7.** Порядок попереднього розгляду заяв 1. **Протягом** п'ятнадцяти робочих днів з дня реєстрації заяви центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, проводить співбесіду із **шукачем захисту**, розглядає відомості, наведені в заяві, та інші документи, вимагає додаткові відомості, **аналізує інформацію про країну походження шукача захисту** та приймає рішення про **розгляд заяви про захист**, або про відмову у **її розгляді**. У разі подання законним представником дитини, розлученої із сім'єю, заяви **про її захист**, приймається рішення про **розгляд цієї заяви** без попереднього розгляду заяви. **У разі подання заяви про захист особами, зазначеними у частинах другій, п'ятій та шостій статті 5 Цього Закону, приймається рішення про розгляд цієї заяви без попереднього розгляду заяви.**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
4. Заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, дитиною, розлученою із сім'єю, подається одним з її законних представників. 5. Заява про визнання недієздатної особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, подається її законним представником, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис. 6. Якщо заявник не може особисто скласти заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з неписьменністю або фізичними вадами, заява на його прохання складається іншою особою, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, робить на заяві відповідний запис. 7. До заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, додаються документи, що посвідчують особу заявника, а також документи та матеріали, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. У разі якщо у заявника відсутні документи, що посвідчують його особу, або такі документи	2. За бажанням **шукача захисту** участь у попередньому розгляді заяви про **захист** бере **його представник**. Призначення **представника** для надання **безоплатної** правової допомоги **шукачеві захисту** здійснюється в установленому порядку. 3. Під час співбесіди **шукачеві захисту**, який не володіє українською або російською мовами, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечує перекладача з мови, якою заявник може спілкуватися. Заявник має право залучити перекладача за свій рахунок або за рахунок інших юридичних чи фізичних осіб. Перекладач повинен дотримуватися конфіденційності з обов'язковим оформленням центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, розписки про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника. **Особиста співбесіда має проводитись без присутності членів сім'ї шукача захисту, за виключенням випадків, коли працівник, що веде справу, вважає, що присутність членів сім'ї шукача захисту необхідна для належного розгляду його заяви. Особиста співбесіда повинна проводитись з дотриманням умов,**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
є фальшивими, він повинен повідомити про цю обставину в заяві про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також викласти причини виникнення зазначених обставин. 8. У разі якщо у заявника відсутні документи, що посвідчують його особу, його прізвище, ім'я, по батькові та інші дані про нього попередньо, до встановлення особи, записуються за його вказівкою, про що зазначається в реєстраційному листку на особу та робиться відповідний запис на заяві про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 9. До заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, додаються також по чотири фотокартки заявника та членів його сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, відомості про яких внесено до заяви. 10. Відомості, що подаються заявником, інформація про факт подання заяви про визнання особою, яка має право на захист в Україні, є конфіденційною інформацією. 11. Одночасно з оформленням документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, дитини, розлученої із сім'єю, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового	**які забезпечують належну конфіденційність. Результати співбесіди фіксуються в протоколі та засвідчується підписом шукача захисту, після його усного перекладу (за необхідності) шукачеві захисту. У разі відмову шукача захисту підписати протокол, причини такої відмови вносяться до протоколу працівником, що веде справу Копія протоколу співбесіди за письмовою заявою надається шукачеві захисту, його законному представнику чи представнику. Співбесіда також фіксується на аудіо-носії, що додається до особової справи шукача захисту.** 4. Рішення про **розгляд заяви про захист** або **відмову в її розгляді**, приймається на підставі письмового висновку працівника, який веде справу, і оформлюється наказом уповноваженої посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. **Письмовий висновок має містити аналіз не менш ніж двох джерел інформації про країну походження заявника, яка відповідає вимогам пункту 12[1] статті 1 цього Закону.** 5. У разі прийняття рішення про **розгляд заяви про захист**, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
або тимчасового захисту, вживає всіх можливих заходів для розшуку батьків або інших законних представників особи, яка не досягла вісімнадцяти років. 12. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: реєструє заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та подані документи; ознайомлює заявника або його законного представника під їх власний підпис з порядком прийняття рішення за їх заявами, правами та обов'язками особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; проводить дактилоскопію особи, яка подала заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; у разі потреби направляє особу на обстеження для встановлення віку у порядку, встановленому законодавством України; заповнює реєстраційний листок на особу, яка звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та членів її сім'ї, які не досягли вісімнадцятирічного віку, або на дитину, розлучену	біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, продовжує строк дії довідки про звернення за захистом в Україні. 6. Рішення про відмову в розгляді заяви про захист приймаються у разі, якщо заяви про захист: **подані особами, які до прибуття в Україну, були визнані в іншій країні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту;** які є очевидно необґрунтованими, **тобто якщо** шукач захисту **в заяві про захист та під час представлення фактів підняв лише питання, які не відносяться чи несуттєво відносяться до умов, зазначених** пунктами 1 чи 1**5** частини першої статті 1 цього Закону; які носять характер зловживання: якщо заявник з метою визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, **ввів в оману центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, надавши неправдиву інформацію або підроблені документи або утримався від надання необхідної інформації про себе або своє громадянство, що могло негативно вплинути на рішення;** **подані шукачем захисту вдруге з викладенням інших особистих даних про себе;**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
із сім'єю, від імені якої заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, подав її законний представник; заповнює інші необхідні документи; оформлює особову справу; роз'яснює порядок звернення про надання безоплатної правової допомоги відповідно до закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги; заносить отримані відомості до централізованої інформаційної системи.	поданими особами, яким було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з відсутністю підстав, передбачених для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, встановлених пунктами 1 чи 1**5** частини першої статті 1 цього Закону, якщо зазначені умови не змінилися. 7. У разі прийняття рішення про відмову **в розгляді заяви про захист,** центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилає **шукачеві захисту** або його законному представнику письмове повідомлення з викладенням причини відмови **за цим Законом та обставинами справи** і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення. 8. У разі використання **шукачем захисту** права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання документи, що посвідчують особу **шукача захисту**, та інші документи. 9. У разі невикористання **шукачем захисту** права на оскарження протягом **двадцяти** робочих днів з дня

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	його письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову **в розгляді заяви про захист**, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає **їй** документи, що посвідчують **особу**, та інші документи, що перебувають на зберіганні в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
Стаття 8. Порядок попереднього розгляду заяв 1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, який прийняв до розгляду заяву іноземця чи особи без громадянства про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, видає заявникові довідку про звернення за захистом в Україні та реєструє заявника. Протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня реєстрації заяви центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, проводить співбесіду із заявником,	**Стаття 8.** Порядок розгляду заяви **про захист** 1. Розгляд заяви про **захист** здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом двох місяців з дня прийняття рішення про **розгляд заяви про захист**. Строк розгляду може бути продовжен**ий** уповноваженою посадовою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за вмотивованим поданням працівника **центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
розглядає відомості, наведені в заяві, та інші документи, вимагає додаткові відомості та приймає рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про відмову в оформленні документів для вирішення зазначеного питання. У разі подання законним представником дитини, розлученої із сім'єю, заяви про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, без попереднього розгляду заяви. 2. За бажанням заявника участь у попередньому розгляді заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, бере адвокат. Призначення адвоката для надання правової допомоги заявникові здійснюється в установленому порядку. 3. Під час співбесіди заявнику, який не володіє українською або російською мовами, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечує перекладача з мови, якою заявник може спілкуватися. Заявник має право залучити перекладача за свій рахунок або за рахунок інших юридичних чи фізичних	**у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідального за розгляд заяви шукача захисту,** але не більш як до трьох місяців. **Загальний строк розгляду заяв про захист, поданих особами, зазначеними у частинах другій, п'ятій та шостій статті 5 Цього Закону, не може перевищувати двох місяців. Строк розгляду може бути продовжений уповноваженою посадовою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до двох місяців.** 2. Працівником **центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідальним за розгляд заяви шукача захисту,** проводяться співбесіди із **шукачем захисту** або його законним представником, які мають на меті виявити додаткову інформацію, необхідну для оцінки справжності фактів, повідомлених **шукачем захисту** або його законним представником. Співбесіда із **шукачем захисту** проводиться за правилами, встановленими частинами другою і третьою статті **7** цього Закону. 3. Під час розгляду заяви про **захист відносно** дитини, розлученої

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
осіб. Перекладач повинен дотримуватися конфіденційності з обов'язковим оформленням центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, розписки про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника. 4. Рішення про оформлення або відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається на підставі письмового висновку працівника, який веде справу, і оформлюється наказом уповноваженої посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. 5. У разі прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, продовжує строк дії довідки про звернення за захистом в Україні. 6. Рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питань щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового	із сім'єю, співбесіда проводиться з її законним представником та такою дитиною, якщо вік та рівень розвитку дитини є достатніми для проведення такої співбесіди. Співбесіда з дитиною, розлученою із сім'єю, проводиться в присутності її законного представника, який подав від імені дитини заяву про **захист**, а також психолога і педагога. 4. Під час розгляду заяви про **захист відносно** дитини, розлученої із сім'єю, участь **представника** є обов'язковою. Призначення **представника** для надання правової допомоги такій дитині здійснюється в установленому порядку. 5. У разі виникнення сумніву щодо віку дитини центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за згодою дитини або згодою її законного представника направляє таку дитину на обстеження для встановлення віку, що проводиться у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. 6. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, **у разі необхідності отримує інформацію від державного**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
захисту, приймаються за заявами, які є очевидно необґрунтованими, тобто якщо у заявника відсутні умови, зазначені пунктами 1 чи 13 частини першої статті 1 цього Закону, а також якщо заяви носять характер зловживання: якщо заявник з метою визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, видає себе за іншу особу, а так само за заявами, поданими особами, яким було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у зв'язку з відсутністю підстав, передбачених для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, встановлених пунктами 1 чи 13 частини першої статті 1 цього Закону, якщо зазначені умови не змінилися. 7. У разі прийняття рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилає заявнику або його законному представнику письмове повідомлення з викладенням причини відмови і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення.	**правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, та від державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах, для перевірки** обставин, за наявності яких **шукача захисту** не може бути визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого – четвертого частини першої статті **10** цього Закону. 7. У разі відсутності у **шукача захисту** документів, що посвідчують особу, або якщо такі документи є **підробленими**, для встановлення особи заявника центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, **згідно** із законодавством проводиться ідентифікація особи. 8. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, поданої заявником, необхідності у встановленні справжності і дійсності поданих ним документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними запитами до **центрального органу виконавчої**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
8. У разі використання особою права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання документи, що посвідчують особу заявника, та інші документи. 9. У разі невикористання особою права на оскарження протягом п'яти робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає особі документи, що посвідчують особу заявника, та інші документи, що перебувають на зберіганні в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.	**влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах,** органів інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та **громадських організацій**, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно особи, заява якої розглядається. Такі звернення розглядаються у строк, визначений законодавством України. 9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, направляє **шукача захисту** на медичне обстеження, що проводиться в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. 10. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час розгляду заяви про **захист** долучаються до особової справи **шукача захисту**.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	11. Оцінка заяви про захист проводиться в індивідуальному порядку і включає аналіз: **всіх фактів, що відносяться до справи, наскільки вони пов'язані з країною походження шукача захисту на момент ухвалення рішення по заяві, включаючи нормативні акти країни походження, а також спосіб їх застосування з посиланнями на використану інформацію про країну походження шукача захисту;** **відповідних заяв і документів, представлених шукачем захисту, включаючи інформацію про те, чи був шукач захисту (або може бути) об'єктом переслідування або нанесення серйозної шкоди, індивідуального положення і особистих обставин шукача захисту, включаючи такі чинники як його походження, стать та вік, щоб, виходячи з особистих обставин заявника, оцінити чи є ті дії, яким піддавався або міг піддаватися шукач захисту, переслідуванням або нанесенням йому серйозної шкоди;** **того, чи були дії шукача захисту після виїзду з країни походження направлені виключно або головним чином на створення необхідних умов для звернення за про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, щоб оцінити, чи піддадуть ці дії шукача захисту переслідуванню або**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	серйозній шкоді в разі повернення в таку країну; **того, чи можна було б розумно чекати, що шукач захисту скористається захистом іншої країни, громадянство якої він міг би отримати.** 12. **Той факт, що шукач захисту вже був об'єктом переслідування або нанесення серйозної шкоди, або ж піддавався безпосередній загрозі такого переслідування або серйозної шкоди, є серйозним свідоцтвом обґрунтованості побоювань переслідування або реальної ризику нанесення серйозної шкоди, що є у шукача захисту, за відсутності серйозних підстав вважати, що таке переслідування або серйозна шкода більш не повторяться.** 13. **Якщо деякі аспекти тверджень шукача захисту не підтверджені документальними або іншими доказами, то такі аспекти не потребують підтвердження за одночасної наявності наступних умов:** **шукач захисту зробив реальні зусилля для обґрунтування своєї заяви про захист;** **були представлені всі докази, які є у розпорядженні шукача захисту і відносяться до справи;** **встановлено, що твердження шукача захисту послідовні і правдоподібні і не суперечать інформації**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	про країну походження шукача захисту; **шукач захисту звернувся із заявою про захист одразу, як тільки це стало можливо, якщо шукачем захисту не було представлено поважних причин, що перешкоджали цьому;** **встановлено, що в цілому шукач захисту заслуговує на довіру.** **14.** Особова справа шукача захисту разом з письмовим висновком надсилається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, для прийняття остаточного рішення за заявою. **15.** Розгляд заяви про **захист** може бути припинен**ий** за відповідн**ою заявою шукача захисту**.
Стаття 9. Порядок розгляду заяви після прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом двох місяців з дня прийняття рішення про оформлення	**Стаття 9. Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту** 1. Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа **стосовно якої є серйозні підстави вважати, що вона**: вчинила злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, як їх визначено у міжнародномуправі;

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Строк розгляду може бути продовжено уповноваженою посадовою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за вмотивованим поданням працівника, який розглядає заяву, але не більш як до трьох місяців. 2. Працівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, проводяться співбесіди із заявником або його законним представником, які мають на меті виявити додаткову інформацію, необхідну для оцінки справжності фактів, повідомлених заявником або його законним представником. Співбесіда із заявником проводиться за правилами, встановленими частинами другою і третьою статті 8 цього Закону. 3. Під час розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, дитини, розлученої із сім'єю, співбесіда проводиться з її законним представником та такою дитиною, якщо вік та рівень розвитку дитини є достатніми для проведення такої співбесіди.	вчинила злочин неполітичного характеру за межами України до прибуття в Україну з метою бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо таке діяння відповідно до Кримінального кодексу України належить до тяжких або особливо тяжких злочинів; винна у вчиненні дій, що суперечать меті та принципам Організації Об'єднаних Націй; 2. **Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа:** стосовно якої встановлено, що умови, передбачені пунктами 1 чи **15** частини першої статті 1 цього Закону, відсутні; яка до прибуття в Україну була визнана в іншій країні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; яка до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала в третій безпечній країні. Дія цього абзацу не поширюється на дітей, розлучених із сім'ями, а також на осіб, які народилися чи постійно проживали на території України, а також їх нащадків (дітей, онуків).

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Співбесіда з дитиною, розлученою із сім'єю, проводиться в присутності її законного представника, який подав від імені дитини заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також психолога і педагога. 4. Під час розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, дитини, розлученої із сім'єю, участь адвоката є обов'язковою. Призначення адвоката для надання правової допомоги такій дитині здійснюється в установленому порядку. 5. У разі виникнення сумніву щодо віку дитини центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за згодою дитини або згодою її законного представника направляє таку дитину на обстеження для встановлення віку, що проводиться у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. 6. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, спільно з органами Служби безпеки України проводить перевірку обставин, за наявності яких заявника не може бути визнано біженцем	

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого – четвертого частини першої статті 6 цього Закону. 7. У разі відсутності у заявника документів, що посвідчують особу, або якщо такі документи є фальшивими, для встановлення особи заявника центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, спільно з відповідними органами Служби безпеки України згідно із законодавством проводиться ідентифікація особи. 8. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, поданої заявником, необхідності у встановленні справжності і дійсності поданих ним документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними запитами до органів Служби безпеки України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно особи, заява якої розглядається. Такі звернення розглядаються у строк, визначений законодавством України. 9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику	

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, направляє особу, яка подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, на медичне обстеження, що проводиться в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. 10. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, долучаються до особової справи заявника. 11. Після вивчення документів, перевірки фактів, повідомлених особою, яка подала заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, готує письмовий висновок щодо визнання або відмови у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 12. Особова справа заявника разом з письмовим висновком надсилається до центрального органу виконавчої	

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, для прийняття остаточного рішення за заявою. 13. Розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, може бути припинено за відповідним клопотанням заявника.	
Стаття 10. Прийняття рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у тому числі стосовно перебуваючих з ним на території України неповнолітніх дітей (членів сім'ї заявника або таких, які знаходяться під його опікою чи піклуванням), внесених до анкети заявника, на визнання яких біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, є письмова згода заявника, висловлена в анкеті чи заяві, приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи заявника та письмового висновку. Строк прийняття рішення може бути продовжено керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує	**Стаття 10.** Прийняття рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Рішення за заявою про **захист**, у тому числі стосовно перебуваючих з ним на території України неповнолітніх дітей (членів сім'ї **шукача захисту** або таких, які знаходяться під його опікою чи піклуванням), внесених до анкети **шукача захисту**, на визнання яких біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, є письмова згода шукача захисту, висловлена в анкеті чи заяві **про захист**, приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи **шукача захисту** та письмового висновку. Строк прийняття рішення може бути продовжено керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до трьох місяців.	державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до трьох місяців. **Загальний строк прийняття рішень по заявам про захист, поданих особами, зазначеними у частинах другій, п'ятій та шостій статті 5 Цього Закону, не може перевищувати одного місяця. Строк прийняття рішення може бути продовжений керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, але не більш як до одного місяця.**
2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, може вимагати подання додаткової інформації від уповноважених посадових осіб цього центрального органу виконавчої влади, які здійснювали розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, може вимагати подання додаткової інформації від уповноважених посадових осіб цього центрального органу виконавчої влади, які здійснювали розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
3. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, необхідності у встановленні справжності і дійсності документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними	3. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності інформації, необхідності у встановленні справжності і дійсності документів центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, має право звертатися з відповідними

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
запитами до Міністерства закордонних справ України, Служби безпеки України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно особи, особова справа якої розглядається.	запитами до **центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин, державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, державного органу, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах,** інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та **громадських організацій**, які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно **шукача захисту**, особова справа **якого** розглядається.
З метою забезпечення конфіденційності інформації про заявників та захисту членів їхніх сімей, які можуть залишатися в країні їх походження, органи державної влади під час проведення зазначених заходів повинні уникати надсилання запитів з персональними даними заявників до спеціальних правоохоронних органів (служб) країни походження заявників.	З метою забезпечення конфіденційності інформації про заявників та захисту членів їхніх сімей, які можуть залишатися в країні їх походження, орган**ам** державної влади під час проведення зазначених заходів **забороняється надсилати** запити з персональними даними **шукачів захисту** до **будь-яких органів державної влади** країни походження **шукачів захисту**.
4. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час прийняття рішення за заявою про визнання біженцем	4. Документи, отримані або підготовлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час прийняття рішення за заявою про **захист**, **в тому**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
або особою, яка потребує додаткового захисту, долучаються до особової справи заявника.	**числі аналіз інформації про країну походження шукача захисту та її співвідношення із змістом заяви про захист та відомостями, отриманими під час співбесід із шукачем захисту,** долучаються до особової справи **шукача захисту**.
5. За результатами всебічного вивчення і оцінки всіх документів та матеріалів, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, приймає рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	5. За результатами всебічного вивчення і оцінки всіх документів та матеріалів, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, приймає рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
У разі виявлення помилок або неточностей у відомостях про особу, внесених до рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, з письмовим висновком, приймає рішення про їх виправлення та здійснює обмін документів, виданих на підставі такого рішення.	У разі виявлення помилок або неточностей у відомостях про особу, внесених до рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом місяця з дня отримання особової справи біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, з письмовим висновком, приймає рішення про їх виправлення та здійснює обмін документів, виданих на підставі такого рішення.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
6. Іноземець або особа без громадянства визнаються біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, та вважаються такими, які постійно проживають в Україні з моменту прийняття рішення про визнання їх біженцями або які безстроково на законних підставах перебувають на території України.	6. Іноземець або особа без громадянства визнаються біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, та вважаються такими, які постійно проживають в Україні з моменту прийняття рішення про визнання їх біженцями або які безстроково на законних підставах перебувають на території України.
7. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, надсилається протягом трьох робочих днів з дня його прийняття разом з особовою справою заявника уповноваженим посадовим особам цього центрального органу виконавчої влади, які розглядали заяву.	7. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, надсилається протягом трьох робочих днів з дня його прийняття разом з особовою справою заявника уповноваженим посадовим особам цього центрального органу виконавчої влади, які розглядали заяву.
8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом 15 робочих днів з дня прийняття рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, оформлює та видає кожній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту. У разі якщо видача посвідчення необхідна для реалізації неповнолітньою особою, зазначеною у частині дванадцятій цієї статті, своїх прав на освіту, лікування тощо, за клопотанням	8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, протягом 15 робочих днів з дня прийняття рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, оформлює та видає кожній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту. У разі якщо видача посвідчення необхідна для реалізації неповнолітньою особою, зазначеною у частині дванадцятій цієї статті, своїх прав на освіту, лікування тощо, за клопотанням

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
батьків чи законних представників, погодженим з навчальним чи лікувальним закладом тощо, такій особі може бути, як виняток, оформлено та видано відповідне посвідчення після досягнення нею чотирнадцятирічного віку. Дитині, розлученій із сім'єю, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається до досягнення шістнадцятирічного віку. Під час видачі посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, довідка про звернення за захистом в Україні вилучається. 10. Відомості про членів сім'ї біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, які не досягли шістнадцятирічного віку, зазначаються у посвідченні біженця чи посвідченні особи, яка потребує додаткового захисту, одного з батьків, а в разі відсутності батьків – діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри, опікунів чи піклувальників або іншої особи, яка до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, взяла на себе відповідальність за виховання та утримання дітей. 11. Посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається строком на п'ять років.	батьків чи законних представників, погодженим з навчальним чи лікувальним закладом тощо, такій особі може бути, як виняток, оформлено та видано відповідне посвідчення після досягнення нею чотирнадцятирічного віку. Дитині, розлученій із сім'єю, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається до досягнення шістнадцятирічного віку. Під час видачі посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, довідка про звернення за захистом в Україні вилучається. **9.** Відомості про членів сім'ї біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, які не досягли шістнадцятирічного віку, зазначаються у посвідченні біженця чи посвідченні особи, яка потребує додаткового захисту, одного з батьків, а в разі відсутності батьків – діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри, опікунів чи піклувальників або іншої особи, яка до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, взяла на себе відповідальність за виховання та утримання дітей. **10.** Посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, видається строком на п'ять років.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Під час перереєстрації біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, строк дії посвідчення біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, продовжується.	Під час перереєстрації біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, строк дії посвідчення біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, продовжується.
12. Особа, яку визнано біженцем, та особа, яка потребує додаткового захисту, які досягли шістнадцятирічного віку, мають право отримати проїзний документ для виїзду за кордон у порядку, встановленому законодавством України. Дитина, яка розлучена із сім'єю і яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право за клопотанням її законних представників на отримання проїзного документа для виїзду за кордон до досягнення шістнадцятирічного віку.	**11.** Особа, яку визнано біженцем, та особа, яка потребує додаткового захисту, які досягли шістнадцятирічного віку, мають право отримати проїзний документ для виїзду за кордон у порядку, встановленому законодавством України. Дитина, яка розлучена із сім'єю і яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право за клопотанням її законних представників на отримання проїзного документа для виїзду за кордон до досягнення шістнадцятирічного віку.
13. У разі якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, прийняв рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, уповноважена посадова особа цього центрального органу виконавчої влади протягом семи робочих днів з дня його отримання надсилає або видає особі, стосовно якої прийнято зазначене рішення, письмове повідомлення з викладенням причин відмови і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення. Довідка про звернення за захистом в Україні продовжується, якщо особа оскаржує таке рішення.	**12.** У разі якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, прийняв рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, уповноважена посадова особа цього центрального органу виконавчої влади протягом семи робочих днів з дня його отримання надсилає або видає особі, стосовно якої прийнято зазначене рішення, письмове повідомлення з викладенням причин відмови **за цим Законом та обставинами справи** і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення. Довідка про звернення за захистом в

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	Україні продовжується, якщо особа оскаржує таке рішення.
14. У разі використання особою права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника).	**13.** У разі використання особою права на оскарження центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника).
15. У разі невикористання особою права на оскарження протягом п'яти робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає особі національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника), що перебувають на зберіганні.	**14.** У разі невикористання особою права на оскарження протягом **двадцяти** робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, вилучає у такої особи довідку про звернення за захистом в Україні та повертає особі національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника), що перебувають на зберіганні.
16. Особа, яка отримала повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не використала право на його оскарження, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо немає інших законних підстав для перебування в Україні,	**15.** Особа, яка отримала повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не використала право на його оскарження, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо немає інших законних підстав для перебування в Україні,

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».	встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».
Стаття 11. Втрата **і позбавлення** статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту ... 5. Особа позбавляється статусу біженця або додаткового захисту, якщо вона займається діяльністю, що становить загрозу національній безпеці, громадському порядку, здоров'ю населення України. ... 8. Уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за наявності підстав, зазначених у частинах першій, **п'ятій** та шостій цієї статті, вносять до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, подання про втрату чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за власною ініціативою.	**Стаття 11**. Втрата статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту **...** **Виключити частину 5.** **Вважати частини 6 -19 частинами 5-18.** ... **7.** Уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, за наявності підстав, зазначених у частинах першій **та** шостій цієї статті, вносять до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, подання про втрату чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за власною ініціативою. **Перед внесенням такого подання посадові особи центрального органу виконавчої влади, що**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, повинні письмово поінформувати про це особу, якої це стосується та про відповідні причини. Особа, якої це стосується має право подати пояснення під час особистої співбесіди або письмово, чому щодо неї не можна примати рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
9. У поданні про втрату **або позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, мають бути викладені обставини та долучені документи, що підтверджують наявність підстав для втрати або позбавлення статусу біженця чи додаткового захисту або для скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	**8.** У поданні про втрату статусу біженця або додаткового захисту чи про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, мають бути викладені обставини та долучені документи, що підтверджують наявність підстав для втрати або позбавлення статусу біженця чи додаткового захисту або для скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
10. Рішення про втрату **або позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань міграції за поданням органу міграційної служби	**9.** Рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань міграції за поданням органу міграційної служби за місцем проживання

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
за місцем проживання біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, протягом місяця з дня отримання подання та його особової справи. Строк прийняття рішення може бути продовжено керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції, але не більш як до трьох місяців.	біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, протягом місяця з дня отримання подання та його особової справи. Строк прийняття рішення може бути продовжено керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції, але не більш як до трьох місяців.
...	...
13. Подання щодо втрати **та позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, документи, отримані або підготовлені під час розгляду подання, додаються до особової справи біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.	**12.** Подання щодо втрати статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, документи, отримані або підготовлені під час розгляду подання, додаються до особової справи біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.
14. На основі всебічного вивчення і оцінки документів та матеріалів спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань міграції приймає рішення про втрату **або позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту, а також про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відсутність підстав для втрати чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	**13.** На основі всебічного вивчення і оцінки документів та матеріалів спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань міграції приймає рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту, а також про скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи про відсутність підстав для втрати чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
...	...

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
16. Орган міграційної служби за місцем проживання особи, стосовно якої прийнято рішення про втрату або позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи скасовано рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, протягом семи робочих днів з дня його отримання надсилає або видає їй письмове повідомлення з викладенням причин такого рішення і роз'ясненням порядку його оскарження. Посвідчення біженця або посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, та їх проїзні документи для виїзду за кордон вилучаються або визнаються недійсними. ...	16. Орган міграційної служби за місцем проживання особи, стосовно якої прийнято рішення про втрату або позбавлення статусу біженця або додаткового захисту чи скасовано рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, протягом семи робочих днів з дня його отримання надсилає або видає їй письмове повідомлення з викладенням причин такого рішення **за цим Законом та обставинами справи** і роз'ясненням порядку його оскарження. Посвідчення біженця або посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, та їх проїзні документи для виїзду за кордон вилучаються або визнаються недійсними. ...
18. У разі невикористання особою права на оскарження протягом **п'яти** робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про втрату **або позбавлення** її статусу біженця чи статусу додаткового захисту або скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби вилучає у такої особи посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, та їх проїзні документи для виїзду за кордон або визнає їх недійсними, про що інформується орган внутрішніх справ за місцем проживання особи протягом	18. У разі невикористання особою права на оскарження протягом **двадцяти** робочих днів з дня її письмового повідомлення про прийняття рішення про втрату її статусу біженця чи статусу додаткового захисту або скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, орган міграційної служби вилучає у такої особи посвідчення біженця чи посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, та їх проїзні документи для виїзду за кордон або визнає їх недійсними, про що інформується орган внутрішніх справ за місцем проживання особи протягом

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
трьох робочих днів, та повертає особі національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника), що перебувають на зберіганні в органі міграційної служби. 19. Особа, яка не реалізувала право на оскарження рішення про втрату **або позбавлення** її статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо вона не має інших встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» законних підстав для перебування в Україні.	трьох робочих днів, та повертає особі національний паспорт та інші документи (якщо такі є в особовій справі заявника), що перебувають на зберіганні в органі міграційної служби. 19. Особа, яка не реалізувала право на оскарження рішення про втрату її статусу біженця або додаткового захисту чи скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо вона не має інших встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» законних підстав для перебування в Україні.
Стаття 12. Оскарження рішень щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту 1. Рішення органу міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі про відмову в прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, протягом **п'яти** робочих днів з дня отримання повідомлення про відмову можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до спеціально уповноваженого центрального органу	**Стаття 12**. Оскарження рішень щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту 1. Рішення **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту,** про відмову **в розгляді заяви про захис**т протягом **двадцяти** робочих днів з дня отримання повідомлення про відмову можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції, а також до суду **протягом двадцяти робочих днів з дня отримання письмового повідомлення про відмову.**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
виконавчої влади з питань міграції, а також до суду **у строки, встановлені цим Законом.**	
2. Рішення, що приймаються **спеціально уповноваженим** центральним органом виконавчої влади з питань міграції щодо визнання іноземця або особи без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також рішення про втрату **чи позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту, про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, можуть бути оскаржені в установленому порядку порядку **та в установлені цим Законом строки** до суду.	2. Рішення, що приймаються центральним органом виконавчої влади, **що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту,** щодо визнання іноземця або особи без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також рішення про втрату статусу біженця або додаткового захисту, про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, можуть бути оскаржені в установленому законом порядку **протягом двадцяти робочих днів** до суду **з дня отримання відповідного письмового повідомлення.**
…	…
7. Особа, скарга якої розглядається, або законний представник такої особи має право на правову допомогу. За бажанням особи участь у розгляді скарги бере **адвокат.** Призначення адвоката для надання правової допомоги особі здійснюється особою, її законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою особи, скарга якої розглядається. Орган міграційної служби може призначити адвоката у встановленому законом порядку через адвокатське об'єднання.	7. Особа, скарга якої розглядається, або законний представник такої особи має право на правову допомогу. За бажанням особи участь у розгляді скарги бере **її представник**. **Призначення представника для надання безоплатної правової допомоги відбувається у порядку, встановленому законом. Договір про правову допомогу може бути укладено особою, її законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою особи, скарга якої розглядається**.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Стаття 13. Права та обов'язки особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту	**Стаття 13. Права та обов'язки шукача захисту**
1. Особа, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право на:	1. **Шукач захисту** має право на:
тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України;	**працю**, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України;
проживання у родичів, у готелі, піднаймання житлового приміщення або користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців;	**проживання у родичів, у готелі, оренду та найм житла, безоплатне користування житлом, у тому числі, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців;**
…	...
Відсутня	грошову допомогу (**для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг**), інших видів соціального забезпечення;
…	...
конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на відвідання співробітниками УВКБ ООН;	конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на **контакти із співробітниками УВКБ ООН або організації, яка працює в Україні від імені УВКБ ООН на підставі відповідної угоди;** **новий абзац п'ять:** **користування послугами перекладача за рахунок коштів державного бюджету для викладення відомостей про себе та обставини, що змусили її залишити країну походження**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	під час співбесід або надання пояснень про причини незаконного перетину державного кордону України. **новий абзац шість:** **конфіденційність інформації про неї та не розкриття такої інформації державним органам країни походження особи.** **абзац п'ятий вважати абзацом сьомим.**
2. Особа, яка звернулася за наданням статусу біженця чи додаткового захисту і стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язана: подати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відомості, необхідні для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; ...	**2. Шукач захисту, зобов'язаний:** … **якнайшвидше надати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, всіх відомостей, пояснень та документів, необхідних для обґрунтування його заяви про захист. Це включає заяви шукача захисту та всі документи, що є у його розпорядженні, відносно його: віку, походження, у тому числі і інформації про його родичів, особи, громадянства (громадянств), країні (країн) і місця (місць) попереднього проживання, по попередніх заявах про захист, по маршрутах переміщення, проїзних документах, а також інформації про причини звернення із заявою про захист;** **...**
Стаття 15. Права особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту	**Стаття 15**. Права особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
1. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: **…** **Відсутній** **...** 3. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право на одержання грошової допомоги, пенсії та інших видів соціального забезпечення в порядку, встановленому законодавством України, та користування житлом, наданим у місці проживання.	1. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: **...** **новий абзац тринадцять:** **конфіденційність інформації про неї та не розкриття такої інформації державним органам країни походження особи.** **…** 3. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право на одержання грошової допомоги **для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг – протягом шести місяців з моменту її визнання**, пенсії та інших видів соціального забезпечення в порядку, встановленому законодавством України, та користування житлом, наданим у місці проживання**.**
Стаття 16. Обов'язки особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язана: … проходити **щорічну** перереєстрацію у строки, встановлені органом міграційної служби за місцем проживання. Порядок перереєстрації біженців або осіб, які потребують додаткового	**Стаття 16**. Обов'язки особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 1. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язана: … проходити **кожні п'ять років** перереєстрацію у строки, встановлені органом міграційної служби за місцем проживання. Порядок перереєстрації біженців або осіб, які потребують

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
захисту, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань міграції.	додаткового захисту, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань міграції.
Стаття 17. Права та обов'язки особи, якій відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також яка втратила чи позбавлена статусу біженця або додаткового захисту	**Стаття 17.** Права та обов'язки особи, якій відмовлено **у розгляді заяви про захист**, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також яка втратила чи позбавлена статусу біженця або додаткового захисту
1. Особа, якій відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, за відсутності умов, зазначених у пунктах 1 та **13** частини першої статті 1 цього Закону, у разі виникнення зазначених умов може повторно звернутися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	1. Особа, якій відмовлено **у розгляді заяви про захист** за відсутності умов, зазначених у пунктах 1 та **16** частини першої статті 1 цього Закону, у разі виникнення зазначених умов може повторно звернутися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
2. Особа, стосовно якої прийнято рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату **чи позбавлення** статусу біженця або додаткового захисту, скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує	2. Особа, стосовно якої прийнято рішення про відмову **у розгляді заяви про захист**, про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату статусу біженця або додаткового захисту, скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також яка оскаржує відповідне рішення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
додаткового захисту, а також яка оскаржує відповідне рішення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, або до суду, до прийняття рішення за скаргою має права та обов'язки, передбачені статтею 13 цього Закону.	державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, або до суду, до прийняття рішення за скаргою має права та обов'язки, передбачені статтею 13 цього Закону.
3. Особа, яка отримала повідомлення суду про підтвердження рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або втрату чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту, скасування рішення про визнання біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту, повинна залишити територію України в установлений строк, якщо вона не має інших встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» законних підстав для перебування в Україні.	3. Особа, яка отримала повідомлення суду про підтвердження рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або втрату чи позбавлення статусу біженця або додаткового захисту, скасування рішення про визнання біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту, повинна залишити територію України **в установлений строк, якщо вона не має інших встановлених Законом України «П**ро правовий статус іноземців та осіб без громадянства» законних підстав для перебування в Україні.
Стаття 18. Підстави і строк надання тимчасового захисту 1. У разі якщо на територію України з країни, яка має спільний кордон з Україною, масово прибувають особи у зв'язку з подіями, зазначеними в	**Стаття 18**. Підстави і строк надання тимчасового захисту 1. У разі якщо на територію України з країни, яка має спільний кордон з Україною, масово прибувають особи у зв'язку з подіями, зазначеними в

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
пункті 1**4** частини першої статті 1 цього Закону, за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції Кабінет Міністрів України приймає постанову про надання таким особам тимчасового захисту.	пункті 1**6** частини першої статті 1 цього Закону, за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань міграції Кабінет Міністрів України приймає постанову про надання таким особам тимчасового захисту.
Стаття 29. Повноваження інших органів виконавчої влади 1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, організовує прийняття заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, від осіб, затриманих за незаконне перетинання державного кордону або спробу такого перетинання з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та передає такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. У разі звернення до **спеціально уповноваженого** центрального органу виконавчої влади з питань охорони державного кордону осіб, які на законних підставах прибули в Україну з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, роз'яснює їм порядок подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	**Стаття 29.** Повноваження інших органів виконавчої влади 1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, організовує прийняття заяв **про захист** від осіб, затриманих за незаконне перетинання державного кордону або спробу такого перетинання з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, **осіб, яким відмовлено у перетині державного кордону з інших підстав,** та передає такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. У разі звернення до центрального органу виконавчої влади з питань охорони державного кордону осіб, які на законних підставах прибули в Україну з метою бути визнаним біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, роз'яснює їм порядок подання заяви про **захист**.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Відсутня	2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, організовує прийняття заяв **про захист** від осіб, **до яких застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт,** та передає такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Центральний орган України **щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування роз'яснює особам, до яких застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, порядок подання заяви про захист**, **та сприяє посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які знаходяться під вартою, з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень.**
Відсутня	**3. Пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, роз'яснюють особам, які утримуються в цих пунктах, порядок подання заяви про захист**,

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	організовують прийняття заяв про захист від осіб, які утримуються в цих пунктах, та передають такі заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, сприяють посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які знаходяться під варту з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень. сприяє посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у наданні доступу до шукачів захисту, які утримуються в цих пунктах, з метою проведення співбесід, отримання пояснень і документів, вручення повідомлень.
2. Служба безпеки України та її органи на місцях у разі звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідно до своїх повноважень вживають заходів щодо виявлення серед осіб, які подали заяви про визнання їх	**4. Державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, та державний орган, який здійснює розвідувальну діяльність у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах,** у разі звернення центрального органу

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, таких, які не визнаються біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого – четвертого частини першої статті 6 цього Закону.	виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідно до своїх повноважень вживають заходів щодо виявлення серед **шукачів захисту,** стосовно яких прийнято рішення про **розгляд заяви про захист,** таких, які не визнаються біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до абзаців другого – четвертого частини першої статті 6 цього Закону **та надають іншу запитану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, необхідну для розгляду заяв про захист**.
3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, забезпечує надання у разі можливості особам, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання їх біженцем або особою, яка потребує тимчасового захисту, яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, допомогу у працевлаштуванні, забезпечують призначення особам, яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, грошової допомоги, пенсії, інших видів	**5.** Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, **забезпечує інформування та консультування осіб, які визнані біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, щодо доступу до ринку праці, реєструє та надає їм статус безробітного незалежно від наявності/відсутності соціального стажу в Україні, надає послуги з професійної орієнтації, професійної підготовки та перепідготовки,** забезпечує призначення **шукачам захисту та особам,** яких визнано біженцем або особою, яка потребує

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
соціального забезпечення та грошової допомоги особам, яким надано тимчасовий захист.	додаткового захисту, грошової допомоги (**для покриття витрат на проїзд, проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг**), пенсії, інших видів соціального забезпечення та грошової допомоги особам, яким надано тимчасовий захист.
4. Міністерство закордонних справ України, закордонні дипломатичні установи України беруть участь у підготовці документів та вносять в установленому порядку пропозиції Кабінету Міністрів України щодо укладення міжнародних договорів з питань, пов'язаних із захистом соціальних, економічних та інших прав і інтересів біженців, у тому числі з компенсацією збитків, завданих біженцям, витратами на їх приймання та облаштування; надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, інформацію про ситуацію в країнах походження біженців; видають в'їзні візи членам сімей осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту; сприяють добровільному поверненню біженців у країну їх походження чи переселенню у держави, які погоджуються надати їм притулок. Міністерство закордонних справ України здійснює загальний нагляд за виконанням міжнародних договорів у сфері захисту біженців, згода на	**6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин,** закордонні дипломатичні установи України беруть участь у підготовці документів та вносять в установленому порядку пропозиції Кабінету Міністрів України щодо укладення міжнародних договорів з питань, пов'язаних із захистом соціальних, економічних та інших прав і інтересів біженців, у тому числі з компенсацією збитків, завданих біженцям, витратами на їх приймання та облаштування; надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, інформацію про ситуацію в країнах походження біженців; видають в'їзні візи членам сімей осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту; сприяють добровільному поверненню біженців у країну їх походження чи переселенню у держави, які погоджуються надати їм притулок. **Центральний орган виконавчої влади,**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
обов'язковість яких надана Верховною Радою України.	**що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин,** здійснює загальний нагляд за виконанням міжнародних договорів у сфері захисту біженців, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.
5. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлює порядок медичного обстеження осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та порядок визначення віку особи. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у разі звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечують обов'язкове медичне обстеження, а в разі необхідності – лікування осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту.	**7.** Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлює порядок медичного обстеження осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та порядок визначення віку особи. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у разі звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, забезпечують обов'язкове медичне обстеження, а в разі необхідності – лікування осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
6. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації сприяють забезпеченню освітніх потреб осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.	**8.** Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації сприяють забезпеченню освітніх потреб **шукачів захисту та осіб,** яких визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, **а також їх дітей.**
7. Органи опіки та піклування є законними представниками дітей, розлучених із сім'ями, і вживають заходів для тимчасового влаштування у відповідні дитячі заклади або сім'ї дітей, розлучених із сім'ями, а також для встановлення опіки чи піклування над такими дітьми, беруть участь у процедурі визнання біженцем дитини, розлученої із сім'єю, сприяють дітям, розлученим із сім'ями, у реалізації їхніх прав.	**9.** Органи опіки та піклування є законними представниками дітей, розлучених із сім'ями, і вживають заходів для тимчасового влаштування у відповідні дитячі заклади або сім'ї дітей, розлучених із сім'ями, а також для встановлення опіки чи піклування над такими дітьми, беруть участь у процедурі визнання біженцем дитини, розлученої із сім'єю, сприяють дітям, розлученим із сім'ями, у реалізації їхніх прав.
8. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, затверджує правила розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зразки заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, довідки про звернення за захистом в Україні та положення про пункти розміщення біженців.	**10.** Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, затверджує правила розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зразки заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, довідки про звернення за захистом в Україні та положення про пункти розміщення біженців.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Кримінальний процесуальний кодекс України	
Стаття 581. Права особи, видача якої запитується	**Стаття 581.** Права особи, видача якої запитується
1. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу, має право:	1. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу, має право:
1) знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу;	1) знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу;
2) мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;	2) мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;
3) у разі затримання – на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;	3) у разі затримання – на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
4) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу;	4) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу;
5) ознайомлюватися із запитом про видачу або одержати його копію;	5) ознайомлюватися із запитом про видачу або одержати його копію;
Відсутній	**6)** бути ознайомленими зрозумілою ними мовою, у тому числі із залученням перекладача, та у присутності захисника про право на звернення за захистом в порядку, передбаченому Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
	7) звертатися із заявою про захист в порядку, передбаченому Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;
6) оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу;	**8)** оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу;
7) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу;	**9)** висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу;
8) звертатися з проханням про застосування спрощеної процедури видачі.	**10)** звертатися з проханням про застосування спрощеної процедури видачі.
2. Особі, стосовно якої розглядається питання про видачу, і яка не володіє державною мовою, забезпечується право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду.	2. Особі, стосовно якої розглядається питання про видачу, і яка не володіє державною мовою, забезпечується право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду.
3. Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу, є іноземцем і тримається під вартою, то вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави.	3. Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу, є іноземцем і тримається під вартою, то вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, **а також з представником Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців за її ви**бором.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Стаття 584. Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний арешт). … 14. Центральний орган України невідкладно письмово інформує Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців про кожний випадок застосування тимчасового або екстрадиційного арешту до осіб, **зазначених у частині другій статті 589 цього Кодексу.**	**Стаття 584.** Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний арешт) ... 14. Центральний орган України невідкладно письмово інформує Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців про кожний випадок застосування тимчасового або екстрадиційного арешту до осіб, **на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», у тому числі, шукачів захисту.**
Стаття 590. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) 1. Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виноситься керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою. 2. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято. 3. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж	**Стаття 590.** Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) 1. Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виноситься керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою. 2. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято. 3. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави. 4. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви, у порядку, встановленому законодавством України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.	десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави. 4. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про **захист**, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення **про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту,** до **набрання законної сили судовим рішенням суду першої інстанції, яким цій особі відмовлено у задоволені адміністративного позо**ву. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визнання особою без громадянства»

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»	
Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: … 27) пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, – державна установа, призначена для тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства: … затриманих за рішенням суду до завершення розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні.	**Стаття 1.** Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: … 27) пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, – державна установа, призначена для тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства: … затриманих за рішенням суду до завершення розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, **або визнання особою без громадянства.**
Відсутній	**28) законні представники – батьки, прийомні-батьки, батьки-вихователі, опікуни, піклувальники, представники закладів, які виконують обов'язки опікунів і піклувальників.**
Стаття 3. Засади правового статусу іноземців та осіб без громадянства …	**Стаття 3.** Засади правового статусу іноземців та осіб без громадянства …

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
Відсутня	**4. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, зобов'язані мати дійсний паспортний документ. Іноземець або особа без громадянства у разі втрати або обміну паспортного документа, повинні протягом трьох робочих днів письмово повідомити про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції.** **Особа, яка не може отримати паспортний документ у зв'язку з тим, що жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає її своїм громадянином, має право звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, із заявою про визнання особою без громадянства.**
Стаття 4. Підстави для перебування іноземців та осіб без громадянства на території України … 13. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї з особами, які є громадянами України, або під час перебування на законних підставах на території України у випадках, зазначених у частинах третій-дванадцятій цієї статті, уклали шлюб з громадянами України та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими,	**Стаття 4.** Підстави для перебування іноземців та осіб без громадянства на території України … 13. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї з особами, які є громадянами України, або під час перебування на законних підставах на території України у випадках, зазначених у частинах третій-дванадцятій цієї статті, уклали шлюб з громадянами України та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими,

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
які на законних підставах перебувають на території України на період **до отримання дозволу на імміграцію.**	які на законних підставах перебувають на території України на період до отримання **посвідки на постійне проживання чи оформлення громадянства України.**
	…
Відсутній	**19. Особи, яких визнано особами без громадянства в порядку, встановленому цим Законом, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період до отримання посвідки на постійне проживання чи оформлення громадянства України.**
Стаття 5. Посвідка на постійне проживання та посвідка на тимчасове проживання	**Стаття 5.** Посвідка на постійне проживання та посвідка на тимчасове проживання
16. Технічний опис, зразки бланків посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, порядок їх оформлення, виготовлення та видачі встановлюються Кабінетом Міністрів України.	**16. Підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання у випадку, передбаченому частиною дев'ятнадцятою статті 4 цього Закону, є заява особи, визнаної особою без громадянства та копія рішення про визнання особою без громадянства, виданого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері міграції, та зобов'язання особи протягом 30 днів повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції про оформлення громадянства будь-якої держави.**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	17. Технічний опис, зразки бланків посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, оформлення, видача, обмін посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, її пересилання, вилучення, повернення державі та знищення здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.
Відсутня	**Стаття 5[1]. Визнання особою без громадянства** **1. Будь-яка особа, що перебуває на території України, має право пройти процедуру визнання особою без громадянства, незважаючи на законність чи незаконність її перебування.** **2. Заява про визнання особою без громадянства подається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, повнолітньою дієздатною особою.** **Відомості про дітей, які не досягли вісімнадцятирічного віку, наводяться в заяві одного із законних представників особи, яка не досягла повноліття. Заява про визнання дитини, розлученої із сім'єю, особою без громадянства подається одним з її законних представників. Заява про визнання недієздатної особи особою без громадянства подається**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	її законним представником, про що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції робить на заяві відповідний запис. Якщо заявник не може особисто скласти заяву про визнання особою без громадянства у зв'язку з неписьменністю або фізичними вадами, заява на його прохання складається працівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, про що на заяві робиться відповідний запис. **Разом із заявою подається документ, що посвідчує особу, або документ, що дає право виїзду за кордон, виданий іншою країною (у разі наявності), будь-який документ, що засвідчує факт не перебування у громадянстві будь-якої держави (у разі наявності), а також будь-який інший документ, який може підтвердити інформацію, викладену в заяві. У випадку відсутності у особи вищезазначених документів, за її письмовою згодою проводиться опитування родичів, сусідів або будь-яких інших осіб (не менше трьох), які можуть підтвердити факти, викладені в заяві.** **Особа має обов'язок співпрацювати з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, з'являтись на співбесіди, надавати**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	докази для визнання особою без громадянства. **Особі, яка не володіє українською мовою, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції безоплатно забезпечує перекладача з мови, якою заявник володіє, а також письмовий переклад його документів.** **Особа під час подачі заяви про визнання особою без громадянства надає свої біометричні дані для їх фіксації.** **3. У строк до шести місяців з моменту подачі заяви про визнання особою без громадянства на підставі всієї наявної інформації і документів приймається рішення про визнання особою без громадянства або про відмову визнанні особою без громадянства. Строк розгляду заяви може бути продовжено уповноваженою особою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, до дванадцяти місяців.** **У період розгляду заяви центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, вживає необхідних заходів для збору інформації з місця народження особи, місця її перебування або останнього місця проживання, а також з держави, громадянство якої мають члени його сім'ї.**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	Протягом строку розгляду заяви про визнання особою без громадянства особа вважається такою, що тимчасово на законних підставах перебуває на території України. Для підтвердження цього особі видається довідка про звернення за визнанням особою без громадянства встановленого зразка. **Якщо на будь-якому етапі визнання особою без громадянства з'ясуються будь-які обставини, передбачені вимогами Закону України «Про біженців та осіб, що потребують додаткового чи тимчасового захисту», розгляд заяви про визнання особою без громадянства зупиняється до завершення розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. В залежності від результатів розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, розгляд заяви про визнання особою без громадянства поновлюється, або припиняється.** **Якщо на будь-якому етапі визнання особою без громадянства з'ясуються будь-які обставини, які свідчать про належність особи до громадянства України відповідно до Закону України «Про громадянство України», розгляд заяви про визнання особою без громадянства зупиняється до завершення перевірки належності до громадянства України. В залежності від результатів**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	такої перевірки, розгляд заяви про визнання особою без громадянства поновлюється або припиняється. **4. Рішення про відмову у визнанні особою без громадянства приймається у разі:** **якщо заявник є громадянином України або іншої держави, за умови, що його громадянство було визнано компетентним органом цієї держави та заявник був документований відповідно до законодавства цієї держави;** **якщо заявник подав недійсні, підроблені документи або свідомо повідомив про себе неправдиву інформацію стосовно обставин, які впливають на визначення статусу;** **якщо заявник вчинив злочин проти миру, військовий злочин або злочин проти людства, як визначено в міжнародних актах, розроблених з метою вжиття заходів стосовно таких злочинів, або скоїв тяжкий злочин неполітичного характеру поза межами країни їхнього проживання до того, як вони були допущені в цю країну, або є винним у вчиненні діянь, що суперечать цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.** **Після прийняття рішення у строк три робочі дні центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, направляє заявнику або його законному представнику повідомлення**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	про відмову у визнанні особою без громадянства, з вказанням підстав для відмови за цим Законом, роз'ясненням порядку оскарження. **5. Рішення про відмову у визнанні особою без громадянства може бути оскаржене заявником або його законним представником до адміністративного суду у строк двадцять робочих днів з дня, наступного за днем отримання заявником повідомлення про відмову у визнанні особою без громадянства. У випадку, якщо заявник скористався своїм правом на оскарження, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, продовжує його довідку про звернення за визнанням особою без громадянства на час до остаточного розгляду його заяви. У випадку, якщо заявник не скористався своїм правом на оскарження, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, вилучає у нього довідку про звернення за визнанням особою без громадянства, повертає йому оригінали документів, які були додані до заяви про визнання особою без громадянства (за наявності), та вирішує в залежності від обставин справи питання про добровільне або примусове повернення або примусове видворення.**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	6. Рішення про визнання особою без громадянства скасовується у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті. Після прийняття такого рішення у строк три робочі дні центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, направляє особі без громадянства або її законному представнику повідомлення про скасування рішення про визнання особою без громадянства, з вказанням підстав для скасування за цим Законом, роз'ясненням порядку оскарження. Рішення про скасування рішення про визнання особою без громадянства, може бути оскаржене до адміністративного суду у строк двадцять робочих днів з дня наступного за днем отримання заявником повідомлення про скасування рішення про визнання особою без громадянства. У випадку, якщо особа, відносно якої прийнято рішення про скасування рішення про визнання особою без громадянства, скористалася своїм правом на оскарження, центральний орган виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері міграції, не вилучає належну їй посвідку на тимчасове або постійне проживання та посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон (за наявності). У випадку, якщо особа, відносно якої прийнято

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	рішення про скасування рішення про визнання особою без громадянства, не скористалася своїм правом на оскарження, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, вилучає у неї посвідку на тимчасове або постійне проживання та посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон (за наявності), отримані на підставі рішення про визнання особою без громадянства, та вирішує питання про добровільне або примусове повернення або примусове видворення, в залежності від обставин справи. **7. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері міграції, веде облік осіб, що звернулися із заявою про визнання особою без громадянства, стосовно яких прийнято рішення про визнання або відмову у визнанні особою без громадянства та про скасування рішення про визнання особою без громадянства та осіб без громадянства, які документовані посвідками на постійне чи тимчасове проживання та посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон відповідно до вимог Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус».**

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
	8. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері міграції, затверджує правила розгляду заяв про визнання особою без громадянства, зразки заяви про визнання особою без громадянства, довідки про звернення за визнанням особою без громадянства.
Стаття 15. Документи для в'їзду в Україну та виїзду з України іноземців та осіб без громадянства	**Стаття 15.** Документи для в'їзду в Україну та виїзду з України іноземців та осіб без громадянства
1. В'їзд в Україну та виїзд з України здійснюється: … осіб без громадянства, які постійно проживають на території України, – за посвідченням особи без громадянства для виїзду за кордон; …	1. В'їзд в Україну та виїзд з України здійснюється: … осіб без громадянства, які постійно **чи тимчасово** проживають на території України, – за посвідченням особи без громадянства для виїзду за кордон **та посвідкою на постійне чи тимчасове проживання**; …
Стаття 19. Видача посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон	**Стаття 19.** Видача посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон
1. Особі без громадянства, яка постійно проживає на території України, але не має проїзного документа, видається посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, яке є документом, що посвідчує особу без громадянства під час перетинання державного кордону України та перебування за кордоном.	1. Особі без громадянства, яка постійно **або тимчасово** проживає на території України, але не має проїзного документа, видається посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, яке є документом, що посвідчує особу без громадянства під час перетинання державного кордону України та перебування за кордоном.

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
Розділ IV. **ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ** 1. Цей Закон набирає чинності через два місяці з дня його опублікування, крім частини другої статті 9, частини третьої статті 14, частини сьомої статті 30 цього Закону в частині фіксації біометричних даних, що набирають чинності з початку функціонування національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.	**Розділ IV.** **ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ** 1. Цей Закон набирає чинності через два місяці з дня його опублікування**, крім частини сімнадцятої статті 5, абзацу третього частини другої статті 5-1,** частини другої статті 9, частини третьої статті 10, частини третьої статті 14, частини сьомої статті 30 цього Закону в частині фіксації біометричних даних, що набирають чинності з початку функціонування національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.
Закон України **«Про безоплатну правову допомогу»**	
Стаття 14. Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу Відсутня	**Стаття 14.** Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу **8[1]) особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства, – у справах про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції;**
Закон України «Про судовий збір»	
Стаття 5. Пільги щодо сплати судового збору	**Стаття 5.** Пільги щодо сплати судового збору

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
1. Від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються: Відсутній	1. Від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються: **14^{1})** позивачі – **особи, які звернулися для проходження процедури визнання особою без громадянства, – у справах про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції.**
Закон України «Про імміграцію»	
Стаття 4. Квота імміграції ... Дозвіл на імміграцію поза квотою імміграції надається: 1) одному з подружжя, якщо другий з подружжя, з яким він перебуває у шлюбі понад два роки, є громадянином України, дітям і батькам громадян України; 2) особам, які є опікунами чи піклувальниками громадян України, або перебувають під опікою чи піклуванням громадян України; ... *б) відсутній*	**Стаття 4.** Квота імміграції ... Дозвіл на імміграцію поза квотою імміграції надається: 1) одному з подружжя, якщо другий з подружжя, з яким він перебуває у шлюбі понад два роки, є громадянином України, дітям і батькам громадян України; 2) особам, які є опікунами чи піклувальниками громадян України, або перебувають під опікою чи піклуванням громадян України; ... **6) особам без громадянства, які проживали на території України на підставі посвідки на тимчасове проживання протягом двох років з дати визнання їх особами без громадянства.**
Стаття 9. Подання заяви про надання дозволу на імміграцію	**Стаття 9.** Подання заяви про надання дозволу на імміграцію

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
...	...
Вимога пункту 5 не поширюється на осіб, зазначених у пунктах 1, 3 частини третьої статті 4 цього Закону.	Вимога пункту 5 не поширюється на осіб, зазначених у пунктах 1, 3, **6** частини третьої статті 4 цього Закону.
Крім зазначених документів подаються:	Крім зазначених документів подаються:
1) для осіб, зазначених у пункті 1 частини другої статті 4 цього Закону, – документ, що підтверджує підтримку їхнього клопотання центральним органом виконавчої влади України;	1) для осіб, зазначених у пункті 1 частини другої статті 4 цього Закону, – документ, що підтверджує підтримку їхнього клопотання центральним органом виконавчої влади України;
2) для осіб, зазначених у пункті 2 частини другої статті 4 цього Закону, – копії документів, що підтверджують відповідність рівня кваліфікації спеціаліста або робітника вимогам, передбаченим у переліку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері праці;	2) для осіб, зазначених у пункті 2 частини другої статті 4 цього Закону, – копії документів, що підтверджують відповідність рівня кваліфікації спеціаліста або робітника вимогам, передбаченим у переліку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері праці;
3) для осіб, зазначених у пункті 3 частини другої статті 4цього Закону, – копія документа про державну реєстрацію іноземної інвестиції в економіку України іноземною конвертованою валютою на суму не менше 100 (ста) тисяч доларів США;	3) для осіб, зазначених у пункті 3 частини другої статті 4цього Закону, – копія документа про державну реєстрацію іноземної інвестиції в економіку України іноземною конвертованою валютою на суму не менше 100 (ста) тисяч доларів США;
4) для осіб, зазначених у пункті 4 частини другої та у пункті 1 частини третьої статті 4 цього Закону, – копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки з громадянином України;	4) для осіб, зазначених у пункті 4 частини другої та у пункті 1 частини третьої статті 4 цього Закону, – копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки з громадянином України;
5) для осіб, зазначених у пункті 5 частини другої статті 4 цього Закону, – документ, який підтверджує, що особа раніше перебувала в громадянстві України;	5) для осіб, зазначених у пункті 5 частини другої статті 4 цього Закону, – документ, який підтверджує, що особа раніше перебувала в громадянстві України;

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
6) для осіб, зазначених у пункті 6 частини другої статті 4 цього Закону, – копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки з іммігрантом, і документ про те, що іммігрант не заперечує проти їх імміграції та гарантує їм фінансове забезпечення на рівні не нижчому від прожиткового мінімуму, встановленого в Україні; 8) для осіб, зазначених у пункті 8 частини другої статті 4 цього Закону, – копія документа, що підтверджує встановлення особі статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, а також документ, що підтверджує факт безперервного проживання особи на законних підставах на території України протягом трьох років з дня встановлення їй статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми; 9) для осіб, зазначених у пункті 2 частини третьої статті 4 цього Закону, – копії документів про призначення їх опікунами чи піклувальниками над громадянами України або про встановлення над ними опіки чи піклування громадянина України; 10) для осіб, зазначених у пункті 3 частини третьої статті 4 цього Закону, – документи, що підтверджують право особи на набуття громадянства України за територіальним походженням відповідно до статті 8 Закону України «Про громадянство України» (2235-14);	6) для осіб, зазначених у пункті 6 частини другої статті 4 цього Закону, – копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки з іммігрантом, і документ про те, що іммігрант не заперечує проти їх імміграції та гарантує їм фінансове забезпечення на рівні не нижчому від прожиткового мінімуму, встановленого в Україні; 8) для осіб, зазначених у пункті 8 частини другої статті 4 цього Закону, – копія документа, що підтверджує встановлення особі статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, а також документ, що підтверджує факт безперервного проживання особи на законних підставах на території України протягом трьох років з дня встановлення їй статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми; 9) для осіб, зазначених у пункті 2 частини третьої статті 4 цього Закону, – копії документів про призначення їх опікунами чи піклувальниками над громадянами України або про встановлення над ними опіки чи піклування громадянина України; 10) для осіб, зазначених у пункті 3 частини третьої статті 4 цього Закону, – документи, що підтверджують право особи на набуття громадянства України за територіальним походженням відповідно до статті 8 Закону України «Про громадянство України» (2235-14);

Зміст положення (норми) чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону
11) для осіб, зазначених у пункті 4 частини третьої статті 4 цього Закону, – подання центрального органу виконавчої влади України про те, що імміграція особи становить державний інтерес для України;	11) для осіб, зазначених у пункті 4 частини третьої статті 4 цього Закону, – подання центрального органу виконавчої влади України про те, що імміграція особи становить державний інтерес для України;
12) для осіб, зазначених у пункті 5 частини третьої статті 4 цього Закону, – документи, що підтверджують отримання статусу закордонних українців, або копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки із закордонними українцями.	12) для осіб, зазначених у пункті 5 частини третьої статті 4 цього Закону, – документи, що підтверджують отримання статусу закордонних українців, або копії документів, що засвідчують їх родинні стосунки із закордонними українцями.
13) відсутній	**13) для осіб, зазначених у пункті 6 частини третьої статті 4 цього Закону, – оригінали (після пред'явлення повертаються) та копії посвідки на тимчасове проживання та рішення про надання статусу особи без громадянства.**
Особи, які постійно проживають за межами України, за винятком осіб, зазначених у пунктах 1, 3 частини третьої статті 4 цього Закону, разом із заявою про надання дозволу на імміграцію подають також довідку про відсутність судимості.	Особи, які постійно проживають за межами України, за винятком осіб, зазначених у пунктах 1, 3, **6** частини третьої статті 4 цього Закону, разом із заявою про надання дозволу на імміграцію подають також довідку про відсутність судимості.

Наукове видання

ЗАХИСТ ПРАВ ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ

ISBN 617-7391-43-1

Відповідальний за випуск *Є. Ю. Захаров*
Коректор *І. Б. Захарова*
Комп'ютерна верстка *Ю. А. Жданов*

Підписано до друку 10.08.2018
Формат 70×100 $^{1}/_{16}$. Папір офсетний. Гарнітура Times
Умов. друк. арк. 19,35. Облік.-вид. арк. 14,31
Наклад 1000 прим. Зам. № КС-05-1/18

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
http://khpg.org
http://library.khpg.org

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ»
61002, Харків, вул. Дарвіна, 7, кв. 35
Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
серія ДК № 4783 від 23.10.2014 р.
ел. пошта: distribution.hr.publisher@gmail.com

Друк: ФОП Капуста С. І.
61168, м. Харків, вул. Героїв Праці, 12-Б, кв. 143